

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Kateřina Dostálová

Problémy znaleckého dokazování v trestním řízení

The problems of judicial expertise in criminal proceedings

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Dalibor Šelleng, Ph.D.

Katedra trestního práva

Datum vypracování práce: 31. 8. 2023

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této diplomové práce včetně poznámek pod čarou má 208 384 znaků včetně mezer.

V Praze dne 31. 8. 2023

Kateřina Dostálová

Při této příležitosti bych ráda poděkovala vedoucímu mé diplomové práce JUDr. Daliboru Šellengovi, Ph.D., za cenné rady a vstřícnost při konzultacích. Dále bych ráda poděkovala své mamince a Lucii Procházkové za neuvěřitelnou podporu a trpělivost během celého studia. Na závěr patří velké poděkování Janu Pavlínkovi, a to především za odborné diskuse, rady a podporu při psaní mé práce.

Obsah

ÚVOD	6
1. PRÁVNÍ ÚPRAVA ZNALECTVÍ	8
1.1 OBECNÁ ÚPRAVA ZNALECKÉ ČINNOSTI	8
1.2 ÚPRAVA ČINNOSTI ZNALCŮ V TRESTNÍM PRÁVU	9
2. OSOBY VYKONÁVAJÍCÍ ZNALECKOU ČINNOST	12
2.1 OSOBA ZNALCE	12
2.2 PRÁVNICKÉ OSOBY A ZNALECKÁ ČINNOST	16
2.3 SOUDNÍ ZNALEC AD HOC	18
3. ZNALECKÁ ČINNOST	22
3.1 ZNALECKÝ POSUDEK	22
3.2 VOLNÉ HODNOCENÍ ZNALECKÉHO POSUDKU	24
3.3 POVAHA POSUDKŮ (OČŤŘ, STRANOU).....	25
3.4 ODMĚŇOVÁNÍ ZNALCŮ	26
4. SEZNAM ZNALCŮ	29
4.1 ABSENCE SOUDNÍCH ZNALCŮ V JEDNOTLIVÝCH OBORECH A ODVĚTVÍCH	31
4.2 DVOJKOLEJNOST PRÁVNÍ ÚPRAVY	34
4.3 ODLIV SOUDNÍCH ZNALCŮ PO PŘIJETÍ ZÁKONA O ZNALCÍCH	38
4.4 JE SOUDNÍ ZNALEC AD HOC DOBRÝM ŘEŠENÍM?	42
4.4.1 <i>Podmínka výjimečnosti</i>	43
4.4.2 <i>Požadavek profesionalizace znalců</i>	44
4.4.3 <i>Problematika rovnosti zbraní</i>	46
4.4.4 <i>Využívání soudních znalců ad hoc ze zahraničí</i>	52
4.4.5 <i>Náhrada znaleckých kanceláří a znaleckých ústavů</i>	54
5. DOPADY UBÝVÁNÍ SOUDNÍCH ZNALCŮ	56
5.1 PROBLÉMY V PRAXI	56
5.2 PROBLÉMY V TRESTNÍM ŘÁDU	58
5.3 VLIV NA ROZHODOVÁNÍ SOUDŮ – MONOPOLY, OMYLY	62
6. KOMPARACE S RAKOUSKÝM ZÁKONEM O ZNALCÍCH	65
6.1 ODLIŠNOSTI ZNALECTVÍ V ČESKU A RAKOUSKU.....	65
6.1.1 <i>Právnícké osoby vykonávající znaleckou činnost</i>	65
6.1.2 <i>Zápis do seznamu znalců</i>	66
6.1.3 <i>Dodatečný zápis údajů do seznamu znalců</i>	69
6.1.4 <i>Omezení doby výkonu znalecké činnosti</i>	70
6.1.5 <i>Skládání slibu</i>	71
6.1.6 <i>Postavení znalce</i>	71

6.1.7	<i>Právo na odměnu</i>	73
6.1.8	<i>Odpovědnost při výkonu znalecké činnosti</i>	74
6.1.9	<i>Odmítnutí podat znalecký posudek</i>	76
6.1.10	<i>Pozastavení výkonu znalecké činnosti</i>	77
6.1.11	<i>Ukončení způsobilosti soudního znalce a odebrání oprávnění vykonávat znaleckou činnost</i> 78	
6.2	SEZNAM ZNALCŮ V RAKOUSKU	79
6.3	SHRNUTÍ.....	80
6.3.1	<i>Právní nárok a přezkum znalostí</i>	81
6.3.2	<i>Pravidelná kontrola splňování podmínek znalci</i>	82
6.3.3	<i>Odměny za znaleckou činnost</i>	84
6.3.4	<i>Subjekty vykonávající znaleckou činnost</i>	85
	ZÁVĚR	87
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	90
	SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	97
	SEZNAM PŘÍLOH	99
	PŘÍLOHA Č. 1	100
	PŘÍLOHA Č. 2	127
	PŘÍLOHA Č. 3	128
	PŘÍLOHA Č. 4	129
	PŘÍLOHA Č. 5	131
	PŘÍLOHA Č. 6	134
	PŘÍLOHA Č. 7	138
	PŘÍLOHA Č. 8	143
	PŘÍLOHA Č. 9	144
	PŘÍLOHA Č. 10	146
	PŘÍLOHA Č. 11	148
	ABSTRAKT	149
	KLÍČOVÁ SLOVA:	149
	ABSTRACT	150
	KEYWORDS:	150

Úvod

Znalecká činnost je důležitou součástí justičního systému. Představuje možnost uchopit odborné znalosti laikům, kteří nemají a ani nemohou mít dostatečné vědomosti o všech vědních a technických oborech. Funkční znalectví je proto důležitým předpokladem pro právo na spravedlivý proces, které předvídá nejen Listina základních práv a svobod, ale také Evropská úmluva o ochraně lidských práv. V diplomové práci jsem se rozhodla zaměřit na problematiku nedostatku soudních znalců a komplikací s ní spojených, jelikož ji vnímám jako stěžejní.

Účelem diplomové práce je představit komplexní pohled na aktuální stav znalecké činnosti v České republice. Snaží se reagovat na kritiku fungování znalectví nejen ze strany veřejnosti, ale i profesních sdružení, orgánů veřejné moci a odborníků specializujících se na znalectví. V práci si kladu za cíl odpovědět na otázku, s jakými problémy se potýká justiční praxe a jaké jsou možné negativní dopady, které mohou nastat nebo již nastávají v souvislosti s dlouhodobým úbytkem soudních znalců.

Z důvodu četného zpracování teorie v rámci znalecké činnosti nejen v diplomových pracích, ale i odborné literatuře, jsem se rozhodla věnovat většinu práce praktickému náhledu na znalectví. Vnímám jako potřebné empiricky zkoumat znaleckou činnost vzhledem ke značnému množství oborů a odvětví, ve kterých absentují znalecké subjekty. Proto se zaměřuji na kauzalitu a zkoumám reálný stav znalectví v současné době.

V diplomové práci jsou využity analytické, normativní a empirické přístupy vědeckého výzkumu. Analytický přístup je obsažen v převážně teoretických kapitolách 1–3. V navazujících kapitolách 4–6 převládá normativní a empirický přístup. S ohledem především na kapitolu 4 je použita kvantitativní i kvalitativní empirie. Z dílčích metod je v práci použita analýza, syntéza, indukce a dedukce. Kromě nich jsem se pro komplexní pojetí nastíněné problematiky rozhodla využít i metodu kvalitativních rozhovorů a statistické procedury. Kapitola 6 využívá komparativní metodu pro srovnání české a rakouské právní úpravy věnující se znalecké činnosti.

Práce je členěna do šesti částí.

První kapitola je věnována zákonnému zakotvení znalecké činnosti. Uvádím základní právní předpisy s upozorněním na jednotlivé prováděcí vyhlášky, které znalectví blíže specifikují. Součástí je analýza trestního řádu a dalších trestněprávních zákonů se stručným představením koncepcí znalecké činnosti v rámci trestního řízení.

Druhá část se zaměřuje na subjekty, které jsou oprávněny vykonávat znaleckou činnost. Rozebírám právní zakotvení znalce jakožto fyzické osoby, znaleckých kanceláří a znaleckých ústavů. Pro účely této diplomové práce je podrobně představeno také fungování soudních znalců ad hoc.

Ve třetí části se zabývám znaleckou činností obecně, a to především znaleckému posudku a jeho podstatným náležitostem a hodnocení posudku jako jednoho z důkazů. Jedna podkapitola se věnuje povaze posudků v trestním řízení v závislosti na postavení zadavatele. Pro účely využití komparativní metody je část textu zaměřena také na odměňování znalců.

Těžiště diplomové práce je soustředěno do čtvrté kapitoly. Zpočátku analyzuji seznam znalců, znaleckých kanceláří a znaleckých ústavů a věnuji se kritériím, podle kterých lze vyhledávat požadované subjekty. S využitím statistické metody a kvalitativních rozhovorů je pozornost zaměřena na absenci soudních znalců v jednotlivých oborech a odvětvích. Snažím se upozornit na faktický úbytek soudních znalců a aplikuji empirický přístup na vlivy způsobující odliv znaleckých subjektů. V neposlední řadě je tato část zaměřena i na problematiku dvojkolejnosti právní úpravy znalecké činnosti s nastíněním komplikací, které mohou nastat s uplynutím přechodného období zákona o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech. Závěr kapitoly se věnuje problému využívání soudních znalců ad hoc s převážným využitím normativního přístupu.

Kapitola pátá se empiricky zabývá možným dopadům, které mohou v důsledku ubývání soudních znalců nastat, a shrnuje problémy vznikající v praxi. Podstatnou částí je empirie v rámci aplikace trestního řádu při současné absenci soudních znalců v oborech a odvětvích. Představeny jsou např. prodlevy v trestním řízení nebo problematika vyloučení znalců. V závěrečné části je pozornost soustředěna na vznik monopolů a jejich vlivu na rozhodování soudů. Pro úplnost práce jsou zmíněny i justiční omyly s ohledem na znalecké dokazování. Upozorňováno je především na potřebu kritického hodnocení znaleckých posudků.

Poslední kapitola č. 6 obsahuje rozsáhlou komparaci českého a rakouského znaleckého zákona. Zpočátku se zaměřuje na analýzu odlišných institutů znalecké činnosti v Rakousku. Využita je také statistická metoda pro zkoumání rakouského seznamu znalců. V poslední podkapitole uvádím návrhy de lege ferenda, jakým způsobem by se určitá ustanovení dala aplikovat na českou právní úpravu. Nechybí ani komparace fungujících institutů v Česku a Rakousku.

Vzhledem k využívání velkého množství dat je nutné upozornit, že diplomová práce odráží právní stav k 31. srpnu 2023.

1. Právní úprava znalectví

Znalecké činnosti se obecně věnuje zákon č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech (dále jen zákon o znalcích) a prováděcí předpisy. V jednotlivých typech řízení o znalcích pojednávají i další právní předpisy, např. zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád (dále jen TR), zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád atd.

1.1 Obecná úprava znalecké činnosti

Jak již bylo zmíněno, stěžejním zákonem pro výkon znalecké činnosti je zákon o znalcích. § 1 zákona o znalcích definuje znaleckou činnost jako „*provádění znaleckých úkonů, zejména zpracování a podání znaleckého posudku, jeho doplnění nebo vysvětlení, a činnost, která bezprostředně směřuje k podání znaleckého posudku, jeho doplnění nebo vysvětlení*“¹.

Zákon o znalcích se v celém svém rozsahu věnuje základní úpravě působení znalců. Mimo jiné upravuje např. podmínky pro výkon znalecké činnosti znalce (případně znalecké kanceláře nebo znaleckého ústavu), vznik, pozastavení a zánik oprávnění vykonávat znaleckou činnost, seznam znalců, práva a povinnosti znalců (příkladem je třeba uvést vyloučení z důvodu podjatosti, mlčenlivost, odpovědnost za výkon nebo pojištění znalců), způsob ustanovení znalce a osoby, která znaleckou činnost vykoná jednorázově, znalecký posudek a jeho náležitosti, znalečné, dohled ministerstva spravedlnosti nad výkonem a příslušné přestupky.

Zákon nicméně doplňují i další předpisy, které blíže specifikují vybrané instituty. Zákon o znalcích přímo odkazuje na podrobnější úpravu ve vyhláškách ministerstva spravedlnosti. Jsou jimi konkrétně:

- a) vyhláška č. 503/2020 Sb., o výkonu znalecké činnosti (dále jen vyhláška o výkonu znalecké činnosti),
- b) vyhláška č. 504/2020 Sb., o znalečném (dále jen vyhláška o znalečném),
- c) vyhláška č. 505/2020 Sb., kterou se stanoví seznam znaleckých odvětví jednotlivých znaleckých oborů, jiná osvědčení o odborné způsobilosti, osvědčení vydaná profesními komorami a specializační studia pro obory a odvětví (dále jen vyhláška o seznamu znaleckých odvětví),

¹ § 1 odst. 1 zákona o znalcích.

- d) vyhláška č. 508/2020 Sb., o odměně a náhradě hotových výdajů konzultanta přibráného pro účely trestního řízení (vyhláška o odměně konzultanta).

První zmíněná vyhláška se podrobněji věnuje např. vstupní zkoušce znalce včetně jejího průběhu a opakování zkoušky, dále určuje podobu průkazu znalce nebo upravuje znalecký posudek, jeho formální náležitosti a postup při zpracování.

Vyhláška o znalečném stanovuje odměnu pro znalce nebo např. náhradu hotových výdajů. Tento právní předpis je od 1. ledna 2023 upraven vyhláškou č. 370/2022 Sb., která navýšila časovou odměnu pro znalce na 800 až 1000 korun za hodinu.

1.2 Úprava činnosti znalců v trestním právu

Pro účely této diplomové práce je nutné věnovat se také úpravě znalecké činnosti v trestněprávních předpisech. TŘ vymezuje pro znalce v hlavě páté celý samostatný čtvrtý oddíl. I přesto ale zákonodárce počítá především s využíváním odborných vyjádření v případech, kdy je v trestním řízení potřeba odborných znalostí. Odborné vyjádření je „*listinným důkazním prostředkem (§ 112 odst. 2), kterým si orgány činné v trestním řízení nebo strany (§ 89 odst. 2) opatřují od osob nebo orgánů k tomu způsobilých odborné skutkové poznatky, které nevyžadují hlubšího (znaleckého) posouzení*“². Formální náležitosti pro odborná vyjádření nejsou stanoveny. Podle odborné literatury je tato skutečnost velmi problematická, protože „*orgán činný v trestním řízení nemá možnost přezkoumat a posoudit věrohodnost závěru*“, když osoba, která vyjádření vypracovává, nemá povinnost uvádět použité exaktní metody zkoumání ani není přesně stanoven postup při zkoumání.³

Až v momentě, kdy se v trestním řízení vyskytne složitá otázka, a nestačí odborné vyjádření, přibere OČTŘ znalce.⁴ Komentář k TŘ vysvětluje složitost následovně: „*jde tedy o složitost, která vyplývá z náročnosti odborného posouzení zkoumané skutkové otázky. Náročnost odborného posouzení zpravidla vyplývá z obtížnosti využití teoretických a empirických poznatků, které je třeba komplexním způsobem zpracovat, potřeby konzultací s dalšími odborníky, z náročného studia příslušné odborné literatury apod.*“⁵. V méně náročných

² DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní řád: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-600-7.

³ CHMELÍK, Jan a Michaela BERVIDOVÁ. *Teoretické základy místa činu, znalecké činnosti a aplikační praxe*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2021, s. 145. Eupress. ISBN 978-80-7408-222-1.

⁴ § 105 odst. 1 TŘ.

⁵ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 1566–1587. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.

situacích se tak předpokládá využití odborného vyjádření, které má pomoci řešit nadužívání znaleckých posudků.⁶ Podle ministerstva spravedlnosti dochází k nadměrnému přibírání soudních znalců např. v rodinném právu pro vypracování psychologických posudků, i když se ve většině jedná o otázky, které pro řízení nejsou relevantní.⁷ Potřeba opatřit odborné vyjádření nebo znalecký posudek se postupně snižuje. Není proto nutné přibírat znalce v případech, které se dříve musely řešit s pomocí odborníků. Standardy vzdělanosti „běžného občana“ se totiž zvyšují.⁸

Nutné je ještě rozlišit výjimečně, zvláště obtížné případy, které vyžadují zvláštní vědecké posouzení, jak popisuje TR v § 110. V těchto případech můžou OČTR přibrat znalecký ústav. Podle § 7 odst. 1 písm. a zákona o znalcích se znaleckým ústavem rozumí vysoká škola a její součásti, veřejná výzkumná instituce, státní podnik, ústav, organizační složka státu nebo její vnitřní organizační jednotka a osoba veřejného práva v případě, že uvedené subjekty splňují podmínky podle zákona o znalcích a požádají o zápis do seznamu znalců.

Kromě § 105 až § 111 existuje ale mnoho dalších ustanovení, která se znalecké činnosti věnují. Velmi důležitý je § 89 odst. 2, který v demonstrativním výčtu vyjmenovává znalecký posudek jako jeden z možných důkazů. Dále TR upravuje například využití znalců během přípravného řízení, obligatorní přibrání znalce při vyšetření duševního stavu nebo účast znalců v hlavním líčení.

Nutné je nezapomenout ani na další předpisy trestního práva, které se znalecké činnosti věnují. Mezi ně patří např. zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, který se znalci pracuje v ustanoveních upravujících výslechy. Dále je možné zmínit zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, který se znalcům věnuje především právě ve vztahu k obětem. Jako základní zásadu stanoví, že mimo jiné i znalec musí přistupovat k obětem s šetrností a respektem. Jako třetí příklad je zásadní uvést zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže.⁹ V § 58 je stanoveno obligatorní přibrání dvou znalců v případě vyšetření duševního stavu mladistvého, a to znalce z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie se specializací na dětskou psychiatrii a znalce z oboru zdravotnictví nebo pedagogiky, odvětví psychologie se specializací na dětskou psychologii.

⁶ CHMELÍK, Jan a Michaela BERVIDOVÁ. *Teoretické základy místa činu, znalecké činnosti a aplikační praxe*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2021, s. 127. Eupress. ISBN 978-80-7408-222-1.

⁷ BENÝŠEK, Jan, ředitel odboru insolvenčního a soudních znalců ministerstva spravedlnosti [ústní sdělení], Praha, 14. 6. 2023.

⁸ Přednáška pořádaná Jednotou českých právníků ze dne 27. 4. 2023 s názvem Znalecké posudky v praxi, kterou vedl Jan Musil.

⁹ Celým názvem zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže.

Zde je pro úplnost vhodné uvést i další zákonná ustanovení obligatorního přibrání dvou znalců. Podle § 105 odst. 4 TŘ se jedná konkrétně o prohlídku a pitvu mrtvoly a případy objasnění skutečností zvláště důležitých. Komentář k TŘ uvádí, že za tyto skutečnosti je možné považovat např. situace týkající se technických a technologických okolností při těžkých dopravních nehodách na železnici nebo při leteckých haváriích.¹⁰

¹⁰ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 1566–1587. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.

2. Osoby vykonávající znaleckou činnost

2.1 Osoba znalce

Zákonná definice znalce neexistuje, je proto nutné ji hledat v judikatuře. Podle Nejvyššího soudu je znalcem osoba, „*kteřá prostřednictvím svých odborných znalostí posuzuje skutečnosti, které byly soudem určeny, a ve znaleckém posudku soudu sděluje subjektivní výsledek tohoto posouzení*“.¹¹

Podmínky pro výkon znalecké činnosti upravuje zákon o znalcích. Znalec ji vykonává osobně¹², s odbornou péčí, nezávisle, nestranně a s ohledem na stanovenou, případně sjednanou dobu.¹³ Právní předpisy předpokládají u znalce odborné znalosti. Právě odborná způsobilost je důležitým předpokladem, který dává znaleckému posudku zvláštní povahu a nepočítá ho mezi listinné důkazy (k problematice hodnocení důkazů viz podkapitola 3.2).

Odborně způsobilý je takový znalec, který dokončil magisterské studium v příslušném oboru a odvětví, případně nejvyšší možné dosažitelné vzdělání, získal 5 let praxe, nebo získal jiné osvědčení o odborné způsobilosti a úspěšně složil vstupní zkoušku.¹⁴

Znalec musí podle § 5 odst. 1 zákona o znalcích splňovat kromě zmíněné odbornosti podmínku svéprávnosti a bezúhonnosti, musí mít dostatečné materiálně-technické zázemí a přístrojové vybavení. Mezi další podmínky patří minimálně kontaktní adresa v ČR, osoba nesmí být v úpadku, nesmí jí být v posledních třech letech uložena pokuta v minimální výši 100 tisíc korun za určité přestupky, nesmí jí být v posledních pěti letech zrušeno znalecké oprávnění kvůli porušování povinností a musí složit slib. Podobné podmínky pak stanoví zákon o znalcích i pro znalecké ústavy a kanceláře.

V případě, že osoba splní všechny podmínky podle zákona o znalcích, vzniká jí právní nárok na zápis do seznamu znalců. Ministerstvo spravedlnosti, které seznam vede, tak nemá prostor pro správní uvážení.¹⁵ Povinnost ministerstva zapsat uchazeče splňujícího podmínky do seznamu vznikla až s novou právní úpravou. Podle předchozího zákona č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících (dále jen zákon o znalcích a tlumočnících), byli znalci jmenováni¹⁶

¹¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2007, sp. zn. 33 Odo 324/2005.

¹² § 1 odst. 4 zákona o znalcích.

¹³ § 1 odst. 3 zákona o znalcích.

¹⁴ § 8 odst. 1 zákona o znalcích.

¹⁵ § 11 odst. 3 zákona o znalcích.

¹⁶ § 3 odst. 1 zákona o znalcích a tlumočnících.

a žádné osobě ani při splnění všech požadovaných podmínek nevznikal automaticky nárok na zápis do seznamu.¹⁷

V závislosti na fázi trestního řízení ustanoví znalece policejní orgán, státní zástupce nebo předseda senátu. K vypracování posudku může oslovit znalce i strana obviněného nebo poškozeného. Znalec se přibírá opatřením.¹⁸ Podle TR lze vznášet proti osobě znalce námitky, a to z důvodu podjatosti nebo jeho odbornosti, případně proti otázkám, které jsou znalci určeny k řešení.¹⁹ Podjatost znalce může nastat, když má vztah nejen k projednávané věci, ale také příbuzenský nebo přátelský vztah k OČTŘ, k účastníkům nebo jejich zástupcům.²⁰ V takovém případě by musel být přibrán jiný znalec. Námitky může podat obviněný, jeho obhájce, zákonný zástupce, orgány sociálně-právní ochrany dětí, zmocněnci a ostatní strany, v řízení před soudem i státní zástupce.²¹

V seznamu znalců se uvádí sídlo jednotlivých osob vykonávajících znaleckou činnost. Neznamená to ale, že by se orgány veřejné moci musely omezovat při výběru pouze na zapsané subjekty ve svém obvodu. Činnost mohou vykonávat znalci po celé ČR. Primárně se kvůli zásadě hospodárnosti oslovují znalci v příslušném obvodu podle místní příslušnosti.²²

Se vznikem znaleckého oprávnění se pojí práva a povinnosti. Znalec má základní právo na zápis do seznamu znalců, pokud splní všechny potřebné předpoklady podle zákona o znalcích. Jako další je nutné uvést právo na znalečné (podrobněji v podkapitole 3.4) nebo právo odmítnout vypracovat znalecký posudek. K tomu může dojít v případě přibrání znalce OČTŘ pouze ze zákonných důvodů (rozsáhle je odmítnutí posudku věnována podkapitola 6.1.9). Pokud je osloven např. obviněným, platí zásada smluvní volnosti.

¹⁷ V této věci se vyjadřoval i Ústavní soud a vyloučil právní nárok v usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 10. 2005, sp. zn. II. ÚS 153/04: „Jmenování konkrétních osob do znalecké funkce závisí na uvážení krajského soudu. Jinými slovy každému, kdo požádá o jmenování znalcem, nevzniká, ani při splnění všech zákonných podmínek, právní nárok na to, aby znalcem jmenován skutečně byl. Jmenování do funkce znalce tudíž nelze považovat za právo každého občana.“

¹⁸ MUSIL, Jan, Vladimír KRATOCHVÍL a Pavel ŠÁMAL. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007, c1999, marg. č. 576. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7179-572-8.

¹⁹ § 105 odst. 3 TR.

²⁰ CHMELÍK, Jan a Michaela BERVIDOVÁ. *Teoretické základy místa činu, znalecké činnosti a aplikační praxe*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2021, s. 105–106. Eupress. ISBN 978-80-7408-222-1.

²¹ MUSIL, Jan, Vladimír KRATOCHVÍL a Pavel ŠÁMAL. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007, c1999, marg. č. 577. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7179-572-8.

²² § 25 odst. 1 zákona o znalcích a DÖRFL, Luboš, Alexandr KRYSL, Markéta LEHKÁ a Radek VISINGER. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2021, s. 207–214. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-823-8.

Práva znalců doplňují i procesní předpisy. Ze zákona má znalec při výkonu své činnosti v trestním řízení nárok na součinnost.²³ Podle § 107 odst. 1 TŘ se znalci poskytnou veškerá potřebná vysvětlení ze spisů, samotný spis mu může být i zapůjčen nebo mu může být umožněno do něj nahlédnout, pokud je to třeba. Znalec se může účastnit také výslechů obviněného a svědků včetně možnosti kladení otázek vyslýchaným v rámci předmětu znaleckého zkoumání. V neposlední řadě má možnost v odůvodněných případech zúčastnit se provedení i jiného úkonu, pokud je to potřeba k vyhotovení znaleckého posudku. Tím se podle komentáře k TŘ myslí například rekonstrukce nebo ohledání.²⁴ V případě, že je potřeba během výkonu znalecké činnosti provést další důkazy k objasnění okolností, může jejich provedení i navrhnout. Uvedená součinnost je nutným předpokladem pro řádné vypracování znaleckého posudku, aby měl znalec k dispozici veškeré podklady, a posudek tak mohl být úplný. Stejného názoru je i Nejvyšší soud: „*Sestavení reorganizačního plánu dlužníkem přitom nezávisí na zpracování znaleckého posudku, ale naopak, činnost znalce je závislá na tom, jakou součinnost a jaké podklady pro zpracování znaleckého posudku mu poskytne dlužník.*“²⁵

Již zmíněný § 107 odst. 1 TŘ dále stanoví, že není možné, aby znalec řešil právní otázky a prováděl hodnocení důkazů. Nejvyšší soud nicméně uvedl, že pokud toto pravidlo znalec poruší, není možné posudek odmítnout jen z tohoto důvodu. Podmínkou je, aby znalecký posudek obsahoval odborné poznatky a zjištění, ze kterých může soud učinit závěr.²⁶

Výkon znalecké činnosti obnáší celou řadu povinností. Ty základní jsou zmíněny hned v úvodu zákona o znalcích. Znalec musí vykonávat svou činnost pouze v oboru, odvětví a specializaci, ke kterým získal oprávnění. Provádí ji, jak bylo řečeno na začátku této kapitoly, s odbornou péčí a musí dodržovat nestrannost, nezávislost a lhůty, které mu jsou stanoveny.²⁷

Znalec má povinnost dodržovat mlčenlivost, a to o všech skutečnostech, o nichž získal informace během výkonu znalecké činnosti, pokud není mlčenlivosti zproštěn. Stejná povinnost se vztahuje na konzultanty, které je znalec oprávněn přizvat k řešení dílčích otázek. Pro konzultanta platí podmínka, že musí disponovat určitou odborností, ale není nutné, aby byl zapsán v seznamu znalců.²⁸

²³ CHMELÍK, Jan a Michaela BERVIDOVÁ. *Teoretické základy místa činu, znalecké činnosti a aplikační praxe*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2021, s. 107. Eupress. ISBN 978-80-7408-222-1.

²⁴ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 1591–1598. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.

²⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2012, sen. zn. 29 NSČR 18/2010.

²⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 1997, sp. zn. 2 Tzn 19/97.

²⁷ § 1 odst. 3 zákona o znalcích.

²⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ČSR ze dne 13. 6. 1988, sp. zn. 3 To 12/88.

Během výkonu znalecké činnosti odpovědná osoba nese veškeré náklady, kterými způsobila újmu. S tím souvisí i vznik civilní a trestní odpovědnosti. Občanský zákoník zakládá znalci povinnost nahradit škodu ve dvou případech. První je, pokud se jedná o ustanovení znalce OČTR. Tehdy dochází ke vzniku odpovědnosti za případnou škodu způsobenou informací nebo radou podle § 2950, a to u všech subjektů, kterých se může nesprávný znalecký posudek dotknout. Druhý případ se vztahuje na smluvní přibrání znalce stranou, čímž v případě vzniku škody vzniká odpovědnost za porušení smluvní povinnosti podle § 2913.²⁹

Trestní zákoník stanoví trestný čin křivé výpovědi a nepravdivého znaleckého posudku. Až dvouletý trest odnětí svobody nebo zákaz činnosti znalci hrozí, pokud podá nepravdivý, hrubě zkreslený nebo neúplný znalecký posudek. Další základní skutková podstata stanovuje tento trestný čin, pokud znalec neuvede nebo zamlčí pravdu před soudem, mezinárodním soudním orgánem, notářem jako soudním komisařem, státním zástupcem nebo policejním orgánem o okolnosti, která by měla význam pro rozhodnutí, nebo před vyšetřovací komisí poslanecké sněmovny pro zjištění této komise. V takovém případě se trestní sazba zvyšuje a je možné pachatele potrestat třemi lety odnětí svobody nebo zákazem činnosti.³⁰

Kromě občanskoprávní a trestní odpovědnosti se může znalec dopustit i přestupků. Těm je věnována samostatná část pátá v zákoně o znalcích. Podle § 39 odst. 1 a 2 je možné uložit znalci, znalecké kanceláři nebo znaleckému ústavu pokutu odvíjející se od jednotlivých přestupků až ve výši 75 tisíc korun (např. v případě, že si vyúčtují vyšší znalečné), do 250 tisíc korun (např. pokud neoprávněně opatří znaleckou pečetí listinu, která není posudkem) nebo až do výše půl milionu korun (jako příklad lze uvést vykonávání znalecké činnosti v oboru, odvětví či specializaci, pro které nemají znalecké oprávnění).

Od 1. ledna 2021 je pro znalce stanovena povinnost pojištění. Výše musí podle zákona o znalcích odpovídat újmě, kterou může osoba během výkonu znalecké činnosti způsobit. Související povinností je doložit ministerstvu spravedlnosti doklad, že znalec pojištění uzavřel. Limity stanovuje vyhláška o výkonu znalecké činnosti a určuje je pro každý obor a odvětví stejně. Tyto hranice jsou rozdílné pro fyzické a právnické osoby zapsané v seznamu znalců. Znalci musí mít pojištění v minimálním limitu jednoho milionu korun, u znaleckých kanceláří a ústavů je to pět milionu korun.³¹

²⁹ MELZER, Filip. Škoda způsobená informací nebo radou. *Bulletin-advokacie.cz* [online]. Česká advokátní komora, 2017 [cit. 2023-05-23]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/skoda-zpusobena-informaci-nebo-radou>.

³⁰ § 346 odst. 1 a 2 TZ.

³¹ § 22 zákona o znalcích a § 38 vyhlášky o výkonu znalecké činnosti.

Znalec má zároveň oznamovací povinnost. Jakékoli skutečnosti, které by mohly vést k pozastavení nebo zániku oprávnění vykonávat znaleckou činnost, musí oznámit ministerstvu spravedlnosti.³² Znalec podle § 11 odst. 5 zákona o znalcích oznamuje ministerstvu i veškeré změny, které představují jednu z podmínek pro výkon znalecké činnosti. Stejně tak musí vyrozumět zadavatele posudku o možné podjatosti. V takovém případě by totiž znalec musel být vyloučen z podání posudku.³³

Podle § 27 odst. 2 zákona o znalcích musí každý subjekt vykonávající znaleckou činnost vyhotovit stejnopis posudku a uchovávat ho minimálně 10 let. S tím souvisí i povinnost vést elektronický znalecký deník, v němž uchovává všechny své vypracované posudky po stejně dlouhou dobu.

Mezi další povinnosti patří především pravidla týkající se vypracování znaleckého posudku (např. dodržení struktury posudku, odmítnutí podání posudku jen ze zákonných důvodů v případě přibrání znalce OČTŘ, dostavení se vysvětlit posudek, doplnit ho a osobně stvrdit na žádost orgánu), povinnosti při pozastavení činnosti atd. Tomu jsou podrobněji věnovány následující kapitoly.

2.2 Právnícké osoby a znalecká činnost

Zákon umožňuje vykonávat znaleckou činnost mimo fyzických osob i právníckým osobám, a to znaleckým kancelářím a znaleckým ústavům.³⁴

V souladu se zákonem o znalcích považujeme za znalecký ústav podle § 7 odst. 1 písm. a) a b) vysokou školu, veřejnou výzkumnou instituci, státní podnik, ústav, organizační složku státu, vnitřní organizační jednotku této složky nebo osobu veřejného práva, která v daném oboru vykonává vědeckovýzkumnou činnost min. po dobu 3 let s ohledem i na další podmínky podle zákona. Na znalecký ústav můžeme dle mého názoru hledět jako na vrchol znalecké triády subjektů oprávněných vykonávat znaleckou činnost a zapsaných v seznamu znalců. Ostatně o tom vypovídá i TŘ, který předpokládá přibrání znaleckého ústavu v těch nejobtížnějších a výjimečných případech.³⁵ Jedná se o situace, kdy složitost věci vyžaduje uplatnění vědeckých teorií a náročnějších metod. Proto je vhodnější obrátit se s otázkami na vědeckou instituci, která je svou praxí kvalifikovanější, než jak bychom mohli očekávat

³² § 24 zákona o znalcích.

³³ § 18 odst. 2 zákona o znalcích.

³⁴ § 2 odst. 1 zákona o znalcích.

³⁵ § 110 odst. 1 TŘ.

od znalců jako jednotlivců, případně znaleckých kanceláří.³⁶ I přesto je ale nutné pamatovat při hodnocení důkazů na to, že každý důkaz má stejnou váhu a nelze automaticky přikládat větší význam posudku, který vypracoval znalecký ústav.³⁷ Podle § 110 odst. 1 TŘ je dalším předpokladem pro jejich přibrání přezkum posudku, který podal znalec jako fyzická osoba, tedy když je potřeba vypracovat revizní posudek. I zde musí být splněna podmínka, že se jedná o zvlášť obtížný případ. Může se jednat také o situaci, kdy jsou dva posudky v rozporu a složitost otázky nevyřeší ani vysvětlení znalci před soudem.³⁸ Podle judikatury ale není nutné při protichůdných posudcích vždy přibrat i znalecký ústav. Důležité je splnění podmínky již zmíněné zvláštní složitosti zkoumaného problému.³⁹

Oproti zákonu o znalcích a tlumočnících z roku 1967 obsahuje ten nový i možnost založit znaleckou kancelář. Dříve byly zákonem předvídaný pouze znalecké ústavy, které dělil na dva oddíly. Ty, které spadaly do I. oddílu, představovaly ve své podstatě současné znalecké kanceláře.⁴⁰ II. oddíl pak náležel výslovně vysokým školám nebo jejich součástí a veřejným výzkumným institucím, případně jiným osobám veřejného práva nebo jejich organizačním složkám vykonávajícím vědeckovýzkumnou činnost v příslušném oboru.⁴¹ O tomto rozdělení vypovídají i přechodná ustanovení nového zákona o znalcích.⁴²

Za znaleckou kancelář můžeme tedy na rozdíl od znaleckých ústavů považovat obchodní korporace. Ty vznikají za podnikatelským účelem poskytovat znaleckou činnost, která je vykonávána minimálně dvěma znalci, kteří mají oprávnění ve stejném oboru a odvětví jako znalecká kancelář.⁴³ V případě, že je znalec zaměstnancem, společníkem nebo členem znalecké kanceláře, nesmí vykonávat znaleckou činnost samostatně.⁴⁴

³⁶ FRYŠTÁK, Marek. *Znalecké dokazování v trestním řízení*. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 45–46. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-385-5.

³⁷ FRYŠTÁK, Marek. Znalecký posudek, jeho význam a hodnocení v trestním řízení. In: *Trestněprávní revue*. Praha: C. H. Beck, 2019, č. 9, s. 187. ISSN 1213-5313.

³⁸ FRYŠTÁK, Marek. *Znalecké dokazování v trestním řízení*. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 45. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-385-5.

³⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 19. 3. 1986, sp. zn. 4 To 9/86.

⁴⁰ Podle Důvodové zprávy ze dne 17. 1. 2018 k § 47 návrhu zákona o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech to tak ale neplatí absolutně, jelikož současné znalecké kanceláře umožňují i obyčejné sdružování osob vykonávajících znaleckou činnost do obchodních korporací za účelem podnikání.

⁴¹ § 21 odst. 3 zákona o znalcích a tlumočnících.

⁴² § 47 odst. 1 zákona o znalcích stanoví, že se znalecké ústavy do té doby zapsané do druhého oddílu automaticky stávají znaleckými ústavami. Ty, které náležely do prvního oddílu, se podle § 47 odst. 2 zapsaly jako znalecké kanceláře.

⁴³ § 6 zákona o znalcích stanoví i další podmínky, mezi které patří například vypracování pravidel pracovních postupů pro řádný výkon, náležitě vybavení k řádnému výkonu znalecké činnosti atd.

⁴⁴ § 6 odst. 2 zákona o znalcích.

2.3 Soudní znalec ad hoc

Kromě dosud zmíněných osob vykonávajících znaleckou činnost zákon předpokládá v určitých případech ustanovení i těch osob, které nejsou zapsané v seznamu znalců.⁴⁵ Jedná se o osoby, které vypracují znalecký posudek jednorázově pouze pro konkrétní případ, pro který je ustanovena. Pro tyto situace se používá v odborné literatuře pojem „soudní znalec ad hoc“.⁴⁶

Znalce ad hoc lze podle § 26 odst. 1 zákona o znalcích ustanovit ve třech konkrétních případech. Prvním z nich je situace, kdy v seznamu znalců není pro daný obor, odvětví nebo specializaci zapsán žádný znalec. Pod tento důvod jsou zároveň řazeny i případy, kdy vznikne poptávka po vypracování znaleckého posudku pro obor, odvětví či specializaci, které nejsou podle zákona a prováděcích předpisů vůbec stanoveny.⁴⁷ Podle Jana Musila může pak docházet k tomu, že jsou stranou nabízeny obory či odvětví, které jsou pavědecké, i když jsou prezentovány tak, že jsou schopné poskytnout podklad pro právní rozhodnutí. Mezi tyto řadí např. astrologii, parapsychologii nebo frenologii.⁴⁸

Druhým důvodem je případ, kdy znalecký posudek nemůže žádná osoba zapsaná v seznamu znalců podat (např. kvůli nedostatečné odbornosti v určité specializaci, podjatosti, dlouhodobé nemoci nebo pozastavení oprávnění vykonávat znaleckou činnost).⁴⁹ O ustanovení znalce ad hoc podle tohoto způsobu se bude jednat v případě, že je v seznamu pro daný obor, odvětví nebo specializaci zapsáno málo znalců, a tak není možné využít ani jinou zapsanou osobu.⁵⁰

Zákon v posledním možném důvodu přibrání znalce ad hoc předpokládá stejně jako u předchozí situace existenci zapsaných znalců pro konkrétní obory, odvětví či specializace. Určujícím důvodem je procesní a ekonomická hospodárnost. Může se stát, že soudní znalec zapsaný v seznamu odmítne podat posudek proto, že by kvůli zahlcenosti nemohl vyhotovit další posudek v souladu se základními zásadami znalecké činnosti (tedy vypracování

⁴⁵ § 26 zákona o znalcích.

⁴⁶ DÖRFL, Luboš, Alexandr KRYSL, Markéta LEHKÁ a Radek VISINGER. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2021, s. 214–220. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-823-8 nebo např. KRÍSTEK, Lukáš. *Znalectví*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, s. 79–81. Právní rukověť (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-042-4.

⁴⁷ DÖRFL, Luboš, Alexandr KRYSL, Markéta LEHKÁ a Radek VISINGER. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2021, s. 214–220. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-823-8.

⁴⁸ Přednáška pořádaná Jednotou českých právníků ze dne 27. 4. 2023 s názvem Znalecké posudky v praxi, kterou vedl Jan Musil.

⁴⁹ KRÍSTEK, Lukáš. *Znalectví*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, s. 79. Právní rukověť (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-042-4.

⁵⁰ DÖRFL, Luboš, Alexandr KRYSL, Markéta LEHKÁ a Radek VISINGER. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2021, s. 214–220. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-823-8.

s odbornou péčí a ve stanovené době podle § 1 odst. 3 zákona o znalcích). V takovém případě lze přejít k ustanovení znalce ad hoc jen tehdy, pokud by nešlo prodloužit lhůtu pro vypracování posudku.⁵¹ Jako obtížnost můžeme chápat i dlouhou vzdálenost, kterou by musel znalec pro vyhotovení znaleckého posudku absolvovat.⁵² Pro úplnost je nutné zmínit i ekonomickou náročnost, v rámci které se může jednat o situaci týkající se méně náročné věci, ale k dispozici podle seznamu znalců je pouze věhlasný znalecký ústav.⁵³ Pokud by to bylo hospodárnější, není vyloučeno využít pro jednorázovou znaleckou činnost i odborníka z cizího státu.⁵⁴

Příbrání osob pro výkon jednorázové znalecké činnosti musí vždy odůvodňovat jedno ze tří výše zmíněných pravidel. Podle judikatury nemůže být znalec ad hoc příbrán místo znalců zapsaných v seznamu jen proto, že byl již s případem seznámen nebo podal odborné vyjádření.⁵⁵

Na znalce ad hoc není kladeno tolik nároků jako na zapsané znalce. Podíváme-li se do úvodního ustanovení o osobách vykonávajících znaleckou činnost jednorázově, musí splňovat následující podmínky:

- 1) mít potřebné předpoklady pro podání znaleckého posudku,
- 2) vyslovení souhlasu s ustanovením⁵⁶,
- 3) složení slibu⁵⁷.

Ad 1) Za potřebné předpoklady pro podání znaleckého posudku můžeme pokládat základní povinnosti znalců stanovené v § 1 odst. 3 zákona o znalcích, tedy vypracování posudku s potřebnou péčí, nestranně, nezávisle a ve stanovené době. Základní podmínkou zde samozřejmě bude náležitá odbornost, která je vyžadována od osob žádajících o zápis do seznamu znalců, aby byla splněna potřebná odborná úroveň důkazu tohoto typu. Kromě toho

⁵¹ DÖRFL, Luboš, Alexandr KRYSL, Markéta LEHKÁ a Radek VISINGER. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2021, s. 214–220. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-823-8.

⁵² KRÍSTEK, Lukáš. *Znalectví*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, s. 80. Právní rukověť (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-042-4.

⁵³ DÖRFL, Luboš, Alexandr KRYSL, Markéta LEHKÁ a Radek VISINGER. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2021, s. 214–220. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-823-8.

⁵⁴ Tamtéž.

⁵⁵ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 5. 1993, sp. zn. 5 To 21/93.

⁵⁶ § 26 odst. 1 zákona o znalcích.

⁵⁷ § 26 odst. 3 zákona o znalcích.

je vyžadováno splnit podmínky podle § 5, tedy že jde o osobu bezúhonnou, svépřípravou apod. Žádné jiné podmínky, které pro výkon zákon předpokládá, není potřeba splnit.⁵⁸

Ad 2) Vyslovení souhlasu je nutnou a jasně předvídatelnou podmínkou pro výkon jednorázové znalecké činnosti. Takové osoby totiž získávají postavení znalce pro konkrétní vymezené období⁵⁹, a tím se jim dostává nových práv a povinností.⁶⁰ Znalec ad hoc je tak odpovědný za výkon znalecké činnosti, musí zachovávat mlčenlivost, má právo na znalečné a na součinnost od OČTŘ a samozřejmě je nezbytné pohybovat se v rámci zákonných pravidel např. ohledně obsahu vypracovaného posudku.⁶¹

Ad 3) Právě zmíněná práva a povinnosti znalec ad hoc získává složením slibu, který odpovídá přísaze znalců žádajících o zápis do seznamu.⁶² Tento slib skládá do rukou orgánu, který jej ustanovil. V praxi se dříve objevovaly případy, ve kterých osoba vykonávající jednorázovou znaleckou činnost přísahala až poté, kdy již provedla potřebná šetření a zkoumání pro vypracování posudku. Okamžik složení slibu tak upřesnila judikatura, podle které musí být složen před podáním posudku, jinak by šlo o vadu řízení.⁶³ Provedení úkonů ještě před slibem komplikací není.

Soudní znalec ad hoc vykonává svou činnost pouze pro jeden konkrétní případ. Oprávnění se tedy týká pouze vypracování daného posudku, z čehož vyplývají pro ohraničené období práva a povinnosti. Podle komentáře je počátečním momentem složení slibu, oprávnění pak končí pravomocným rozhodnutím o přiznání znalečného.⁶⁴ S ohledem na možnost provádět určité znalecké úkony ještě před složením slibu (viz výše), by se dalo spíše uvažovat nad počátkem od zahájení provádění činností směřujících k vydání znaleckého posudku, tedy např. šetření nebo ohledání. I takový znalec by měl totiž při provádění znalecké činnosti postupovat vždy s odbornou péčí a splňovat např. povinnost mlčenlivosti. Samozřejmě je nutné myslet i na práva, která mu náleží (jedním z nich může být právo na součinnost, která je

⁵⁸ DÖRFL, Luboš, Alexandr KRYSL, Markéta LEHKÁ a Radek VISINGER. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2021, s. 214–220. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-823-8.

⁵⁹ § 26 odst. 5 zákona o znalcích.

⁶⁰ CHMELÍK, Jan a Michaela BERVIDOVÁ. *Teoretické základy místa činu, znalecké činnosti a aplikační praxe*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2021, s. 104. Eupress. ISBN 978-80-7408-222-1.

⁶¹ DÖRFL, Luboš, Alexandr KRYSL, Markéta LEHKÁ a Radek VISINGER. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2021, s. 214–220. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-823-8.

⁶² § 26 odst. 3 zákona o znalcích.

⁶³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR z 30. 11. 1972, 2 Cz 18/72 nebo rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR z 5. 2. 1986 sp. zn. 4 To 81/85.

⁶⁴ DÖRFL, Luboš, Alexandr KRYSL, Markéta LEHKÁ a Radek VISINGER. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2021, s. 214–220. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-823-8.

pro znalce nutností od zahájení prvního úkonu). Proto je z mého pohledu praktičtější definovat počátek výkonu znalecké činnosti vyslovením souhlasu s ustanovením osoby jako znalce ad hoc, aby se i na tuto výjimečnou situaci vztahovala práva a povinnosti úplně od začátku.

Na soudního znalce ad hoc je stejně jako na zapsaného znalce kladena povinnost archivace vypracovaného posudku, a to také po dobu deseti let. Jeho povinností ale z logiky věci není vedení elektronického znaleckého deníku.

Také osoba vykonávající jednorázovou znaleckou činnost se může dopustit přestupků, které speciálně vyjmenovává § 40 zákona o znalcích. Výše pokut je stejná jako u subjektů zapsaných v seznamu znalců. Kromě toho je trestně i občanskoprávně odpovědná, jako je tomu v případě znalců, znaleckých kanceláří a ústavů.⁶⁵

Přibrání znalců ad hoc se nevztahuje jen na fyzické osoby. Zákon předpokládá, že je možné kvůli jednorázové znalecké činnosti oslovit i obchodní korporace a instituce, které je možné označit po splnění podmínek za znalecký ústav.⁶⁶ Mezi ně bude patřit mimo jiné i pravidlo, že se musí jednat o obtížnou otázku (podrobně v podkapitole 2.2).

Podle minulého zákona č. 36/1967 Sb. nebyla jasně stanovena možnost přibrat znalecký ústav ad hoc. Mezeru doplnila až judikatura. Nejvyšší soud např. uvedl, že pokud by nebylo možné přibrat právnickou osobu pro výkon jednorázové znalecké činnosti, znemožnilo by se tím přezkoumání posudku, který podal znalec, ve zvlášť obtížných případech.⁶⁷ Stejně tak by nebylo možné vyřešit složité otázky vyžadující zvláštního vědeckého posouzení. V současném zákoně o znalcích je proto pomocí § 26 odst. 5 určeno, že je možné přibrat jak znalecký ústav, tak znaleckou kancelář ad hoc.

⁶⁵ Srov. § 26 odst. 5 zákona o znalcích.

⁶⁶ § 26 odst. 5 písm. b a c zákona o znalcích, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2010, sp. zn. 11 Tdo 1202/2010 nebo podrobněji v FRYŠTÁK, Marek. *Znalecké dokazování v trestním řízení*. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 46. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-385-5.

⁶⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2010, sp. zn. 11 Tdo 1202/2010.

3. Znalecká činnost

3.1 Znalecký posudek

Znalecký posudek je přímo zmíněn trestním řádem v § 89 odst. 2 jako jeden z možných důkazů, který lze použít v trestním řízení. Podle § 28 odst. 1 zákona o znalcích musí být úplný, pravdivý a přezkoumatelný. V rámci úplnosti musí znalecký posudek splňovat všechny náležitosti podle zákona o znalcích a vyhlášky o výkonu znalecké činnosti a odpovídat na otázky uložené zadavatelem.⁶⁸ Cílem je, aby posudek umožnil přijmout jasný závěr o odborné otázce, která je mu kladena.⁶⁹ Podle Nejvyššího soudu znalec musí pracovat i s možnými alternativami a v posudku je následně uvést.⁷⁰ Podmínku úplnosti dokresluje možnost OČTŘ požádat znalce o vysvětlení, pokud je odpověď na položenou otázku nedostatečná, případně je posudek nejasný nebo má OČTŘ pochybnosti o jeho správnosti.⁷¹

Dalším požadavkem na znalecký posudek je pravdivost. Podle komentáře k zákonu o znalcích je nutné vnímat pravdivost nejen z pohledu správnosti jeho odborných závěrů. Spadají pod ni i morální vlastnosti znalce (nestrannost), vycházení z dostatečného množství podkladů, využívání adekvátních vědeckých metod a schopnost srozumitelně vysvětlit svůj odborný názor laikům.⁷²

Třetí podmínku posudku – přezkoumatelnost – můžeme chápat jako možnost jeho kontroly, a to jak metod, které znalec použil, ale zároveň i zda tyto metody byly použity správně.⁷³ Znalec musí jasně vysvětlit, v čem využitě postupy spočívají a jak se dají aplikovat. Právě to, že je znalecký posudek přezkoumatelný, znamená, že je možné ho opakovat, a tím i případně ověřit.⁷⁴

⁶⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2010, sp. zn. 28 Cdo 329/2010.

⁶⁹ DÖRFL, Luboš, Alexandr KRYSL, Markéta LEHKÁ a Radek VISINGER. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2021, s. 227–265. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-823-8.

⁷⁰ Usnesení Nejvyššího soudu Slovenské socialistické republiky ze dne 16. 10. 1979, sp. zn. 3 To 55/79.

⁷¹ § 109 TŘ.

⁷² DÖRFL, Luboš, Alexandr KRYSL, Markéta LEHKÁ a Radek VISINGER. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2021, s. 227–265. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-823-8.

⁷³ KRÍSTEK, Lukáš. *Znalectví*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, s. 168–169. Právní rukověť (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-042-4.

⁷⁴ Důvodová zpráva ze dne 17. 1. 2018 k návrhu zákona o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech. K odůvodnění požadavku přezkoumatelnosti je vhodné také citovat vedoucího odboru insolvenčního a soudních znalců Jana Benýška: „*Pevně rozdělení a zakotvení jednotlivých kroků postupu znalce nadto umožňují zadavateli či hodnotiteli posudku efektivnější hodnocení protichůdných posudků, jelikož hodnotitel je schopen přesně identifikovat konkrétní krok postupu, který ovlivňuje rozdíly v odborném závěru, a při hodnocení důkazů se zaměřit na posouzení tohoto kroku.*“ – viz Ředitel odboru znalců Jan Benýšek: Kolaps justice z důvodu nedostatku znalců

Podstatou znaleckého posudku je správná formulace otázek, které předkládá zadavatel. Ty musí být v první řadě relevantní pro řízení a musí mít odbornou povahu. Pro znalce je snazší vyhotovit posudek, pokud je znalecký úkol zadán jasně a přesně, formulace otázek nesmí být sugestivní nebo kapciózní. Kromě toho je doporučováno, aby dotazy tvořily logický systém a směřovaly od obecných problémů k detailnějším. Problém předkládaný znalci by měl být zároveň řešitelný. Na závěr je nutné uvést, že se otázky musí pohybovat v rozsahu, který odpovídá znalcově oboru, odvětví a specializaci, pro které je v seznamu znalců zapsán. Subjekt, který znalecký posudek zadává, se musí sám rozhodnout, z kterého oboru znalce vybere. Může tak docházet k chybnému výběru znalce, a to především s ohledem na nejisté rozsahy specializací. Je proto doporučováno, aby se zadavatel poradil s odborníkem, zda je vhodné oslovit dotyčného znalce.⁷⁵ Zároveň je nutné, aby i sám znalec posoudil, zda je schopný posudek vypracovat, a rozhodoval se se sebereflexí.⁷⁶

Zákon o znalcích stanoví v § 28 odst. 2 strukturu znaleckého posudku, kterou doplňuje vyhláška o znalecké činnosti v části druhé, hlavě čtvrté. Složení posudku tvoří titulní strana, zadání, výčet podkladů, ze kterých znalec vycházel, nález obsahující popis postupu práce s daty, posudek, který obnáší analýzu dat a její výsledky, odůvodnění posudku, závěr a případné přílohy. Znalec musí posudek opatřit znaleckou doložkou a otiskem znalecké pečeti. Pokud by znalecký posudek všechny tyto obligatorní náležitosti neobsahoval, nesplnil by podmínky úplnosti a přezkoumatelnosti, které jsou zásadní pro hodnocení důkazu soudem.

Důležité je si uvědomit, že i přes odbornost znalce může soud dojít k závěru, že je znalecký posudek nesprávný. V takovém případě je pak jistě namístě náležitě odůvodnit, proč se soud se znaleckým posudkem neztotožnil. Tento názor zastává i Ústavní soud.⁷⁷ Je nutné na znalce hledět pouze jako na tvůrce důkazního prostředku, kterému ze zákona žádné rozhodovací pravomoci nenáleží. Není možné ho považovat za pomocníka soudce nebo vědeckého soudce, jako tomu bylo v historii. Současné zásady a koncepce trestního procesu (např. zásada volného hodnocení důkazů podle § 2 odst. 6 nebo „rovnost zbraní“ vycházející z práva na spravedlivý

nenastane. *Česká justice* [online]. Praha: Media Network, 7. 8. 2021 [cit. 2023-06-09]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2021/08/reditel-odboru-znalcu-jan-benysek-kolaps-justice-z-duvodu-nedostatku-znalcu-nenastane/>.

⁷⁵ Přednáška pořádaná Jednotou českých právníků ze dne 27. 4. 2023 s názvem Znalecké posudky v praxi, kterou vedl Jan Musil.

⁷⁶ BENÝŠEK, Jan, ředitel odboru insolvenčního a soudních znalců ministerstva spravedlnosti [ústní sdělení], Praha, 14. 6. 2023.

⁷⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 17. 6. 2004, sp. zn. IV.ÚS 37/03.

proces podle čl. 6 odst. 1 EULP) vyžadují kritizovatelný posudek ze všech stran řízení, aby soud mohl zhodnotit správnost znaleckého posudku.⁷⁸

3.2 Volné hodnocení znaleckého posudku

Zásada volného hodnocení znaleckého posudku je nejen důležitou součástí trestního řízení, ale také vyplývá z dělby moci⁷⁹ podle čl. 2 odst. 1 Ústavy spolu s čl. 90, který stanoví: „*Soudy jsou povolány především k tomu, aby zákonem stanoveným způsobem poskytovaly ochranu právům. Jen soud rozhoduje o vině a trestu za trestné činy.*“ Znalec proto není osobou, které by náleželo rozhodování. Jedná se o odborníka, jehož závěry slouží pouze jako podklad soudům, které musí brát ohled i na další důkazy provedené v řízení. Podle zásady volného hodnocení důkazů musí postupovat každý OČTŘ. Znamená to, že mají hodnotit „*důkazy podle svého vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu*“⁸⁰. Znalecký posudek nemá oproti jiným důkazům vyšší váhu, a to ať už jde o posudek podaný znaleckým ústavem, případně zda se porovnává znalecký posudek s odborným vyjádřením.⁸¹ Odborníci zmiňují, že praxe při hodnocení důkazů může být jiná a že OČTŘ mohou přikládat větší váhu znaleckým posudkům.⁸² Proti tomuto pojetí se ohradil v četné judikatuře Ústavní soud, který upozornil, že by takové nerovné hodnocení důkazů bylo v rozporu se základními zásadami trestního řádu. „*Znalecký posudek je nutno hodnotit stejně pečlivě jako každý jiný důkaz, ani on nepožívá žádné větší důkazní síly, a musí být podrobován všestranné prověrce nejen právní korektnosti, ale též věcné správnosti.*“⁸³ Mezi obranné mechanismy proti nesprávnému hodnocení důkazů patří povinnost soudu náležitě odůvodnit své rozhodnutí a možnost podání opravných prostředků.

K hodnocení znaleckých posudků se hojně vyjadřovala i judikatura. Soud musí posoudit důkaz znaleckým posudkem z hlediska odůvodnění závěrů, jejich dostatečné podložení a metody, které znalec použil při zjišťování.⁸⁴ Neznamená to, že by soud musel automaticky

⁷⁸ MUSIL, Jan. Sporná místa znaleckého dokazování. In: *Poceta Pavlu Šámalovi k 65. narozeninám: čtvrtstoletí hledání spravedlnosti na Nejvyšším soudě ČR*. V Praze: C.H. Beck, 2018, s. 155–163. ISBN 978-80-7400-709-5.

⁷⁹ Tamtéž.

⁸⁰ § 2 odst. 6 TŘ.

⁸¹ KRÍSTEK, Lukáš. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech: komentář*. Praha: Leges, 2021, s. 215. Komentátor. ISBN 978-80-7502-511-1.

⁸² FRYŠTÁK, Marek. Znalecký posudek, jeho význam a hodnocení v trestním řízení. In: *Trestněprávní revue*. Praha: C. H. Beck, 2019, č. 9, s. 186. ISSN 1213-5313 nebo CHMELÍK, Jan a Michaela BERVIDOVÁ. *Teoretické základy místa činu, znalecké činnosti a aplikační praxe*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2021, s. 98. Eupress. ISBN 978-80-7408-222-1.

⁸³ Nález Ústavního soudu ze dne 30. 4. 2007, sp. zn. III. ÚS 299/06.

⁸⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2010, sp. zn. 28 Cdo 329/2010.

převzít znalecký posudek a plně se s ním ztotožnit. Může buď zadat vypracování revizního posudku, nebo má povinnost odůvodnit svůj odlišný názor v rozhodnutí.⁸⁵

Podle Jana Musila musí soud hodnotit tři kritéria – právní korektnost důkazu (tedy zda byly při provádění expertizy dodrženy právní předpisy), zda má posudek relevantní důkazní význam a zda je pravdivý a věrohodný.⁸⁶ Poslední zmíněné pravidlo lze vysvětlit třemi následujícími podmínkami:

1. Způsobilost znaleckého subjektu poskytovat věrohodné posudky (odbornost, občanské vlastnosti a nepodjatost),
2. podkladové materiály jsou úplné a bezvadné,
3. znalec odborně odůvodnil svůj posudek.⁸⁷

Při ověřování podmínky podle bodu 3 soudce posuzuje teoretická východiska, kvalitu a množství znaků zkoumaných objektů, použité metody a postupy a zjišťuje, zda znalec správně podřadil svá zjištění pod teoretický základ.

3.3 Povaha posudků (OČTŘ, stranou)

Důkaz v případě přibrání znalce OČTŘ má vždy povahu znaleckého posudku. Pokud znalec ustanoví jedna ze stran, má předložené zjištění povahu znaleckého posudku tehdy, jestliže splňuje všechny zákonné náležitosti a obsahuje doložku znalce, čímž stvrzuje uvědomění následků v případě nepravdivého znaleckého posudku.⁸⁸ Jinak se na něj hledí jako na listinný důkaz. Podle odborné literatury je povaha posudku důležitá pro provádění důkazů. Pokud se totiž jedná o znalecký posudek, je možné znalce vyslechnout.⁸⁹

⁸⁵ Nález ÚS ze dne 10. 7. 2001, sp. zn. III. ÚS 77/01.

⁸⁶ Přednáška pořádaná Jednotou českých právníků ze dne 27. 4. 2023 s názvem Znalecké posudky v praxi, kterou vedl Jan Musil.

⁸⁷ MUSIL, Jan. Hodnocení znaleckého posudku. In: *Kriminalistika, čtvrtletník pro kriminalistickou teorii a praxi*. 2010(3), s. 184. ISSN 1210-9150.

⁸⁸ § 110a TŘ.

⁸⁹ CHMELÍK, Jan a Michaela BERVIDOVÁ. *Teoretické základy místa činu, znalecké činnosti a aplikační praxe*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2021, s. 119. Eupress. ISBN 978-80-7408-222-1.

Obhájce musí spolu s obviněným uvážit, jaký důkaz může svědčit v jejich prospěch. Je povinností obhájce, aby usvědčující posudek nepředložil.⁹⁰ Takto by ale neměly postupovat OČTŘ vzhledem k zásadě materiální pravdy.⁹¹

Znalec musí zachovávat v každém případě svou nestrannost jakožto jednu ze základních podmínek kladených na jejich osoby podle zákona o znalcích. Může se tedy stát, že znalecké posudky, které navrhnou strany stojící proti sobě, dojdou ke stejným závěrům. V každém případě si musí znalec své závěry obhájit, a ne se slepě stavět na jednu stranu podle toho, kdo posudek zadal. Jinak by mohlo dojít k tomu, že by protistrana mohla při výslechu znalce prokázat, že je posudek neobjektivní a znalec je podjatý.⁹²

3.4 Odměňování znalců

Znalecká činnost je vykonávána za úplatu. Tzv. znalečné obsahuje odměnu, náhradu hotových výdajů a náhradu za ztrátu času.⁹³ Základní zákon o znalcích doplňuje v tomto smyslu vyhláška o znalečném, která blíže specifikuje výši, vyúčtování a možnost snížení, odepření nebo zvýšení odměny.

Pro účely této práce se budeme věnovat pouze odměně, která znalci náleží podle § 31 zákona o znalcích. Tímto ustanovením vzniká legitimní očekávání znalců (včetně soudních znalců ad hoc), že jim jejich práce bude zaplácena.⁹⁴ Odměňování znalců se řídí dvojím režimem, a to smlouvou nebo stanovením odměn podle právních předpisů.

První z možností představuje smluvní ujednání odměny znalce. Zákon o znalcích předkládá základní podmínky, které musí být dodrženy. Jednou z nich je pravidlo, že odměna nesmí záviset na výsledku, a proto má k uzavření smlouvy dojít písemně ještě před začátkem úkonů znalce.⁹⁵ Je tomu tak proto, aby byla zajištěna absolutní nestrannost a nezávislost znalecké

⁹⁰ KRÍSTEK, Lukáš. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech: komentář*. Praha: Leges, 2021, s. 67. Komentátor. ISBN 978-80-7502-511-1.

⁹¹ § 2 odst. 5 TŘ.

⁹² KRÍSTEK, Lukáš. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech: komentář*. Praha: Leges, 2021, s. 67. Komentátor. ISBN 978-80-7502-511-1.

⁹³ § 30 zákona o znalcích.

⁹⁴ DÖRFL, Luboš, Alexandr KRYSL, Markéta LEHKÁ a Radek VISINGER. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2021, s. 273–284. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-823-8.

⁹⁵ § 31 odst. 3 zákona o znalcích.

činnosti.⁹⁶ Podle zákonodárce nicméně není nutné stanovit finální částku, ale postačí způsob výpočtu odměny.⁹⁷

Druhý režim se využívá především v případě, že znalece přibere orgán veřejné moci. Kromě toho se může v určení odměny postupovat podle právních předpisů v případě, že si zadavatel a znalec neurčí její výši ve smlouvě, případně ji stanoví nepřiměřeně nebo nejasně.⁹⁸ Vyhláška o znalečném rozlišuje časovou a paušální odměnu. Časová určuje částku za každou odpracovanou hodinu, která byla účelně vynaložená na výkon znalecké činnosti. Novelou byla od 1. ledna 2023 odměna zvýšena na 800 až 1000 Kč za hodinu z původních 300 až 450 Kč.⁹⁹ Podle zákonodárce byla tato změna nezbytná vzhledem k novým povinnostem, které mohou být pro znalce finančně náročné. Tvrdí, že vyšší odměna by měla vést ke zkvalitnění a větší atraktivitě znalectví jako takového.¹⁰⁰ Aby se určila adekvátní výše v rozsahu stanovené odměny, musí se přihlídnout k vědecké, odborné a časové náročnosti zadaného úkolu.¹⁰¹

Paušální odměna představuje zaplacení úkonů, které znalec vykonal. Ty jsou stanoveny v příloze k vyhlášce o znalečném. Pohybují se v řádu stovek až tisíců korun. Pro příklad uvedu seznámení se spisem, za což náleží znalci 500 Kč, nebo nejvyšší stanovenou paušální odměnu za výkon pitvy, která činí 8 400 Kč.

Právní úprava umožňuje částku navýšit. Jedná se o situace urychleného zpracování (navýšení až o 50 %) nebo v případě mimořádně obtížných posudků (až o 20 %).¹⁰² Podle vyhlášky o znalečném se odměna může zvýšit i v případě, že znalec musí vykonat některý ze znaleckých úkonů v noci a v době pracovního volna nebo klidu (opět možné navýšení až o 50 %).¹⁰³

Odměnu lze také snížit. Jedná se o situace, kdy znalecký posudek neobsahuje zákonné náležitosti nebo ho znalec odevzdá se zpožděním. Tehdy lze částku snížit až o 50 %.¹⁰⁴ Dalším důvodem je vykonání jednoduchého úkonu, který se často opakuje, a postup při zkoumání je

⁹⁶ DÖRFL, Luboš, Alexandr KRYSL, Markéta LEHKÁ a Radek VISINGER. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2021, s. 273–284. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-823-8.

⁹⁷ Důvodová zpráva ze dne 17. 1. 2018 k návrhu zákona o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech, zvláštní část k § 31.

⁹⁸ DÖRFL, Luboš, Alexandr KRYSL, Markéta LEHKÁ a Radek VISINGER. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2021, s. 273–284. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-823-8.

⁹⁹ Čl. I vyhlášky č. 370/2022 Sb., kterou se mění vyhláška č. 504/2020 Sb., o znalečném.

¹⁰⁰ Důvodová zpráva ze dne 19. 8. 2022 k návrhu vyhlášky, kterou se mění vyhláška č. 504/2020 Sb., o znalečném, bod 1.

¹⁰¹ FRYŠTÁK, Marek. *Znalecké dokazování v trestním řízení*. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 103. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-385-5.

¹⁰² § 31 odst. 5 zákona o znalcích ve spojení s § 7 vyhlášky o znalečném.

¹⁰³ § 3 odst. 1 vyhlášky o znalečném.

¹⁰⁴ § 8 odst. 1 vyhlášky o znalečném.

pořád stejný nebo obdobný. Stanovené sazby v takovém případě klesají o 20 %.¹⁰⁵ Existují ale i speciální případy, ve kterých lze odměnu odepřít. Jde o nejzávažnější nesplnění požadovaných úkolů, které jsou vypracovány zvlášť nekvalitně. Zadavatel se v takovém případě může rozhodnout, jakou procentuální částku znalci sníží, případně zda ji úplně odepře.¹⁰⁶

¹⁰⁵ § 3 odst. 2 vyhlášky o znalečném.

¹⁰⁶ DÖRFL, Luboš, Alexandr KRYSL, Markéta LEHKÁ a Radek VISINGER. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2021, s. 273–284. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-823-8.

4. Seznam znalců

Znalci, znalecké kanceláře a znalecké ústavy jsou Ministerstvem spravedlnosti vedeni v seznamu znalců. Podle § 15 zákona o znalcích se jím rozumí informační systém veřejné správy. Jak již bylo řečeno, na zápis do seznamu vzniká právní nárok po splnění všech podmínek uvedených v zákoně o znalcích a vyhlášce o výkonu znalecké činnosti. Osoba mající zájem o zápis musí podat žádost splňující náležitosti podle § 2 vyhlášky o výkonu znalecké činnosti.

Seznam znalců je veřejným seznamem, který je dostupný v online podobě na stránkách ministerstva spravedlnosti. K 1. červnu 2023 je zapsáno 6 018 subjektů, které jsou podle zákona o znalcích oprávněny vykonávat znaleckou činnost.

107

Znalecká databáze je členěna podle jednotlivých oborů, odvětví, případně specializací. Znalci musí vykonávat znaleckou činnost jen v takovém oboru a odvětví nebo specializaci, pro které byli zapsáni.¹⁰⁸ V opačném případě se dopustí přestupku s hrozcí nejvyšší možnou pokutou půl milionu korun.¹⁰⁹

Je nutné zmínit, že seznam znalců obsahuje i soupis znalců, znaleckých ústavů, respektive i znaleckých kanceláří, kteří byli zapsáni podle již zrušeného zákona o znalcích a tlumočnících.

¹⁰⁷ *Seznam znalců, tlumočnicků a překladatelů* [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2021 [cit. 2023-06-01]. Dostupné z: <https://seznat.justice.cz>.

¹⁰⁸ § 1 odst. 3 zákona o znalcích.

¹⁰⁹ § 39 odst. 1 písm. a) a odst. 2 písm. c) zákona o znalcích.

Seznam znalců proto obsahuje obory a odvětví podle současné¹¹⁰ i minulé¹¹¹ právní úpravy. V mnoha případech se jednotlivé obory a odvětví prolínají. Existují ale i takové, které jsou doplněny nově (např. v oboru zdravotnictví podle nové úpravy je stanoveno 125 odvětví, podle staré vyhlášky pouze sedmnáct, podrobněji se určuje zaměření ve specializacích), případně ty, které konkrétně jako obor či odvětví nově stanovené nejsou (např. dopravní tarify nebo telekomunikace).

Ve veřejně dostupném seznamu je možné vyhledávat subjekty vykonávající znaleckou činnost podle různých kritérií. Mezi ně patří právě obory, odvětví či specializace. Přestože obory a odvětví jsou k dispozici v nabídce, specializace je nutné vepsat do speciálního vyhledávacího okna, případně si ji vyhledat v rozsáhlém výčtu, který není nijak (ani abecedně) seřazen. Pro lepší orientaci je tak nutné pracovat pouze s obory a odvětvími, a až poté se případně zaměřit na jednotlivé specializace u výpisu jednotlivých subjektů.

Mezi další kritéria, podle kterých lze znalce vyhledávat, patří jméno, případně název právnických osob, a sídlo, respektive kontaktní adresa. Dřívější právní úprava dělila působnost státní správy v rámci znalecké činnosti mezi ministerstvo spravedlnosti a krajské soudy. Znalci se tak zapisovali do seznamu v závislosti na jejich trvalém bydlišti, popř. sídle u jednotlivých krajských soudů.¹¹² Podle zákona o znalcích a tlumočnících znalce jmenoval buď ministr spravedlnosti, nebo předseda krajského soudu.¹¹³ Jejich znalecká činnost se ale neomezovala jen na konkrétní území kraje, v rámci kterého byli zapsáni. Zákon totiž počítal i s možnými situacemi, které budou vyžadovat přibrání znalce zapsaného u jiného krajského soudu (s tím i možnost přibrat osoby pro vypracování jednorázového znaleckého posudku, které zapsané v seznamu vůbec nebyly). Vykonávat znaleckou činnost mohli znalci napříč celou republikou.¹¹⁴ Zákonodárce tedy pamatoval na situace, ve kterých by nebylo možné přibrat znalce v daném obvodu kvůli tomu, že žádný místně příslušný znalec nemůže podat znalecký posudek nebo by mohl vypracovat posudek pouze se značnými obtížemi. Stejně je tomu teď, kdy je navíc veškerá působnost soustředěna pouze do správy ministerstva spravedlnosti.

Podle současné právní úpravy zapisuje všechny znalce ministerstvo spravedlnosti. I přesto je stále možné vyhledávat znalce podle krajů, okresů, a dokonce i obcí. Praktické je

¹¹⁰ Vyhláška č. 505/2020 Sb., kterou se stanoví seznam znaleckých odvětví jednotlivých znaleckých oborů, jiná osvědčení o odborné způsobilosti, osvědčení vydaná profesními komorami a specializační studia pro obory a odvětví.

¹¹¹ Vyhláška č. 123/2015 Sb., kterou se stanoví seznam znaleckých oborů a odvětví pro výkon znalecké činnosti.

¹¹² § 7 odst. 2 zákona o znalcích a tlumočnících.

¹¹³ § 3 odst. 1 zákona o znalcích a tlumočnících.

¹¹⁴ § 9 odst. 1 zákona o znalcích a tlumočnících.

to především pro hospodárnost řízení, protože je pro znalce samozřejmě snazší vykonat úkon v obvodu, ve kterém má sídlo.

U každého znalce, znalecké kanceláře a znaleckého ústavu je k dispozici kontakt, případně odkaz na webové stránky, pokud jsou vedeny. Pro přehled je možné zjistit zároveň i informace o spáchaných přestupcích, případně data, kdy znalec pozastavil výkon své činnosti. V seznamu jsou také k nahlédnutí znalci, kteří svou činnost již ukončili.

Ministerstvo spravedlnosti eviduje mimo jiné i přehled o vypracovaných a rozpracovaných znaleckých posudcích od účinnosti zákona o znalcích. Je tudíž možné přibližně zjistit aktivitu znalce, a případně také jestli je časově schopný vypracovat další posudek. Podle resortu tyto informace nejsou aktuální. Tvrdí, že evidence funguje, ale není dostatečně naplněna potřebnými daty.¹¹⁵

4.1 Absence soudních znalců v jednotlivých oborech a odvětvích

Podíváme-li se do seznamu znalců, zjistíme, že existují i takové obory a odvětví, ve kterých je zapsán nízký počet osob, které vykonávají znaleckou činnost. Pro zjištění konkrétních dat jsem provedla analýzu všech oborů a odvětví podle veřejně přístupných otevřených dat ministerstva spravedlnosti.¹¹⁶ Nutno podotknout, že bylo problematické porovnávat jednotlivé počty, protože odlišnosti ve vyhláškách podle starého a nového zákona o znalcích, ve kterých se stanoví jednotlivá odvětví, jsou rozsáhlé. Je tomu tak především proto, že minulá úprava neobsahovala podobně podrobný rozpis jednotlivých odvětví, ale určovala je ve specializacích, ve kterých se v přístupných datech orientuje složitěji. Ty je totiž nutné vypisovat ručně a není k dispozici žádný jejich taxativní seznam. Lze očekávat, že po uplynutí přechodného období nového předpisu dojde ke sjednocení a seznam znalců se stane přehlednějším. Zákon o znalcích sice předpokládá i nadále používání specializací, nicméně díky podrobně stanoveným odvětvím je orientace jednodušší.

Další problematikou analýzy, zda je počet znalců dostatečný, je reálná potřeba soudních znalců ve všech oborech. Bylo by totiž vhodné porovnat zároveň i poptávku OČTŘ po jednotlivých oborech a odvětvích. Taková data má ministerstvo teprve připravovat.¹¹⁷ Můžeme se domnívat, že v praxi může nastat jen výjimečně situace, kdy bude potřeba zadat

¹¹⁵ BENÝŠEK, Jan, ředitel odboru insolvenčního a soudních znalců ministerstva spravedlnosti [ústní sdělení], Praha, 14. 6. 2023.

¹¹⁶ Viz příloha č. 1.

¹¹⁷ BENÝŠEK, Jan, ředitel odboru insolvenčního a soudních znalců ministerstva spravedlnosti [ústní sdělení], Praha, 14. 6. 2023.

znalecký posudek např. i v oboru jaderné fyziky, kde jsou zapsaní jen dva znalci podle staré právní úpravy. Jak na to ale následně reagovat? Je možné samozřejmě využít znalce ad hoc, ale i takové řešení může být problematické a může v sobě skrývat mnoho úskalí (viz podkapitola 4.4). Při úvahách, kde je znalců aktuálně nedostatek, by tak bylo vhodné využít praxi a zkušenosti jednotlivých OČTŘ, případně judikaturu a vlastní uvážení, ve kterých oborech je pravděpodobné aktivní využívání soudních znalců.

Jedním z takových problematických oborů může být obor pyrotechnika, ve kterém je podle staré i nové úpravy zapsán pouze jeden znalecký ústav. Jako další je vhodné zmínit obor zabývající se problematikou zbraní. V něm není podle staré ani nové úpravy zapsán jediný znalec. Obor životního prostředí, odvětví (případně specializace podle staré úpravy) emise je zastoupeno pouze dvěma znalci.¹¹⁸

Naopak vysoce početnými jsou obory ekonomika (s 3 888 znaleckými subjekty drží pozici nejvíce zastoupeného oboru), stavebnictví (celkem 979 znalců), zdravotnictví (802 znalců), strojírenství (567 znalců) a doprava (231 znaleckých subjektů). Zbylé obory obsahují pod dvě stě zapsaných subjektů s tím, že většina jich je maximálně v řádu desítek, mnohé dokonce pouze v jednotkách.

Je vhodné se ještě zastavit u seznamu znalců z oboru zdravotnictví. Podle nové úpravy je zapsáno do tohoto oboru 24 subjektů vykonávajících znaleckou činnost. Z celkem 125 odvětví je tudíž valná většina bez znalců. Je možné je samozřejmě doplnit zapsanými znalci podle zákona o znalcích a tlumočnících, který čítá celkem 778 zapsaných znalců a znaleckých ústavů, případně kanceláří s ohledem na přechodná ustanovení nového zákona. Problematická je opět přehlednost tohoto rozsáhlého oboru.¹¹⁹ Většinou je totiž jednotlivé zaměření podle staré úpravy specifikováno až ve specializacích (na rozdíl od nové úpravy, která konkrétní zaměření určuje spíše v odvětvích). Zajímavý pohled nám může nabídnout odvětví psychiatrie. Ta čítá celkem 212 znalců a jeden znalecký ústav. Mohlo by se zdát, že je takový počet dostatečný, ale odborníci se shodují, že je psychiatrie jedním z nejvíce kritických oborů spolu s psychologií a sexuologií.¹²⁰ Podle nich tito znalci nestíhají vypracovávat posudky, protože žádostí o jejich

¹¹⁸ *Seznam znalců, tlumočnicků a překladatelů* [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2021 [cit. 2023-06-01]. Dostupné z: <https://seznat.justice.cz>.

¹¹⁹ Požadavek zřehlednění seznamu znalců je ostatně uveden i v důvodové zprávě ze dne 17. 1. 2018 k návrhu zákona o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech, s. 32.

¹²⁰ BENÝŠEK, Jan, ředitel odboru insolvenčního a soudních znalců ministerstva spravedlnosti [ústní sdělení], Praha, 14. 6. 2023 nebo ŠIMKOVÁ, Alžběta. Znalců ubývá. Soudní procesy se prodlužují. *Mladá fronta DNES*. 20. 6. 2023, s. 2.; případně VLČKOVÁ, Tereza. Je nás šest. Znásilněné dítě čeká na posudek i rok, říká soudní znalkyně. *IDNES.cz* [online]. MAFRA, 2023 [cit. 2023-07-16]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/soudni-znalci-nedostatek-deti-alena-gayova-psychiatricka.A230609_174622_domaci_vlc.

vypracování je příliš mnoho. Podle ministerstva spravedlnosti je problém i v tom, že psychiatrů je obecně málo, natož ještě aby se následně nechali zapsat do seznamu znalců. Podobná zahlcenost je u zdravotnického odvětví hodnocení míry bolesti a funkčních schopností při újmách na zdraví (dříve stanovení nemateriální újmy na zdraví). V seznamu je 85 zapsaných subjektů. Zahlcenost tohoto odvětví je vysoká i kvůli častým žádostem o posudky ze strany pojišťoven pro mimosoudní vyrovnání.¹²¹

Abychom mohli reálně určit, ve kterých oborech, odvětvích, případně specializacích je absence soudních znalců problematická, bylo by nutné znát poptávku jednotlivých orgánů veřejné moci, jak bylo řečeno výše. Takové statistiky ale k dispozici nyní nejsou a nedá se ve všech případech s jistotou říct, které obory není akutní obsazovat. Podle ministerstva spravedlnosti se to dá určit pouze ve vztahu k oborům, které nebyly obsazeny ani dříve a nejsou ani dnes.¹²² Problémem pro nás může být právě tato nevědomost a aktuální nemožnost si ověřit, ve kterých oborech je využívání znalců potřeba, pokud bychom respektovali názor ministerstva. Úřad totiž tvrdí, že to, že v některých oborech není zapsán žádný znalec, není problém pro justiční systém. Ostatně k tomu se vyslovil i Ústavní soud, podle kterého je nutné mít v každém oboru zapsaných tolik znalců, aby jejich počet byl dostatečný vzhledem k počtu vyžádaných posudků.¹²³ Stát by měl tato data sbírat, aby mohl reagovat na úpravu jednotlivých znaleckých oborů a odvětví, a případně učinil potřebná opatření při řešení nedostatku znalců. Komplikací je, že evidence znalecké činnosti nefunguje stoprocentně, protože ne všichni znalci údajně poskytují potřebná data, stejně tak se informace nesbírají od jednotlivých orgánů veřejné moci. Stát proto reálně ani neví, kolik znalců je potřeba.¹²⁴ Vedení takových statistik je z tohoto důvodu nutností, abychom mohli nejen zjistit, kde znalci chybí, ale aby se také aktualizoval seznam znaleckých oborů a odvětví podle toho, které je potřeba mít.

¹²¹ BENÝŠEK, Jan, ředitel odboru insolvenčního a soudních znalců ministerstva spravedlnosti [ústní sdělení], Praha, 14. 6. 2023.

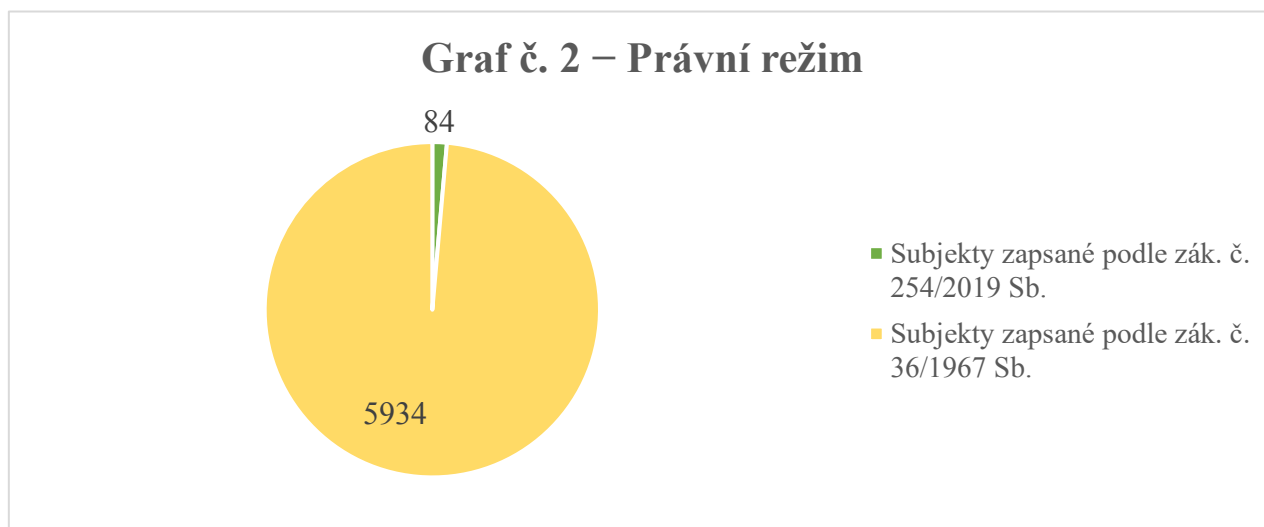
¹²² Tamtéž.

¹²³ Usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 10. 2005, sp. zn. II.ÚS 153/04.

¹²⁴ BENÝŠEK, Jan, ředitel odboru insolvenčního a soudních znalců ministerstva spravedlnosti [ústní sdělení], Praha, 14. 6. 2023.

4.2 Dvojkolejnost právní úpravy

Nová právní úprava vstoupila v účinnost 1. ledna 2021. Podle zákona o znalcích je zapsaných pouze 84 subjektů vykonávajících znaleckou činnost. Čistě s ohledem na nový seznam oborů podle zákona o znalcích, který jich čítá celkem 52, je 31 z nich bez zapsaných znalců. Nemůžeme ani automaticky brát, že je tomu tak proto, že znalci jsou zapsáni do těchto oborů podle staré právní úpravy. Je možné odkázat na obory minimálně zastoupené, tedy ty, které nejsou obsazené ani podle nového, ani podle starého zákona (uvedeno výše v podkapitole 4.1). Navíc můžeme zmínit jen 19 znalců zapsaných v oboru služeb (podle zákona o znalcích není zapsán žádný), veterinární medicíny (zákon o znalcích a tlumočnících: 28, zákon o znalcích: 0) nebo informačních a komunikačních technologií, ve kterém je zapsáno celkem 5 subjektů, z toho všechny jsou znalecké ústavy nebo kanceláře.

125

Většina subjektů vykonávajících znaleckou činnost stále zůstává zapsaná podle staré právní úpravy. Uvedená rozdvojenost seznamu znalců bude platit až do 31. prosince 2025. Do té doby musí znalci podle přechodných ustanovení požádat o zápis podle současného zákona.¹²⁶ Po uplynutí pětileté lhůty od účinnosti zákona, tedy právě od 1. ledna 2026, dojde k jednotnému systému oborů a odvětví pouze podle nové právní úpravy.

Podobně je tomu u právnických osob vykonávajících znaleckou činnost. Jak již bylo uvedeno výše, dřívější zákon o znalcích a tlumočnících upravoval pouze znalecké ústavy, které se podle své povahy rozdělovaly do dvou oddílů. Přechodné ustanovení zákona o znalcích tak

¹²⁵ Otevřená data znalců, tlumočnicků a překladatelů. *Seznamy znalců, tlumočnicků a překladatelů* [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 2021 [cit. 2023-06-01]. Dostupné z: <https://seznat.justice.cz/opendata>.

¹²⁶ § 46 odst. 2 zákona o znalcích.

upravuje povahu těchto právnických osob a jejich reorganizaci na novou právní úpravu se stejnou pětiletou lhůtou, jak je uvedeno u znalců jako fyzických osob.

V případě, že se subjekty vykonávající znaleckou činnost nezapíší do seznamu znalců podle zákona o znalcích, jejich oprávnění zanikne po uplynutí pětileté lhůty od nabytí účinnosti tohoto předpisu.¹²⁷ Do té doby se v seznamu znalců budeme setkávat i se starými obory a odvětvími, které stále tvoří drtivou většinu i po uplynutí poloviny přechodného období pro tzv. „přelicensování“.

Zde je vhodné uvést, že zmíněné „přelicensování“ (případně „přeregistrace“¹²⁸) obnáší podání žádosti v souladu s náležitostmi podle zákona o znalcích a složení vstupní zkoušky podle vyhlášky o výkonu znalecké činnosti. Zákon nicméně stanoví, že je znalcům odpuštěno skládat zvláštní část vstupní zkoušky, pokud o zápis do seznamu požádají právě do uplynutí přechodného období, tedy do 31. 12. 2025. Přeregistrace pro znalecké ústavy a znalecké kanceláře platí obdobně s tím, že musí podat žádost o zápis podle aktuálně účinného zákona o znalcích.

Důvody, proč se zatím znalci nechtějí zapsat podle nového zákona o znalcích, nejsou jasně určitelné. Můžeme jen odhadovat, jaké jsou vlivy, které znalecké subjekty odrazují. Podle ministerstva spravedlnosti jde o následující čtyři důvody:¹²⁹

- 1) Obava ze skládání obecné části vstupní zkoušky.
- 2) Odmítání přezkoušení znalostí – nechtějí podstoupit přezkoušení, když už fungujícími znalci jsou.
- 3) Vysoký věk znalců – znalci vyššího věku plánují skončit s uplynutím přechodného období. Odchází do důchodu, a proto nechtějí ve stáří pokračovat ve znalecké činnosti.
- 4) Složitost specializací – v současné době máme podle ministerstva kolem 7 tisíc specializací. Tím, že se nikdy nezapisovali podle konkrétního seznamu, ale naopak tak, jak svou činnost popsal znalec při zápisu, vzniklo ohromné množství specializací. To by mělo způsobovat i jeden z důvodů, proč se znalci nezapisují podle nového zákona – nevědí, kam svou činnost přesně zařadit.

¹²⁷ § 46 odst. 2 a § 47 odst. 4 zákona o znalcích.

¹²⁸ DÖRFL, Luboš, Alexandr KRYSL, Markéta LEHKÁ a Radek VISINGER. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2021, s. 393–397. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-823-8.

¹²⁹ BENÝŠEK, Jan, ředitel odboru insolvenčního a soudních znalců ministerstva spravedlnosti [ústní sdělení], Praha, 14. 6. 2023.

Všechny zmíněné příčiny jsou dle mého názoru relevantní a mohou představovat podstatný důvod, proč se znalci dosud nezapsali podle nového zákona. Hlavním úkolem státu ale je, aby osoby především podle bodu 1 a 2 přesvědčil, např. pomocí kampaní, kurzů apod.

Velkým problémem je nicméně bod 4, tedy velký rozsah specializací, které nejsou jasně stanoveny a sjednoceny v uceleném seznamu. Resort tvrdí, že se aktuálně připravuje novelizace, která by překlopila znalce podle rozsahů jednotlivých oborů, odvětví a specializací přímo ze zákona.¹³⁰ To je z mého pohledu více než žádoucí, jelikož se mnoho oborů a odvětví překrývá¹³¹ a může to být pro jednotlivce složité, aby sami určili, kam přesně spadají. Natož pak jasné neurčené specializace, u kterých výčet ani není. Nutno podotknout, že pokud by znalec, znalecká kancelář nebo znalecký ústav vykonávali znaleckou činnost pro jiný obor, odvětví nebo specializaci, než pro které mají oprávnění, hrozí jim až půlmilionová pokuta.¹³² Motivace zvolit si správné zaměření je tak veliká.¹³³

Téměř 6 tisíc subjektů vykonávajících znaleckou činnost má aktuálně ještě necelých dva a půl roku na to, aby se nechaly zapsat do seznamu znalců podle nového zákona. Právě zde je prostor pro největší obavy ohledně působnosti nového zákona. Je alarmující, že doposud se za dva a půl roku od účinnosti zákona o znalcích zapsalo pouze 84 subjektů. Jak již bylo řečeno, nutnost se „přelicencovat“ je ohraničena pětiletou lhůtou podle přechodných ustanovení. Je samozřejmé, že se nejedná o proces, který by byl hotov za pár dní. Ministerstvo spravedlnosti uvedlo, že nelze jasně odhadnout, jak dlouho trvá jedno řízení o zápis. I kdyby řízení trvalo jeden měsíc, je podle něj stále méně pravděpodobné, že to úřad zvládne.¹³⁴

Ohledně pravděpodobnosti úspěšného zápisu všech dosud „nepřeregistrovaných“ znalců si lze představit modelovou optimistickou situaci – do konce roku 2023 se nechá podle nového zákona zapsat alespoň tisíc znalců. Stále nám zůstane 4 934 subjektů, které budou zapsané podle zákona o znalcích a tlumočnících. Na zápis v souladu s novým zákonem tak stát bude mít 24 měsíců. Kdyby každé řízení o zápis podle zákona o znalcích trvalo právě jeden měsíc, který vzorově uvedlo ministerstvo, muselo by se každý měsíc vést se zaokrouhlením přibližně 206 řízení. Kdyby se do konce roku 2023 nepřepsal subjekt žádný, bylo by to přibližně 248 řízení o zápis každý měsíc. To, jestli by ministerstvo zvládlo měsíčně takový nápor zájemců

¹³⁰ BENÝŠEK, Jan, ředitel odboru insolvenčního a soudních znalců ministerstva spravedlnosti [ústní sdělení], Praha, 14. 6. 2023.

¹³¹ Viz příloha č. 1.

¹³² § 39 odst. 1 písm. a), odst. 2 písm. c) zákona o znalcích.

¹³³ Pro srovnání je možné uvést, že zákon o znalcích a tlumočnících určoval za stejný přestupek pokutu do 100 000 Kč pro fyzické osoby, do 200 000 Kč pro právnické osoby.

¹³⁴ BENÝŠEK, Jan, ředitel odboru insolvenčního a soudních znalců ministerstva spravedlnosti [ústní sdělení], Praha, 14. 6. 2023.

o „přelicensování“, lze jen odhadovat. Po vyjádření ředitele odboru znalců ministerstva spravedlnosti Mgr. Jana Benýška, že zde obavy jsou, je ale tento odhad méně realistický.¹³⁵

Doposud zmíněné představuje velmi komplikovanou situaci, která může za dva a půl roku nastat. Otázkou je, jakým způsobem hodlá ministerstvo situaci řešit. Za pravděpodobné považují prodloužení přechodného období. „Nepřelicensovaných“ znalců je příliš mnoho na to, abychom si mohli být jistí, že všichni stihnout projít procesem zápisu podle nového zákona. Zároveň musíme počítat i s tím, že se někteří znalci přepsat prostě nechtějí. Problémem je, že neexistují data, podle kterých by se stát na situaci případně mohl připravit. Pokud by se totiž např. polovina znalců nepřeregistrovala, hrozí ještě daleko tristnější stav v seznamu znalců, než jaký můžeme vidět u většiny oborů a odvětví dnes. Řešením by právě mohlo být prodloužení přechodného období, čímž by se činnost všech subjektů vykonávajících znaleckou činnost zapsaných podle staré právní úpravy automaticky neukončila k 31. 12. 2025. Pokračovala by tak ale ona nežádoucí dvojkolejnost. I nadále bychom se museli zbytečně složitě snažit orientovat v jednotlivých oborech, odvětvích a převážně specializacích. Dokonce i důvodová zpráva k zákonu o znalcích zmiňuje, že je v praxi velký problém ve dvojkolejném systému nejen pro znalce jako fyzické osoby, ale i pro ústavy vzniklé podle zákona o znalcích a tlumočnících.¹³⁶ Jak můžeme vidět podrobněji v příloze č. 1, existují totiž některé zvlášť vyčleněné obory, do kterých se zapisovaly pouze znalecké ústavy. Cílem zákona o znalcích mělo být právě odstranění této nelogičnosti a složitosti.

Dalším možným řešením je novelizace zákona, která by předpokládala překlopení staršího seznamu oborů a odvětví do nového tak, aby se i pro jednotlivé znalecké subjekty usnadnila práce, a především aby měly jasně stanovené kategorie spolu s rozsahem, do kterých spadají. Tento plán ostatně zmiňuje i ministerstvo spravedlnosti.¹³⁷ Otázkou je, na kolik je realistické novelu stihnout připravit vzhledem ke složitostem specializací a k délce legislativního procesu. Pro ono překlopení by totiž bylo nutné upravit ustanovení § 48 zákona o znalcích, které stanoví, že jsou znalecké subjekty oprávněny vykonávat svou činnost v oboru, odvětví či specializaci podle zákona o znalcích a tlumočnících.

Ideální a vysoce pravděpodobná je z mého pohledu kombinace obou řešení. Přechodné období by se tak prodloužilo na kratší dobu do chvíle, než by mohla být účinná novela zákona.

¹³⁵ BENÝŠEK, Jan, ředitel odboru insolvenčního a soudních znalců ministerstva spravedlnosti [ústní sdělení], Praha, 14. 6. 2023.

¹³⁶ Důvodová zpráva ze dne 17. 1. 2018 k návrhu zákona o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech, bod 1.

¹³⁷ BENÝŠEK, Jan, ředitel odboru insolvenčního a soudních znalců ministerstva spravedlnosti [ústní sdělení], Praha, 14. 6. 2023.

Nutno podotknout, že zmíněná dvojkolejnost představuje v praxi zbytečné komplikace, které by měly být vyřešeny v dohledné době. Přehlednost seznamu je minimální z důvodu neurčitého množství specializací, dvojí úpravy, neurčitosti, které obory a odvětví se rozsahově protínají, atd. Aktuálně bohužel jasně nemůžeme říct, jak se k problému ministerstvo postaví. Doufejme jen, že bude v řešení aktivní.

4.3 Odliv soudních znalců po přijetí zákona o znalcích

Od vzniku České republiky je úbytek soudních znalců pravidelným jevem. Jak můžeme vidět na grafu č. 3, počet subjektů vykonávajících znaleckou činnost klesá konstantně již 20 let. Jednotlivá data nicméně stát nesbírá. Požádala jsem ministerstvo spravedlnosti o sdělení jednotlivých počtů soudních znalců za každý rok od 1. ledna 1993 na základě zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím. Bylo mi bohužel sděleno, že taková data resort neneviduje i s ohledem na to, že k tomu nemá technické možnosti.¹³⁸ Zveřejněné počty znalců v grafu vychází z článků na internetu a z odborných prací. Nedohledatelné jsou roky 2004–2006, 2017 a 2019. Stejně tak je problematické, že není vždy jasné, z jaké části roku jsou počty uváděny. Trend klesajícího počtu znalců je nicméně zřejmý i bez těchto čísel a upřesnění dat.¹³⁹

¹³⁸ Viz příloha č. 3.

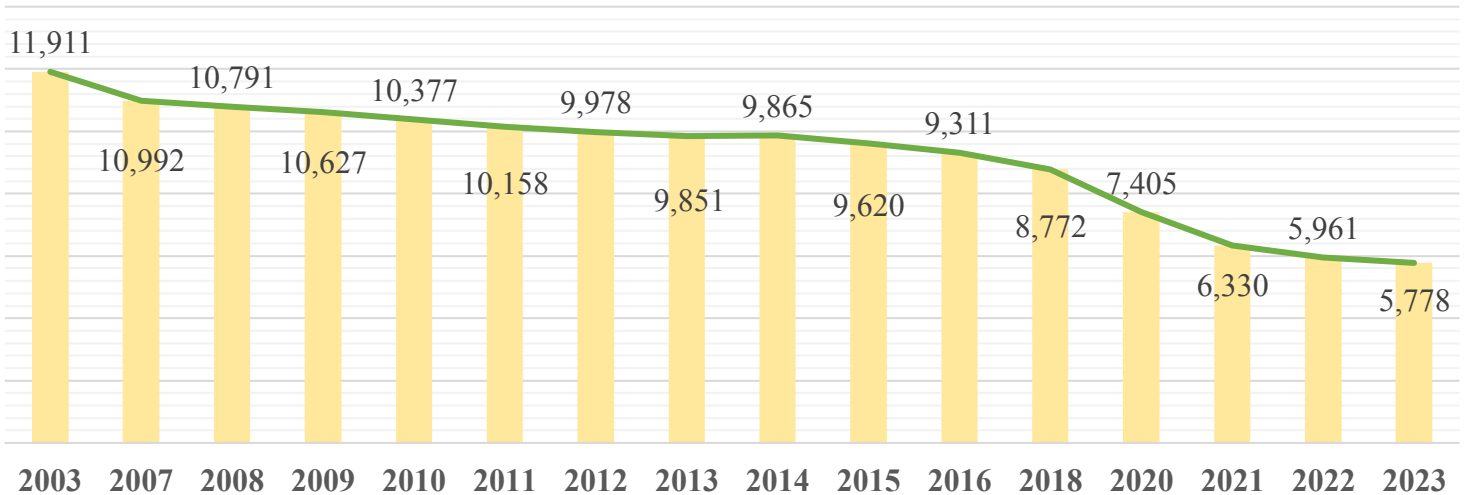
¹³⁹ Data za rok 2003 a 2013: Znalci se bouří, stát si jich nevšímá. Jde o počty, peníze i vraždy. *E15* [online]. CZECH NEWS CENTER, 2013 [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: <https://www.e15.cz/domaci/znalci-se-bouri-stat-si-jich-nevsima-jde-o-pocty-penize-i-vrazdy-1040315>.

Data za rok 2007 a 2018: Znalec Lukáš Křístek: Nový zákon je samý bič a žádný cukr. *Česká justice* [online]. MediaNetwork, 2019 [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2019/09/znalec-lukas-kristek-novy-zakon-samy-bic-zadny-cukr/>.

Data za rok 2008–2012, 2015–2016: BRADÁČ, Albert, Albert BRADÁČ a Aleš VÉMOLA. Tristní stav znalecké činnosti v ČR v roce 2016. *Soudní inženýrství* [online]. 2016, (27), str. 62–78 [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: <https://dspace.vutbr.cz/xmlui/bitstream/handle/11012/179160/si-2016-02-bradac.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

Data za rok 2020–2023: Otevřená data znalců, tlumočnicků a překladatelů. *Seznamy znalců, tlumočnicků a překladatelů* [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 2021 [cit. 2023-06-01]. Dostupné z: <https://seznat.justice.cz/opendata>.

Graf č. 3 – Vývoj počtu znalců (fyzické osoby)

K plánovaným změnám a snaze zlepšit situaci kolem ubývání znalců se ministerstvo spravedlnosti vyjadřovalo řadu let a jeho záměry se promítly v novém zákoně o znalcích s účinností od 1. ledna 2021. Byla to reakce na rozsáhlou a dlouho omílanou kritiku právní úpravy znalecké činnosti.¹⁴⁰ K zatraktivnění znaleckého oboru mělo vést zavedení například právního nároku na zápis do seznamu znalců.¹⁴¹

Právě rok 2021, tedy doba, kdy nabyl účinnosti nový zákon o znalcích, přináší zajímavá data. Od tohoto okamžiku ukončilo celkem 1 539 znalců svou činnost na základě vlastního rozhodnutí podle § 14 odst. 3 písm. c) zákona o znalcích¹⁴², z toho jedenáct znaleckých ústavů a pět znaleckých kanceláří¹⁴³. Vysoký odliv je zaznamenán právě v roce 2021, ve kterém svou činnost ukončilo 1 062 znaleckých subjektů (jen během prvního pololetí to byla výrazná většina – celkem 818 znalců, znaleckých kanceláří a ústavů).¹⁴⁴ Je nutné nicméně upozornit, že v těchto číslech jsou zohledněny pouze takové subjekty, které ukončily svou činnost na základě vlastního rozhodnutí.

¹⁴⁰ Viz Důvodová zpráva ze dne 17. 1. 2018 k návrhu zákona o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech: „Tato právní úprava je v posledních letech své existence velice kritizována za mnohé nedokonalosti, nesystémová řešení, zastaralost a jiné nedostatky, kterými trpí. Především se jedná o problematiku zápisu do seznamu, respektive vzniku znaleckého oprávnění, odměňování, nedostatečných sankčních mechanismů či absence kontroly kvality a věcného přezkoumávání znaleckých posudků. Velice kritizována je i samotná profese jako taková, neboť pohled veřejnosti je významně ovlivňován negativními mediálními kauzami, kterých neustále přibývá. Důvěra laické i odborné veřejnosti ve znaleckou činnost je tím silně otřesena.“

¹⁴¹ K právnímu nároku viz podkapitola 2.1 Osoba znalce.

¹⁴² § 14 odst. 3 písm. c) zákona o znalcích: „Oprávnění vykonávat znaleckou činnost zaniká oznámením o ukončení znalecké činnosti.“

¹⁴³ Otevřená data znalců, tlumočnicků a překladatelů. *Seznamy znalců, tlumočnicků a překladatelů* [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 2021 [cit. 2023-06-01]. Dostupné z: <https://seznat.justice.cz/opendata>.

¹⁴⁴ Tamtéž.

Dalším institutem, který měl zvýšit zájem o znaleckou činnost, bylo navýšení odměny. Původní právní úprava určovala odměnu za každou vynaloženou hodinu 100 až 350 Kč.¹⁴⁵ Tato výše nebyla měněna od roku 2003 až do přijetí vyhlášky o znalečném provádějící aktuální zákon o znalcích, která začala být účinná také od 1. ledna 2021.¹⁴⁶ Hodinová sazba se tím zvýšila na 300 až 450 Kč.¹⁴⁷ Od 1. ledna 2023 se následně zakotvila odměna za každou účelně vynaloženou hodinu na 800 až 1 000 Kč.¹⁴⁸ Návrh této novely byl odůvodňován především nutností učinit znaleckou činnost lákavější i vzhledem k povinnostem, které nový zákon o znalcích stanovil.¹⁴⁹ Podle znalců by ale měla být částka ještě vyšší i s ohledem na nutné placení odvodů, udržování odbornosti a odměňování znalců v ostatních evropských zemích.¹⁵⁰

Za rok 2023 svou činnost ukončilo k 1. červnu 164 znalců podle § 14 odst. 3 písm. c) zákona o znalcích. Je otázkou, jakým způsobem se navýšení finanční odměny projeví na odlivu znalců. Zmíněné navýšení povinností totiž vede podle Komory soudních znalců ČR k neustálému poklesu zájmu o výkon znalecké činnosti.¹⁵¹

Mezi hlavní důvody, které mají vliv na ukončování znalecké činnosti, patří podle Komory soudních znalců ČR vysoké sankce za spáchání přestupku, povinnost pojištění a vedení elektronických deníků.¹⁵² Právě modernizaci znalecké činnosti prostřednictvím těchto elektronických znaleckých deníků si ale ministerstvo spravedlnosti dalo za jeden z cílů, aby zjednodušilo její fungování.¹⁵³ Komora soudních znalců ČR tvrdí, že kvůli vysokému průměrnému věku jednotlivých fyzických osob vykonávajících znaleckou činnost je to naopak důvod, proč se znalci rozhodnou svou činnost ukončit.¹⁵⁴ Na aktuální průměrný věk znalců jsem se dotazovala ministerstva spravedlnosti na základě zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím. I v tomto případě mi bylo sděleno, že takové informace evidovány ze strany státu nejsou.¹⁵⁵ Během prováděného rozhovoru s ředitelem odboru insolvenčního a soudních znalců ministerstva spravedlnosti Mgr. Janem Benýškem bylo pro účely této diplomové práce sděleno, že se průměrný věk soudních znalců v roce 2022 odhadem pohyboval

¹⁴⁵ § 16 vyhlášky č. 37/1967 Sb., k provedení zákona o znalcích a tlumočnících.

¹⁴⁶ Důvodová zpráva ze dne 24. 8. 2020 k návrhu vyhlášky o znalečném.

¹⁴⁷ § 2 odst. 1 vyhlášky o znalečném ve znění účinném do 31. 12. 2022.

¹⁴⁸ § 2 odst. 1 vyhlášky o znalečném.

¹⁴⁹ Důvodová zpráva ze dne 19. 8. 2022 k návrhu vyhlášky, kterou se mění vyhláška č. 504/2020 Sb., o znalečném.

¹⁵⁰ Vladimír Vácha, předseda Komory soudních znalců ČR, pro Radiožurnál: *Znalci chybí téměř ve všech oborech. Situace je tristní, říká předseda Komory soudních znalců*, 3. 6. 2019, dostupné na <https://www.mujirozhlas.cz/ranni-interview/znalci-chybi-temer-ve-vsech-oborech-situace-je-tristni-rika-predseda-komory>.

¹⁵¹ KRATĚNA, Jindřich, 2. místopředseda Komory soudních znalců ČR [ústní sdělení], Praha, 26. 5. 2023.

¹⁵² Tamtéž.

¹⁵³ Důvodová zpráva ze dne 17. 1. 2018 k návrhu zákona o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech.

¹⁵⁴ KRATĚNA, Jindřich, 2. místopředseda Komory soudních znalců ČR [ústní sdělení], Praha, 26. 5. 2023.

¹⁵⁵ Viz příloha č. 3.

v rozmezí 64–65 let.¹⁵⁶ Vypovídající může být i sdělení předsedy prezidia Asociace znalců a odhadců doc. Aleše Vémoly, který pro *Bulletin znaleckého práva a znalectví* uvedl, že se průměrný věk členů asociace pohybuje kolem 64,5 let s tím, že nejpočetnější skupinu představují osoby mezi 65 a 70 lety.¹⁵⁷ Ministerstvo spravedlnosti se v tomto shoduje s Komorou soudních znalců, že vysoký věk také odůvodňuje ukončení znalecké činnosti, protože klesá ochota nechat se zapsat do seznamu podle nového zákona, tím pádem složit vstupní zkoušku a dodržovat nově stanovené povinnosti.¹⁵⁸

Jak již bylo řečeno, na vysoký odliv soudních znalců se snáší velká kritika a především obava, že situace bude natolik vážná, že znalectví bude vykonávat jen hrstka osob z důvodu absence zapsaných osob v seznamu znalců a neatraktivitu oboru. Na povrch se tak ve veřejném prostoru neustále dostává otázka, jak řešit nedostatek znalců a jaké tato situace může mít dopady.¹⁵⁹ Kromě OČTŘ se k problematice chybějících znalců opakovaně vyjadřují i samotní soudní znalci. 2. místopředseda Komory soudních znalců ČR Jindřich Kratěna například uvedl, že se obávají krachu justice, protože o výkon znalecké činnosti není zájem.¹⁶⁰

Ministerstvo spravedlnosti na tyto obavy reaguje tím, že se nejedná o tak kritický stav. Podle něj byl tento úbytek cílem, kterého chtěl resort dosáhnout. Tvrdí, že po roce 2021 sice ubylo několik znalců, ale mělo se jednat o osoby, které znaleckou činnost fakticky nevykonávaly a nechávaly si pouze status znalce z důvodu prestiže. Úbytkem se akorát měl srovnat stav a v seznamu měly zůstat jen osoby, které se znalectví aktivně věnují.¹⁶¹ Taková data nicméně k dispozici veřejně nejsou, tudíž není možné si tuto informaci ověřit. Faktem zůstává, že znalci i nadále ubývají. Velkým zlomem bylo určitě zavedení povinného pojištění, jak bylo řečeno výše. Pokud bychom měli přistoupit na tvrzení ministerstva spravedlnosti,

¹⁵⁶ BENÝŠEK, Jan, ředitel odboru insolvenčního a soudních znalců ministerstva spravedlnosti, [ústní sdělení], Praha, 14. 6. 2023.

¹⁵⁷ Představení znalecké organizace: Asociace znalců a odhadců (AZO). *Bulletin znaleckého práva a znalectví* [online]. 2023(1), s. 15–16 [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: <https://znalci.law.muni.cz/dokumenty/58614>.

¹⁵⁸ BENÝŠEK, Jan, ředitel odboru insolvenčního a soudních znalců ministerstva spravedlnosti, [ústní sdělení], Praha, 14. 6. 2023.

¹⁵⁹ Pro příklad je možné uvést rozhovor s předsedou Vrchního soudu v Praze Lubošem Dörflem a vrchní státní zástupkyní Vrchního státního zastupitelství v Praze Lenkou Bradáčovou pro Otázky Václava Moravce (Kvůli nedostatku soudních znalců se řízení protahují až o roky, shodli se Bradáčová a Dörfl. *ČT 24* [online]. 18. 9. 2022 [cit. 2023-06-08]. Dostupné z: [https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3530312-kvuli-nedostatku-soudnich-znalcu-se-rizeni-protahuji-az-o-roky-shodli-se-bradacova-a\)](https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3530312-kvuli-nedostatku-soudnich-znalcu-se-rizeni-protahuji-az-o-roky-shodli-se-bradacova-a-dorfl) nebo Stát sužuje nedostatek soudních znalců. Plánuje obor ztraktivnit. *IDNES.cz: ZPRAVODAJSTVÍ* [online]. MAFRA, 17. 4. 2022 [cit. 2023-06-08]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/ministerstvo-spravedlnosti-soudni-znalci-tlumocnici-prekladatele-nedostatek-reseni-legislativa-zmena.A220411_152414_domaci_lre.

¹⁶⁰ KRATĚNA, Jindřich, 2. místopředseda Komory soudních znalců ČR [ústní sdělení], Praha, 26. 5. 2023.

¹⁶¹ BENÝŠEK, Jan, ředitel odboru insolvenčního a soudních znalců ministerstva spravedlnosti [ústní sdělení], Praha, 14. 6. 2023 nebo Ředitel odboru znalců Jan Benýšek: Kolaps justice z důvodu nedostatku znalců nenastane. *Česká justice* [online]. MediaNetwork, 2021 [cit. 2023-07-16]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2021/08/reditel-odboru-znalcu-jan-benysek-kolaps-justice-z-duvodu-nedostatku-znalcu-nenastane/>.

očekávali bychom, že se neustálé ukončování znalecké činnosti pozastaví a že skutečně svou činnost ukončili pouze neaktivní znalci, kterým se znalecká činnost z důvodu povinného placení pojistného nevyplatí.

Je tedy nutné sledovat i nadcházející vývoj. Kdybychom pominuli rok 2021, který mohl být, řekněme, zkušební, od roku 2022 i přesto ukončilo svou činnost na základě vlastního rozhodnutí 477 znalců.¹⁶² Ministerstvo spravedlnosti by proto mělo dle mého názoru reagovat na kritiku a vnímat, že počty znalců ubývají, ideálně připravit koncept řešení problému, který může nastat i vzhledem k blízkému uplynutí přechodného období. Stát totiž odpovídá za znalectví jako takové a je jeho úkolem, aby byla znalecká činnost kvalitní a dostupná.¹⁶³

4.4 Je soudní znalec ad hoc dobrým řešením?

Využití osob vykonávajících jednorázovou znaleckou činnost podle § 26 zákona o znalcích je nepostradatelným institutem. Zvláště když uvážíme, že existuje mnoho oborů, ve kterých podle nového ani starého zákona není zapsán jediný znalec. Podle ministerstva spravedlnosti jsou znalci ad hoc hlavním způsobem, jak se řeší nedostatek osob zapsaných v seznamu znalců.¹⁶⁴ S ohledem na minimální počty u mnoha oborů a odvětví můžeme předpokládat, že využívání osob vykonávajících jednorázovou znaleckou činnost bude častějším jevem. Oslovila jsem krajské soudy na základě zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, s žádostí o poskytnutí dat za posledních pět let, kdy musely požádat o vypracování posudku znalce ad hoc. Všechny krajské soudy se shodly, že takové informace bohužel neexistují.¹⁶⁵ V žádných evidencích (např. v elektronických databázích soudních řízení vedených krajským soudem) ani neexistuje zvláštní položka, kam by se zapisovalo, že znalecký posudek je zpracován osobou nezapsanou v seznamu znalců. Podle oslovených soudů by bylo nutné procházet jednotlivá soudní řízení, aby se tato informace dala zjistit, což by bylo samozřejmě časově velmi náročné, a proto byly mnou poslané žádosti odmítnuty. Dá se předpokládat, že podobně data nesbírají ani další OČTŘ.

I přesto je jisté, že osoby jednorázově vykonávající znaleckou činnost musí být při řízeních využívány s ohledem na počet zapsaných znalců. V příbrání znalců ad hoc ale může nastat

¹⁶² Otevřená data znalců, tlumočnicků a překladatelů. *Seznamy znalců, tlumočnicků a překladatelů* [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 2021 [cit. 2023-06-01]. Dostupné z: <https://seznat.justice.cz/opensdata>.

¹⁶³ MUSIL, Jan. Sporná místa znaleckého dokazování. In: *Pocta Pavlu Šámalovi k 65. narozeninám: čtvrtstoletí hledání spravedlnosti na Nejvyšším soudě ČR*. V Praze: C.H. Beck, 2018, s. 155–163. ISBN 978-80-7400-709-5.

¹⁶⁴ BENÝŠEK, Jan, ředitel odboru insolvenčního a soudních znalců ministerstva spravedlnosti [ústní sdělení], Praha, 14. 6. 2023.

¹⁶⁵ Viz přílohy č. 4–11.

několik komplikací, kterým je věnována tato podkapitola. I přesto, že zákon předpokládá situace, kdy se pro konkrétní případ přibere osoba nezapsaná do seznamu znalců, je nezbytné se zamyslet nad samotným smyslem právní úpravy a nad tím, jak se shoduje s celkem jako takovým.

4.4.1 *Podmínka výjimečnosti*

Úvodní ustanovení k soudním znalcům vykonávajících jednorázovou znaleckou činnost doslovně uvádí, že se jedná o výjimečný institut.¹⁶⁶ Zákodárce stanovil v zákoně o znalcích tři podmínky, ve kterých je možné ustanovit i osobu, která není zapsaná do seznamu znalců podle zákona o znalcích a navazujících vyhlášek (podrobněji viz podkapitola 2.3). V jiných situacích není možné znalce ad hoc ustanovit. Jedná se o následující případy:

- a) Absence zapsaných osob v určitém oboru, odvětví či specializaci,
- b) osoba v seznamu znalců zapsaná je, ale nemůže posudek vypracovat,
- c) vypracování znaleckého posudku by doprovázely obtíže a nepřiměřené náklady.

Pokud se podíváme hned na první bod, můžeme zjistit, že výjimečnost znalců ad hoc nemusí být dodržena. Oborů, ve kterých není zapsána žádná osoba vykonávající znaleckou činnost, je 15. Odvětví samozřejmě ještě mnohem více. Jen 24 je pak takových oborů, které čítají jen jednotky znaleckých subjektů. Praxe bude vyžadovat mnohem častější využívání znalců ad hoc. Stejně tak se jedná i o případy, které popisuje písm. b), neboť bude pravděpodobněji docházet k větší vytíženosti znalců, kteří sice v seznamu zapsaní jsou, ale pro jejich obor, odvětví či specializaci patří k jedněm z mála (např. v případě oborů pyrotechnika, polygrafie nebo odpadové hospodářství a obaly, které zastávají pouze jednotky znalců). Obdobně jde i o situaci, kdy se při prvním pohledu může zdát, že je znalců dostatečné množství, ale kvůli jejich častému využívání dochází k jejich zahlcenosti (např. pro odvětví psychiatrie, ve kterém je zapsáno 213 znalců).¹⁶⁷

Zákon o znalcích a tlumočnicích rozlišoval ještě zápis jednotlivých znalců podle místní příslušnosti. Od roku 2021 se veškerá působnost přesunula na ministerstvo spravedlnosti.

¹⁶⁶ § 26 odst. 1 zákona o znalcích: „*Orgán veřejné moci může výjimečně ustanovit k podání znaleckého posudku i jinou osobu, která není zapsána do seznamu znalců...*“

¹⁶⁷ BENÝŠEK, Jan, ředitel odboru insolvenčního a soudních znalců ministerstva spravedlnosti [ústní sdělení], Praha, 14. 6. 2023.

Omezení výkonu znalecké činnosti nebo minimálně jejich zapsaná místní příslušnost tak nehraje roli (podrobněji v úvodu ke kapitole 4). Podmínka podle výše zmíněného písm. c) se může týkat např. situací, kdy je zapsáno několik jednotek osob pro určitý obor, odvětví či specializaci jen v jedné části ČR. Může se jevit praktičtější oslovit osobu, která má bydliště nebo sídlo blíže orgánu veřejné moci, který chce znalecký posudek zadat.

S ohledem na výše uvedené a na aktuální stav seznamu znalců můžeme dojít k závěru, že využívání znalců ad hoc bude častějším institutem, který řeší zmíněnou absenci, případně nízké počty zapsaných osob u jednotlivých oborů, odvětví či specializací. Ministerstvo spravedlnosti ostatně potvrzuje, že se nedostatek znalců řeší právě skrze využívání znalců ad hoc.¹⁶⁸ Vzhledem k tomu je nutné namítnout, o jak moc vzácný institut se jedná. Podle mého názoru je výjimečnost nepravděpodobná a tato podmínka naplněna není. Zmíněný argument by mohla vyvrátit data ohledně poptávky ze strany OČTŘ po jednotlivých oborech, nicméně, jak již bylo řečeno v podkapitole 4.1, takové informace k dispozici nemáme a žádný z orgánů veřejné moci jimi nedisponuje.

4.4.2 Požadavek profesionalizace znalců

Zákonodárce si jako jeden z hlavních cílů přijetí nového zákona vytyčil, že chce zlepšit důvěru ve výkon znalecké činnosti, jelikož je ze strany veřejnosti velmi kritizována (důvod spatřuje ve vlivu na nazírání na znaleckou profesi skrze negativní mediální kauzy).¹⁶⁹ To ostatně uvádí ministerstvo spravedlnosti i v současné době. Tvrdí, že znalci jsou strašeni médií a nemají pak motivaci získat znalecké oprávnění.¹⁷⁰

Z toho důvodu se zavedlo několik požadavků, které musí splnit osoby, jež mají zájem o zápis do seznamu znalců, aby mohly vykonávat znaleckou činnost. Mimo např. nutné odbornosti a bezúhonnosti je mezi ně řazena i vstupní zkouška. Podle důvodové zprávy by tak mělo dojít k personálnímu zkvalitnění výkonu znalecké profese proto, že ji budou moct vykonávat pouze tací, kteří tyto podmínky splní.¹⁷¹

¹⁶⁸ BENÝŠEK, Jan, ředitel odboru insolvenčního a soudních znalců ministerstva spravedlnosti [ústní sdělení], Praha, 14. 6. 2023.

¹⁶⁹ Důvodová zpráva ze dne 17. 1. 2018 k návrhu zákona o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech, bod 1.

¹⁷⁰ BENÝŠEK, Jan, ředitel odboru insolvenčního a soudních znalců ministerstva spravedlnosti [ústní sdělení], Praha, 14. 6. 2023.

¹⁷¹ Důvodová zpráva ze dne 17. 1. 2018 k návrhu zákona o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech, bod 2.

Nicméně i proto může být využívání znalců ad hoc problematické. Jak již bylo řečeno výše, osoby vykonávající znaleckou činnost jednorázově musí splnit pouze požadavek odbornosti, vyslovit souhlas s přibráním a složit slib do rukou orgánu, který jej ustanovil (samozřejmostí je bezúhonnost, svéprávnost a další podmínky podle § 5 zákona o znalcích). A opět je zde proto nutné namítnout, že časté přibírání soudních znalců pro jednorázovou činnost jde proti samotnému principu zákona, který je stanoven v důvodové zprávě. Pokud je totiž absence znalců v jednotlivých oborech, odvětvích a specializacích řešena tak, že se přibere osoba, která má potřebnou odbornost, aniž by byla do seznamu zapsána, nenaplní se s jistotou uvedená snaha o profesionalizaci znalecké profese.

Nabízí se zde prostor pro uvážení, zda by tedy z důvodu zkvalitnění znalecké profese neměly být na znalce ad hoc kladeny další požadavky, aby znaleckou činnost mohli vykonávat. Např. vstupní zkouška by ale podle mého názoru nepřipadala v úvahu z důvodu časové náročnosti, a to ať už mluvíme o obecné, nebo zvláštní části. Příprava na ni by totiž vyžadovala určitý čas, který by akorát řízení prodloužil. Zvláště' vezmeme-li v úvahu, že je nutná náležitá znalost právních předpisů a předepsaná forma znaleckých posudků, což nemusí být snadné pro ty, kteří nejsou zvyklí číst na denní bázi právní předpisy. Mohli bychom vznést návrh, že by taková zkouška byla jednodušší než ta, kterou skládají osoby s úmyslem se zapsat do seznamu znalců. Byla by tím dodržena alespoň částečně snaha o zkvalitnění výkonu znalecké činnosti. I tak by ale byla potřeba časová dotace na přípravu, kterou nemusí disponovat každý a která řízení i přesto prodlouží. Ministerstvo spravedlnosti nad to tvrdí, že už teď je obecná část vstupní zkoušky relativně jednoduchá.¹⁷² A samozřejmě je ještě nutné uvést, že i soudní znalci ad hoc musí znalecký posudek vypracovat se všemi jeho formálními a obsahovými náležitostmi, aby byla zajištěna přezkoumatelnost.¹⁷³ Proto může být zbytečné uvažovat o skládání vstupní zkoušky osobou, která bude činnost vykonávat pouze jednorázově. Neznalost právních předpisů ale může také vést k prodlužování řízení, neboť je možné, že OČTŘ bude požadovat posudek doplnit nebo vysvětlit právě z důvodu absence znalostí právní úpravy, které zákon požaduje pro úspěšné splnění vstupní zkoušky. Zároveň by nedávalo smysl, aby ten, kdo se vstupní zkoušky zúčastní pro účely ad hoc činnosti, nebyl zapsán do seznamu znalců, pokud by splnil i další požadavky. A stejně tak je navazující otázkou, zda by oslovená osoba chtěla být do seznamu zapsána, když se s výkonem znalecké činnosti pojí množství

¹⁷² BENÝŠEK, Jan, ředitel odboru insolvenčního a soudních znalců ministerstva spravedlnosti [ústní sdělení], Praha, 14. 6. 2023.

¹⁷³ DÖRFL, Luboš, Alexandr KRYSL, Markéta LEHKÁ a Radek VISINGER. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2021, s. 227–265. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-823-8.

povinností (např. vedení elektronického znaleckého deníku, pojištění atd.). Mohli bychom spíše předpokládat, že kdyby se někdo chtěl stát soudním znalcem s tím, že splní všechny zákonem požadované náležitosti, učiní tak ještě dříve, než je osloven pro jednorázové podání posudku.

Větší profesionalizace znalců je jednak cílem zákonodárce, jednak je důležitým požadavkem i ze strany veřejnosti. Spravedlivý proces je totiž nepostradatelným předpokladem pro výkon soudní moci. Pokud čím dál častěji podávají znalecké posudky v určitých oborech osoby, které nejsou zapsané do seznamu znalců, a tedy nesplňují požadavky podle zákona o znalcích, jež jsou kladeny na klasické znalce, může to podporovat onu nedůvěru ve znaleckou profesi, které se zákonodárce brání v důvodové zprávě.

4.4.3 *Problematika rovnosti zbraní*

Zákon o znalcích stanoví, že pro vypracování jednorázového znaleckého posudku může osobu ustanovit orgán veřejné moci.¹⁷⁴ Ze všech problematik, které byly v této kapitole zmíněné, vnímám nedodržení principu rovnosti zbraní jako nejkritičtější. Ta patří mezi základní zásady trestního i civilního procesu. Je součástí práva na spravedlivý proces podle čl. 6 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „EULP“).¹⁷⁵ Spravedlivým procesem chápeme právo každého, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem, zřízeným zákonem, který rozhodne o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu.¹⁷⁶

Rovnost zbraní představuje poskytnutí přiměřené možnosti hájit svoji věc každé straně tak, aby žádná z podmínek jedné strany nebyla jasně nevýhodnější oproti podmínkám protistrany.¹⁷⁷ V TŘ ani OSŘ není rovnost zbraní výslovně stanovena. Vychází spíše z lidskoprávních dokumentů, které se prolínají do každého právního předpisu. Oba procesní řády ale s předkládáním znaleckých posudků stranami počítají.¹⁷⁸

Vezmeme-li v úvahu dosud uvedené, absence soudních znalců bude dle mého názoru ve velké míře negativně dopadat právě na zásadu rovnosti zbraní. Máme-li tolik znaleckých oborů a odvětví, ve kterých není možné přibrat zapsané znalce, jak poté mají postupovat strany, především strana obviněného. Orgány veřejné moci a v trestním řízení OČTŘ chápeme jako

¹⁷⁴ § 26 odst. 1 zákona o znalcích.

¹⁷⁵ Delcourt proti Belgii, rozsudek ESLP ze dne 17. 1. 1970, stížnost č. 2689/65, Série A č. 11.

¹⁷⁶ Čl. 6 odst. 1 EULP.

¹⁷⁷ FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GRIVNA. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 79. ISBN 978-80-7598-306-0.

¹⁷⁸ § 110a TŘ nebo § 127a OSŘ.

takové subjekty, které autoritativně rozhodují o právech a povinnostech osob, které nejsou s orgány veřejné moci v rovnoprávném postavení a nemohou svou vůlí ovlivnit obsah rozhodnutí.¹⁷⁹ V trestním řízení se ve fázi přípravného řízení jedná o policejní orgán či státního zástupce, v řízení před soudem o soud. Obviněný ani poškozený nepatří mezi výčet OČTŘ (respektive orgánů veřejné moci), tudíž nepatří mezi subjekty, které jsou podle § 26 odst. 1 zákona o znalcích oprávněny přibrat znalce ad hoc. Dochází proto k porušení principu rovnosti zbraní, protože se obviněný a poškozený nachází v nerovném postavení, jelikož nemohou předložit základní znalecký posudek nezapsanou osobou. Nemohou navrhnout ani posudek revizní, a to v jakékoli části trestního řízení. Mohou přednést pouze názor odborníka.¹⁸⁰ I přesto, že všechny důkazy mají samozřejmě stejnou váhu, může stále nastat v praxi situace, kdy je názor znalce považován za významnější (podrobněji rozebráno v podkapitole 3.2). Každá ze stran má mít zároveň umožněno, aby mohla jednotlivé důkazy předložit.¹⁸¹ Nízké počty znalců způsobují nerovnost v postavení stran, protože není možné, aby každá předložila znalecký posudek v případě, kdy není možné přibrat znalce, protože pro daný obor, odvětví či specializaci reálně zapsán není. Tento zásah do procesní rovnosti rozhodně není z uvedených důvodů zanedbatelný.

Ústavní soud se k omezení rovnosti zbraní několikrát vyjadřoval.¹⁸² Podle něj je možné při dodržení principu proporcionality zásadu spravedlivého procesu dočasně omezit. Má tomu tak být v případě, když by se popřely jiné legitimní zájmy (soud zmiňuje především efektivitu trestního stíhání). Dovolím si podotknout, že v situaci přibírání soudních znalců ad hoc, v níž strany nemají možnost ve všech oborech, odvětvích a specializacích využít dostatečně zapsaný počet subjektů, se nejedná o dočasné omezení, ale o omezení trvalé, nebo minimálně dlouhodobé. Ústavní soud se ve výše uvedených nálezech věnoval odepření práva nahlížet do spisu v přípravném řízení. Argumentuje tím, že se rovnost zbraní a zásada kontradiktornosti neuplatní ve všech stádiích trestního řízení. Podle něj je především v přípravném řízení možné odepření práva na nahlížení do spisu kvůli ochraně citlivých údajů, bezpečnosti svědků, ochranu důkazů, hospodárnosti řízení atd. Na tyto nálezy upozornil JUDr. Lukáš Křístek v komentáři k zákonu o znalcích.¹⁸³ Z mého pohledu je sice možné při argumentaci ohledně

¹⁷⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 10. 11. 1998, sp. zn. I. ÚS 229/98.

¹⁸⁰ KŘÍSTEK, Lukáš. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech: komentář*. Praha: Leges, 2021, s. 162. Komentátor. ISBN 978-80-7502-511-1.

¹⁸¹ § 89 odst. 2, § 215 odst. 2 TŘ, nepřímou je zmíněna i v § 2 odst. 5 TŘ.

¹⁸² Nález Ústavního soudu ze dne 17. 6. 2004, sp. zn. III. ÚS 239/04 nebo Nález Ústavního soudu ze dne 16. 9. 2010, sp. zn. III. ÚS 3221/09.

¹⁸³ KŘÍSTEK, Lukáš. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech: komentář*. Praha: Leges, 2021, s. 162. Komentátor. ISBN 978-80-7502-511-1.

omezení práva na spravedlivý proces využít uvedené nálezy, nicméně v dnešní době jsou konkrétně pro problematiku počtu soudních znalců jen těžce použitelné. Domnívám se, že omezení nahlížení do spisu v přípravném řízení z důvodů uvedených ve zmíněných nálezech má jinou povahu než konstantní nemožnost přibrat znalce ad hoc stranou obviněného, případně poškozeného (podrobněji viz níže). Toto omezení navíc platí pro celé trestní řízení.

Nyní se krátce zastavíme u testu proporcionality v souvislosti s nemožností předkládat znalecké posudky stranou obviněného nebo poškozeného. Test proporcionality představuje proces, který pomáhá řešit kolize mezi základními právy a veřejnými zájmy.¹⁸⁴ Ústavním soudem využívaný test se vývojem ustálil do tří kroků. Jedná se konkrétně o:

- 1) test vhodnosti
- 2) test potřebnosti
- 3) porovnání proti sobě stojících hodnot, které jsou ve vzájemném střetu¹⁸⁵

Pro úplnost této práce je vhodné ve zkratce vysvětlit, co jednotlivé kroky obnáší. Test vhodnosti představuje zkoumání, zda je omezením jednoho práva možné dosáhnout kýženého cíle. Druhý krok se snaží odpovědět na otázku, zda neexistuje jiný prostředek, který by splnil sledovaný cíl, ale zároveň by nenarušil v takové míře základní právo, které se poměruje. Třetí test pak přímo srovnává jednotlivá základní práva v kolizi.¹⁸⁶

Jako první je nutné si určit, která práva v rámci našeho testu proporcionality budeme porovnávat. Na jedné straně stojí princip rovnosti zbraní jako jedna z podstatných součástí spravedlivého procesu. Problematické je nicméně určit druhé kolizní právo. Zákon explicitně říká, že je to právě orgán veřejné moci, který může přibrat znalce ad hoc.¹⁸⁷ Komentář k zákonu o znalcích ale nevysvětluje, jaký je smysl této nerovnosti. Odborná literatura tento problém podrobně nezkoumá. Stejně tak zákonodárce nezmiňuje v důvodové zprávě k zákonu o znalcích, proč se rozhodl pro omezení stran při přibírání znalců ad hoc. V průběhu legislativního procesu při celkem dvou projednáních zákona bylo uplatněno 34 připomínek v připomínkovém řízení (čtyři další instituce k návrhu připomínky neměly). Ustanovení o přibírání osob vykonávajících jednorázovou znaleckou činnost ve smyslu možnosti přibírání

¹⁸⁴ ONDŘEJEK, Pavel. *Princip proporcionality a jeho role při interpretaci základních práv a svobod*. Praha: Leges, 2012, s. 20. Teoretik. ISBN 978-80-87576-31-1.

¹⁸⁵ KOSAŘ, David. a kol. *Ústavní právo: casebook*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 362. ISBN 978-80-7478-664-8.

¹⁸⁶ Tamtéž.

¹⁸⁷ § 26 odst. 1 zákona o znalcích.

jen orgány veřejné moci nicméně nebylo v žádném případě zpochybněno.¹⁸⁸ Předchozí zákon o znalcích a tlumočnících také určoval, že přibrat osobu nezapsanou v seznamu znalců mohou pouze orgány veřejné moci.¹⁸⁹ Ani v tomto případě ale komentář nebo odborná literatura nezmiňují, jaký je důvod omezení principu rovnosti zbraní. Lze předpokládat, že se uvedené ustanovení pouze přebírá z historie, aniž by byl konkrétně zmíněn jeho význam, případně aniž by se zvažila změna s ohledem na rozvoj práva na spravedlivý proces a lidských práv jako takových po vzniku samostatné České republiky. Omezení využívání soudních znalců ad hoc se totiž objevuje v zákoně o znalcích a tlumočnících od úplného začátku, tedy již od roku 1967, kdy tento předpis nabyl účinnosti.

Pro provedení testu proporcionality je potřeba teleologickým výkladem odhadnout, jaké právo můžeme postavit do kolize s rovností zbraní. Přibrání znalců ad hoc pouze orgány veřejné moci může vyplývat z požadavku hospodárnosti řízení, a to v několika verzích. Zásada hospodárnosti (případně rychlosti řízení) je součástí základních zásad trestního řízení podle § 2 odst. 4 TŘ a je také součástí práva na spravedlivý proces.¹⁹⁰ Projednání věci bez zbytečných průtahů je v zájmu nejen jednotlivých stran, ale i v zájmu efektivního fungování justice. Rychlejší řízení má zároveň efekt i na potřebnost potrestání pachatelů, protože má na ně větší vliv z hlediska výchovného a preventivního působení.¹⁹¹ První případ, proč je upozaděna rovnost zbraní, může spočívat v námitkách na podjatost nebo odbornost, které mohou řízení prodloužit. U orgánu veřejné moci totiž bude často docházet k situacím, v nichž osloví k jednorázové znalecké činnosti osobu, se kterou opakovaně spolupracují, tudíž budou mít přehled o její odbornosti a nepodjatosti k jednotlivým stranám.¹⁹² Takovou jistotu by nemohly mít v případě, že by byl znalec ad hoc přibrán obviněným, respektive jeho obhájcem, případně poškozeným. Je otázkou, v jaké míře by bylo prodlouženo řízení, pokud by jednotlivé OČTŘ musely podrobně zkoumat splnění podmínek, které jsou stanoveny zákonem o znalcích. Zároveň může být složitější prověřování vztahů mezi stranou a mezi přibraným znalcem ad hoc. Osoby, které nejsou OČTŘ, se budou pravděpodobněji obracet na odborníky, se kterými někdy přišly do styku, čímž může být mnohdy naráženo na podjatost. Tu je možné napadnout pomocí námitek podle § 105 odst. 3 TŘ. Stejně tak je

¹⁸⁸ Návrh zákona o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech. *ODok Portál* [online]. Praha: Úřad vlády ČR, 2016 [cit. 2023-08-03]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/portal/veklep/material/pripominky/KORNA9MBCFOR/>.

¹⁸⁹ § 24 odst. zákona o znalcích a tlumočnících.

¹⁹⁰ Čl. 6 odst 1 EULP, čl. 38 odst. 2 LZPS.

¹⁹¹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní: podle stavu k 1. 1. 2022*. Praha: Leges, 2021, s. 150. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-550-0.

¹⁹² ŠEVČÍK, Petr a Ladislav ULLRICH. *Znalecké právo*. V Praze: C.H. Beck, 2015, s. 197. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-539-8.

možné namítat neodbornost přibráných znalců. Projednání těchto opravných prostředků může být jedním z důvodů, proč by se mohlo prodloužit trestní řízení.

Druhou verzí, která může být součástí požadavku hospodárnosti řízení ve smyslu přibírání znalců ad hoc, je nadměrná míra využívání jednorázových znaleckých posudků. Omezení tohoto práva pouze na orgány veřejné moci zajišťuje zároveň rychlejší průběh řízení, protože není možné opakovaně předkládat posudky, které by musely jednotlivé OČTŘ v různých fázích řízení přezkoumávat. To, že tyto orgány mají větší přehled o přibíraných osobách a častěji spolupracují s určitými odborníky, usnadňuje tento přezkum právě proto, že už vědí, kterou osobu oslovit, a výběr znalců ad hoc není tolik časově náročný. Zároveň osoby, které jsou OČTŘ osloveny pro vypracování jednorázového znaleckého posudku, už mohou mít praxi, mohou mít přehled o právních předpisech a o náležitostech, které musí posudky obsahovat.

Nastínění těchto problémů nemusí být definitivní. Vzhledem k tomu, že pravý důvod omezení stran obviněného a poškozeného není znám, můžeme jen odhadovat, který je ten správný. Pro účely testu proporcionality využijeme podle mého názoru ten nejpravděpodobnější, který odpovídá argumentům, jež použil Ústavní soud ve výše zmíněných nálezech týkajících se omezení práva nahlížet do spisu – princip hospodárnosti řízení.

Prvním krokem testu proporcionality je test vhodnosti. Omezení rovnosti zbraní v případě přibírání znalců ad hoc pouze orgány veřejné moci je schopné dosáhnout vyšší pravděpodobnosti hospodárnosti řízení v tom smyslu, že nebudou v nadměrné míře předkládány posudky, které nesplňují potřebné podmínky podle zákona o znalcích. Je tak splněna podmínka dosažení legitimního cíle¹⁹³, které ustanovení v § 26 odst. 1 zákona o znalcích sleduje. Omezení rovnosti zbraní prošlo prvním krokem.

Následovat bude zkoumání potřebnosti. V tomto testu musíme zjistit, zda se jedná o nejvhodnější úpravu, která dosáhne splnění určitého cíle, a zda neexistuje šetrnější způsob, jak rovnost zbraní omezit.¹⁹⁴ Redukce práv obviněného, příp. poškozeného je, nutno říci, v rámci ustanovení § 26 zákona o znalcích absolutní. Právní předpisy nenabízí pro strany jinou alternativu, která by vyvážila nemožnost přibrat osobu pro výkon jednorázové znalecké činnosti. Jedinou možností je předložit odborné vyjádření, které nemusí splňovat žádné obsahové náležitosti stanovené nejen prováděcími předpisy k zákonu o znalcích (praxi volného hodnocení důkazů se věnuji podrobně v podkapitolách 3.2 a 5.1). Na jedné straně zde stojí

¹⁹³ ONDŘEJEK, Pavel. *Princip proporcionality a jeho role při interpretaci základních práv a svobod*. Praha: Leges, 2012, s. 101. Teoretik. ISBN 978-80-87576-31-1.

¹⁹⁴ Tamtéž, s. 103–105.

právo na obhajobu a právě i rovnost zbraní jakožto součást práva na spravedlivý proces.¹⁹⁵ Za oponentní zásadu použijeme princip hospodárnosti řízení, jak je podrobněji rozebráno výše. Otázkou zůstává, do jaké míry lze omezit první zmíněnou zásadu vzhledem ke snaze dodržet efektivní proces ve smyslu rychlosti řízení. Vypracování znaleckých posudků stranami patří mezi časově náročné procesy, kvůli kterým se řízení prodlužuje. Pokud je ale takové právo umožněno obviněnému, případně poškozenému v případě předložení posudků od znalců zapsaných v seznamu znalců, nemůže z mého pohledu obstát při druhém kroku testu proporcionality toto absolutní omezení při přibírání znalce ad hoc. V případě, že bychom nechtěli plně umožnit stranám oslovit osoby pro výkon jednorázové znalecké činnosti, bylo by vhodné najít šetrnější opatření, které by neomezilo osoby odlišné od OČTŘ v takové míře a které by tedy minimalizovalo zásah do rovnosti zbraní. Najít jedno ideální řešení není primárním úkolem testu proporcionality, protože soudy nemohou mít přesnou představu, jaké by měly jiné možnosti reálné dopady.¹⁹⁶ V úvahu může přijít i několik alternativ. Z mého pohledu by druhým krokem mohla spíše projít úprava, která by stranám umožnila předložit jednorázový znalecký posudek po splnění určitých podmínek. Mezi ně by mimo stávajících pravidel podle § 26 mohla patřit i povinnost doložit dostatečně podrobný výpis dokládající splnění požadovaných náležitostí ohledně oslovené osoby (ty jsou podrobně rozebrány v podkapitolách 2.3 a 4.4.2) tak, aby se pro OČTŘ co nejvíce usnadnil přezkum daného znalce ad hoc (včetně popisu, z jakého důvodu je navrhována zrovna tato osoba s ohledem na možnou podjatost). Pokud by se objevila obava z přemíry takových posudků na jedno řízení, mohl by se omezit počet navrhovaných důkazů (samozřejmě s tím, že by ale bylo umožněno předkládat revizní posudky). Případně by mohl soud nepřipustit provedení důkazu právě z důvodu hospodárnosti procesu. Jakákoli taková kombinace by představovala daleko menší zásah než ten, který platí nyní.

V případě, že by se umožnilo stranám přibírání znalců ad hoc, bylo by nutné vyřešit i otázku skládání slibu. Aktuálně totiž platí, že takové osoby vykonávající jednorázovou znaleckou činnost skládají slib do rukou orgánu, který ji přibral.¹⁹⁷ Tímto orgánem by mohl být ten, kdo v určité fázi řízení zodpovídá za jeho průběh.

Podle mého názoru omezení stran v rámci přibírání znalců ad hoc nemůže projít testem proporcionality a ztroskotává už ve druhém kroku. S ohledem na aktuální seznam znalců,

¹⁹⁵ Čl. 6 odst. 3 písm. b a c EULP.

¹⁹⁶ ONDŘEJEK, Pavel. *Princip proporcionality a jeho role při interpretaci základních práv a svobod*. Praha: Leges, 2012, s. 83–84. Teoretik. ISBN 978-80-87576-31-1.

¹⁹⁷ § 26 odst. 3 zákona o znalcích.

ve kterém je mnoho oborů a odvětví minimálně obsazených (a s tím související možnost nezapsaných znalců ve specializacích), představuje tato restrikce vysoký zásah do práva na spravedlivý proces a domnívám se, že neobstojí názor, že by zde měla dostat přednost hospodárnost řízení. Jak uvedl prof. Jan Musil, je nutné, aby mezi experty mohla probíhat vzájemná debata a kontrola závěrů dosažených v posudcích.¹⁹⁸ Při absenci počtu znalců je z mého pohledu nezbytné umožnit reagovat na navržené důkazy nejen jednotlivým OČTŘ, které mají případně možnost přibrat znalce ad hoc k podání revizního posudku, jak je umožněno aktuálně, ale také straně obviněného nebo poškozeného.

4.4.4 Využívání soudních znalců ad hoc ze zahraničí

Na osoby, které se zapisují do seznamu znalců, se nevztahuje žádná podmínka českého občanství. § 5 odst. 1 písm. g) zákona o znalcích jen stanoví, že soudní znalci musí mít minimálně kontaktní adresu v České republice. Předpokládá se nicméně znalost českého jazyka vzhledem k tomu, že právě v češtině se skládá vstupní zkouška, a to jak část obecná, tak zvláštní.¹⁹⁹

Při přibírání znalců ad hoc není vyloučena možnost, aby se pro vypracování znaleckého posudku využila osoba pocházející ze zahraničí. I tady ovšem platí nutnost splnit předpoklady, za kterých lze oslovit subjekt pro účel jednorázové znalecké činnosti. Nejčastěji půjde pravděpodobně o situaci, kdy v seznamu není zapsán žádný soudní znalec, případně bude některý ze subjektů zahlcen množstvím posudků. Lze si naopak představit, že bude častěji hospodárnější a méně obtížné oslovení tuzemských expertů, než aby se přibral někdo z ciziny. Z toho důvodu pokládám třetí podmínku pro přibírání znalců ad hoc ze zahraničí za výjimečnou a domnívám se, že půjde především o situace podle § 26 odst. písm. a) a b). Speciálním případem u písm. c) může být případ, kdy bude nutné provést znalecký úkon v cizině.²⁰⁰

Jak již bylo zmíněno, jedním z hlavních cílů zákonodárce při přijetí nové úpravy bylo stanovení pravidel pro snazší přezkoumatelnost znaleckých posudků. Zákon a doplňující právní předpisy stanovují nejen jasnou strukturu, kterou je nutné dodržovat, ale i požadavky na obsahovou stránku. Podle odborníků je jednou z cest i požadavek, aby znalci (s ohledem

¹⁹⁸ MUSIL, Jan. Sporná místa znaleckého dokazování. In: *Pocta Pavlu Šámalovi k 65. narozeninám: čtvrtstoletí hledání spravedlnosti na Nejvyšším soudě ČR*. V Praze: C.H. Beck, 2018, s. 155–163. ISBN 978-80-7400-709-5.

¹⁹⁹ § 10 odst. 1 zákona o znalcích.

²⁰⁰ DÖRFL, Luboš, Alexandr KRYSL, Markéta LEHKÁ a Radek VISINGER. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2021, s. 214–220. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-823-8.

na ustanovení zákona o znalcích, tedy že se na osoby vykonávající jednorázovou znaleckou činnost hledí jako na znalce)²⁰¹ aplikovali především českou odbornou terminologii kvůli jednotlivým subjektům řízení, aby pro ně bylo jejich zjištění pochopitelnější a aby se jejich poznatky daly snáze uchopit.²⁰²

V souvislosti s uvedeným je jisté, že časté využívání znalců ad hoc ze zahraničí není nejideálnější řešení a může být pro praxi problematické. Je nutné se na tuto oblast podívat i z hlediska odbornosti. Při pohledu na výpis oborů, které uvádí příloha k zákonu o znalcích, případně prováděcí předpisy nové i staré právní úpravy, se domnívám, že jsou takové obory, u kterých nemusí být využívání osob z ciziny vůbec problematické. Mohlo by se jednat např. o zdravotnictví, sport nebo kybernetickou bezpečnost. Podle mého názoru je v některých případech nemožné využít pro jednorázovou znaleckou činnost osoby ze zahraničí, protože je nutné znát specifickou českou situaci, právní úpravu, demografii apod. (může jít např. o školství, některá odvětví v ekonomii, projektování nebo průmyslové vlastnictví). I zde se projevují limity, které využívání znalců ad hoc má, protože riziko, že nebude v některých oborech možné využít ani zahraniční odborníky, tu stále je. Opět se tak projevuje povinnost státu vytvářet funkční systém znalecké činnosti, protože je to právě stát sám, který za znalectví odpovídá.²⁰³

²⁰¹ § 26 odst. 5 zákona o znalcích.

²⁰² MUSIL, Jan. Role orgánu činného v trestním řízení při přípravě dokazování znalcem. In: GŘIVNA, Tomáš a Hana ŠIMÁNOVÁ (eds.) a kol. *Trestní právo s lidskou tváří: V upomínku na Marii Vanduchovou*. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 228. ISBN 978-80-7598-879-9.

²⁰³ MUSIL, Jan. Sporná místa znaleckého dokazování. In: *Pocta Pavlu Šámalovi k 65. narozeninám: čtvrtstoletí hledání spravedlnosti na Nejvyšším soudě ČR*. V Praze: C.H. Beck, 2018, s. 155–163. ISBN 978-80-7400-709-5.

4.4.5 *Náhrada znaleckých kanceláří a znaleckých ústavů*

§ 26 odst. 1 zákona o znalcích uvádí, že je možné přibrat jako znalce ad hoc osobu, která není v seznamu znalců. Tento institut se tedy vztahuje nejen na fyzické osoby, ale také na znalecké kanceláře a znalecké ústavy.²⁰⁴ Právnických osob vykonávajících znaleckou činnost je aktuálně 240. Stejně jako u fyzických osob je nutné, aby byla splněna jedna z podmínek podle § 26 odst. 1 písm. a) až c) zákona o znalcích., tedy např. že i když je osoba zapsaná v seznamu znalců, není možné ji přibrat proto, že nemůže podat znalecký posudek (př. z důvodu zahlcenosti). Vzhledem k nízkým počtům zapsaných ústavů v seznamu znalců může pravděpodobněji dojít k situaci, kdy bude nutné přibrat instituci za účelem jednorázového vypracování znaleckého posudku. I tady tak může být narušena výjimečnost institutu znalce ad hoc, protože jednoduše není k dispozici tolik znaleckých ústavů nebo kanceláří. Např. prof. Jan Musil uvedl, že je v oblasti kriminalistiky přibírán především Kriminalistický ústav Policie ČR.²⁰⁵ Mohli bychom tedy i zde argumentovat, jestli nemůže docházet k zahlcenosti a nemožnosti vypracovávat tolik znaleckých posudků z důvodu, že není využíván konkurenční ústav, případně že takový ústav vůbec není.

V otázce znaleckých ústavů a znaleckých kanceláří je zároveň problematická odborná úroveň jednotlivých institucí. Můžeme se totiž setkat i s takovými subjekty, u kterých je splnění požadavků stanovených zákonem diskutabilní. Personální a přístrojové vybavení u zapsaných znaleckých kanceláří a ústavů je totiž často nedostatečné. Některé z těchto institucí mohou být zároveň velmi podezřelé, jelikož je jejich sídlo soustředěno v soukromých bytech a jsou bez zaměstnanců.²⁰⁶ Počet validních znaleckých ústavů a kanceláří se tudíž může ještě značně snížit, čímž dochází k minimální možnosti zadávat znalecké posudky takovým institucím. Je samozřejmě v zájmu jednotlivých stran trestního řízení, aby navrhovaly vypracování posudků, které prokáží relevantní skutečnosti, jež jim pomohou dosáhnout kýženého rozhodnutí. Možnost oslovit právnické osoby, které nejsou zapsány v seznamu znalců, z důvodu pochybnosti o odbornosti a věrohodnosti zapsaných kanceláří a ústavů, je ale zákonem vyloučena, pokud nebudou splněny podmínky podle § 26 odst. 1. Mohla by tak nastat

²⁰⁴ KŘÍSTEK, Lukáš. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech: komentář*. Praha: Leges, 2021, s. 165. Komentátor. ISBN 978-80-7502-511-1.

²⁰⁵ Přednáška pořádaná Jednotou českých právníků ze dne 27. 4. 2023 s názvem Znalecké posudky v praxi, kterou vedl Jan Musil.

²⁰⁶ Přednáška pořádaná Jednotou českých právníků ze dne 27. 4. 2023 s názvem Znalecké posudky v praxi, kterou vedl Jan Musil a MUSIL, Jan. Sporná místa znaleckého dokazování. In: *Pocta Pavlu Šámalovi k 65. narozeninám: čtvrtstoletí hledání spravedlnosti na Nejvyšším soudě ČR*. V Praze: C.H. Beck, 2018, s. 155–163. ISBN 978-80-7400-709-5.

patová situace, pokud by nedošlo ze strany oslovovaných právnických osob vykonávajících znaleckou činnost k odmítnutí vypracování znaleckého posudku. Až jedině tehdy, pokud nebude nikdo schopný posudek vypracovat, je možné přibrat znalecký ústav či kancelář ad hoc. Jak už bylo řečeno výše, tuto možnost mají jen OČTŘ, nikoli strany v řízení před soudem.

5. Dopady ubývání soudních znalců

K 1. červnu 2023 čítal seznam znalců, znaleckých kanceláří a znaleckých ústavů 6 018 subjektů. Toto číslo se neustále snižuje v řádu desítek za každý měsíc. Jak již bylo řečeno v předchozí kapitole, odborníci se shodují, že je situace kritická. S jistotou nyní ale nemůžeme říct, jaký bude mít nízký počet znalců dopad. Mnoho problémů bylo podrobněji rozebráno již v kapitole 4. Následující část práce slouží především pro shrnutí zmíněných komplikací, které v současnosti, případně i do budoucna hrozí v souvislosti s úbytkem znalců.

5.1 Problémy v praxi

Mezi problémy, které již byly zmíněny v předchozí kapitole, patří v první řadě dvojkolejnost právní úpravy. V důsledku toho, že se stále nacházíme v přechodném období zákona o znalcích, máme dvojí systém oborů a odvětví. Zároveň nejsou doteď určeny jejich jasné rozsahy, protože jsou doplněny vysokým počtem specializací, kterých je zhruba sedm tisíc. Jak bylo zmíněno výše, problémem je i nejasný konec tohoto přechodného období. I přesto, že je zákonem omezen na poslední den roku 2025, dá se pravděpodobně očekávat, že kvůli nepřepisování znalců podle nového zákona dojde k prodloužení přechodného období. Jinak by se stát mohl obávat ještě znatelnějšího úbytku zapsaných osob v seznamu znalců. V současnosti je totiž jen těžko představitelné, že by ministerstvo zvládlo v krátkém čase přelicencovat většinu znalců, kteří jsou nyní vedeni v seznamu a kteří se zapsali podle zákona o znalcích a tlumočnících.

Kvůli tomu, že se nesbírají data využívání znalců podle jednotlivých oborů, nevíme, jaká je jejich reálná potřeba. Ministerstvo by totiž mělo seznam oborů a odvětví aktualizovat a reflektovat jejich využívání v soudních řízeních. Za tímto účelem by bylo nutné znát poptávku jednotlivých orgánů veřejné moci. Důsledkem je, že stát nemůže přímo reagovat na stav seznamu znalců ve všech oborech, protože u nich neznáme jejich potřebnost.

Pokud není v seznamu znalců ve většině případech zapsán dostatečný počet zapsaných osob v určitém oboru, odvětví či specializaci, musí docházet častěji k využívání soudních znalců ad hoc. Jak bylo podrobně rozebráno výše, problémem je především stanovená výjimečná povaha tohoto institutu, která je tím pádem porušována. Dále není dodržena ani nejvyšší profesionalizace znalecké činnosti, protože znalci ad hoc nemusí skládat vstupní zkoušku.

S problematikou přibírání znalců ad hoc souvisí i hodnocení důkazů. Ze zákona platí, že mají všechny důkazy stejnou váhu (podrobně v podkapitole 3.2). I přesto může stále nastat v praxi

situace, v níž je názor znalce považován za významnější, a nemůžeme vždy s jistotou říct, že nedochází ze strany soudů k přiznávání větší váhy znaleckým posudkům. Výsledkem je porušování rovnosti zbraní, protože strana obviněného nebo poškozeného nemůže oslovit osobu pro vypracování jednorázového znaleckého posudku. K dispozici má pouze předložení odborného vyjádření, které má povahu listinného důkazu. Uvedený problém má proto lidskoprávní přesah, protože je z mého pohledu podstatně narušeno právo na spravedlivý proces (podrobně rozebráno v podkapitole 4.4.3).

Znalec má být z povahy věci zastupitelný.²⁰⁷ Vlastnost nahraditelnosti ho odlišuje od postavení svědka. To znamená, že jakýkoli jiný znalec může na základě odborného přezkumu vypracovat posudek, díky čemuž neplatí, že by se soudní řízení vázalo jen na jednu konkrétní osobu znalce.²⁰⁸ Pokud ale není v seznamu zapsán přijatelný počet znalců, tato podmínka se nenaplní. Ve vztahu k přibírání znalců OČTŘ bychom mohli dojít k závěru, že situace není tak nepříznivá vzhledem k možnosti oslovit osobu pro vypracování jednorázového znaleckého posudku. Opačně je tomu u subjektů odlišných od orgánů veřejné moci, protože touto možností nedisponují.

Závažným problémem je i nedostatečná aktualizace informací v seznamu znalců. Podle ministerstva spravedlnosti nejsou totiž vždy reflektována data ohledně vyhotovených znaleckých posudků. Nemůžeme proto s jistotou říct, kolik znalců vykonává svou činnost aktivně, a tedy není zjištěitelný ani reálný stav počtu znalců v jednotlivých oborech a odvětvích.

Zákonodárce stanovil zákonné důvody pro odmítnutí vypracování znaleckých posudků. Podle ministerstva spravedlnosti ale není tento postup vždy dodržován a znalci odmítají znalecké úkoly i bez náležitého zákonného odůvodnění. Zadavatelé tak opakovaně oslovují znalce v seznamu do doby, dokud zapsaný subjekt nesouhlasí s vypracováním posudku. V zájmu stran je, aby mohly předložit obhajitelné závěry. Pokud jim znalec oznámí, že je v určitém oboru, odvětví nebo specializaci zapsán, ale reálně svou činnost už několik let nevykonává, obrátí se raději na aktivnější znalce. Souvisejícím problémem je, že OČTŘ nenahlašují ty subjekty, které svou činnost nevykonávají a bezdůvodně posudky odmítají.²⁰⁹ Požadavek častějšího vypracovávání znaleckých posudků je obsažen v § 35 odst. 4 zákona o znalcích. Zákonodárce tvrdí, že by znalec neměl často odmítat znalecké posudky, aby si

²⁰⁷ FRYŠTÁK, Marek. *Znalecké dokazování v trestním řízení*. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 28. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-385-5.

²⁰⁸ CHMELÍK, Jan a Michaela BERVIDOVÁ. *Teoretické základy místa činu, znalecké činnosti a aplikační praxe*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2021, s. 148. Eupress. ISBN 978-80-7408-222-1.

²⁰⁹ BENÝŠEK, Jan, ředitel odboru insolvenčního a soudních znalců ministerstva spravedlnosti [ústní sdělení], Praha, 14. 6. 2023.

udržoval dostatečnou praxi a neztrácel kontakt s oborem a znalectvím.²¹⁰ § 35 zákona o znalcích ukládá ministerstvu povinnost provádět dohled nad výkonem znalecké činnosti. Problémem ale je, že stát v této činnosti selhává.²¹¹ Kontrola je věnována především administrativě, než aby se věnovala přímo osobám znalců. Způsob kontroly ze strany ministerstva jakožto orgánu dohledu je podrobně rozebrán v podkapitole 6.3.2, jejíž součástí je také upozornění na možnou nefunkčnost přezkumu.

5.2 Problémy v trestním řádu

TŘ upravuje znaleckou činnost v mnoha ustanoveních. Hlavní část je soustředěna v první části do hlavy páté, oddílu čtvrtého, který se znalcům věnuje v deseti paragrafech. Kromě toho je ale roztržena i do dalších částí. Smyslem této podkapitoly je podívat se na problematické situace, ke kterým může při aplikaci zákona dojít.

Ze začátku je nutné zmínit ustanovení § 89 odst. 2. To demonstrativně vyjmenovává možné důkazní prostředky, které lze v trestním řízení vyhledat, předložit nebo jejich provedení navrhnout. S úbytkem soudních znalců je nutné odkázat na využívání osob vykonávajících jednorázovou znaleckou činnost. Jak ale bylo řečeno v podkapitole 4.4.3, tuto možnost nemají strany trestního řízení. Problematické je to zejména pro stranu obviněného. Ten má podle zákonných zásad trestního práva procesního právo na obhajobu, v rámci kterého má právo uvádět důkazy, jež slouží jeho obhajobě.²¹² Mezi ně bezesporu patří i znalecké posudky. O toto právo je nicméně připraven. Uvedené ustanovení proto není možné uplatnit při každé situaci, jelikož není umožněno každé straně, aby předložila jakýkoli důkazní prostředek.

Absence soudních znalců může mít vliv i na vyloučení osob v řízení (srov. § 18 zákona o znalcích a § 105 odst. 2 TŘ). Může se totiž stát, že právě onen jediný znalec zapsaný v seznamu bude mít k věci nebo k OČTŘ či stranám vztah, kvůli kterému je nutné ho vyloučit (zejm. s ohledem na § 100 TŘ). Pokud vezmeme paralelně ustanovení § 35 odst. 3 a § 50 odst. 2 TŘ, ve kterém se vylučuje zastoupení obhájcem či zmocněncem v případě, že podává znalecký posudek, nastává stejná situace i v opačném případě. Obhájce nebo

²¹⁰ Důvodová zpráva ze dne 17. 1. 2018 k návrhu zákona o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech, k § 35 odst. 4 a 5.

²¹¹ Přednáška pořádaná Jednotou českých právníků ze dne 27. 4. 2023 s názvem Znalecké posudky v praxi, kterou vedl Jan Musil.

²¹² JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní: podle stavu k 1. 1. 2022*. Praha: Leges, 2021, s. 254. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-550-0.

zmocněnec nemůže následně vypracovat znalecký posudek.²¹³ Představme si situaci, ve které by byl v seznamu pro určitý obor zapsán jediný znalec. Ten by zároveň vykonával advokátní praxi a jeho služeb chtěl využít obviněný. Pokud by dospěli k závěru, že chtějí nechat vypracovat znalecký posudek v oboru, ve kterém působí zastupující advokát, bude na místě jediné změna obhájce, protože strana obviněného nemůže přibrat soudního znalce ad hoc. Stejná situace nastává u zmocněnce zúčastněné osoby nebo poškozeného, ale na rozdíl od obhájce se zákaz vztahuje pouze na řízení před soudem. V přípravném řízení by proto mohl podat znalecký posudek a následně v hlavním líčení či veřejném zasedání být v roli zmocněnce.²¹⁴ Vyloučení by mělo nastat i v případě podílení se odborníků na předběžném zkoumání. Pokud by totiž tato osoba později podávala znalecký posudek, mohla by tím být ohrožena objektivita posudku. Není vyloučeno, že by se dokázala ve všech případech odchýlit od svých předběžných závěrů, které mohly být poskytnuty v době neúplného spisového materiálu.²¹⁵

Problematika nedostatku zapsaných subjektů vykonávajících znaleckou činnost může dopadat i na § 109 TŘ, který stanoví: „*Je-li pochybnost o správnosti posudku nebo je-li posudek nejasný nebo neúplný, je nutno požádat znalce o vysvětlení. Kdyby to nevedlo k výsledku, přibere se znalec jiný.*“ Přibrání jiného znalce ale může vyústit vzhledem k mnohým oborům bez dostatečného počtu zapsaných znalců k tomu, že jednoduše nebude možnost přibrat znalce zapsaného v seznamu. V takovém případě se musí OČTŘ obrátit jen na soudního znalce ad hoc.

Působení neaktivních znalců (viz podkapitola 5.1) se může ve smyslu § 109 TŘ projevit i na délce řízení, protože opakované odmítání vypracovat znalecký posudek bude prodlužovat řízení. Stejně tak pokud by znalec, který po dlouhou dobu žádný posudek nezpracoval, ale nakonec vyslovil souhlas s ustanovením, mohl být opakovaně vyzván k podání vysvětlení před soudem. Počet nepřilíš aktivních znalců, kteří již nedosahují potřebné odborné úrovně, případně nesplňují další potřebné náležitosti podle § 5 zákona o znalcích, může ve finále způsobit, že se vytratí zásada rychlosti řízení vyžadovaná nejen podle § 2 odst. 4 TŘ, ale také čl. 38 odst. 2 LZPS, příp. čl. 6 odst. 1 EULP.

K vypracování znaleckého posudku je znalci poskytnuta přiměřená lhůta. Podíváme-li se na průběh konkrétních soudních řízení, můžeme vidět, že nebývá vždy krátká. Pro příklad

²¹³ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 433–440. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.

²¹⁴ Tamtéž, s. 578–581.

²¹⁵ MUSIL, Jan. Role orgánu činného v trestním řízení při přípravě dokazování znalcem. In: GŘIVNA, Tomáš a Hana ŠIMÁNOVÁ (eds.) a kol. *Trestní právo s lidskou tváří: V upomínku na Marii Vanduchovou*. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 226. ISBN 978-80-7598-879-9.

веду náhodně vybraná probíhající soudní řízení, ve kterých je řízení prodlouženo z důvodu vypracování znaleckých posudků. V trestní věci sp. zn. 2 T 157/2019 týkající se napadení romských dětí v Lipníku nad Bečvou musely být přibrány dva posudky, a proto se řízení protáhlo o čtyři měsíce. Ve věci obžaloby na místostarostku ostravské městské části kvůli vydírání, přijetí úplatku a zneužití pravomoci úřední osoby trvalo vypracovat posudek sedm měsíců (sp. zn. 5 T 51/2022). V řízení ohledně požáru chemické továrny Severochema (sp. zn. 1 T 49/2019) vypracoval posudek znalecký ústav. Kvůli složitosti došlo k prodloužení řízení o 15 měsíců. Neznamená to ale, že se vypracování každého posudku pohybuje v řádu několika měsíců. Např. u trestní věci sp. zn. 3 T 10/2019 (podvody s nabídkami levnější elektřiny) trvalo vyhotovit znalecký úkol pouze 18 dní.²¹⁶ Záleží samozřejmě na složitosti zadaného úkolu a povaze důkazů zjištěných nejen během přípravného řízení. O to víc se řízení může prodloužit, pokud není státem zajištěn dostatečný počet kvalitních znalců, kteří by vypracovávali posudky splňující všechny podstatné náležitosti předvídané zákonem o znalcích a vyhláškou o výkonu znalecké činnosti. OČTŘ tak musí znalce požádat o podání vysvětlení, případně je nutné přibrat nového znalce, čímž se vracíme opět na začátek problematiky § 109 TŘ a neaktivních znalců.

Stejný problém může nastat i u zpochybnění podjatosti nebo odbornosti znalců, případně u formulace otázek, které jsou znalci položeny. Podání námitek umožňuje § 105 odst. 3 TŘ. Pokud nebude v seznamu zapsán dostatečný počet kvalitních znalců, bude pravděpodobněji docházet k častějšímu namítání některého z uvedených problémů v souvislosti s přibráním znalců, a tedy i prodlužování trestních řízení. Podobně je tomu u znalců ad hoc, u kterých můžeme očekávat častější námítky proti odbornosti osoby, která má jednorázový posudek vypracovat.²¹⁷

Domnívám se, že přibrání soudních znalců ad hoc může být zdlouhavé především v případě, že nejde o situaci, ve které OČTŘ osloví konkrétní osobu proto, že s ní dlouhodobě

²¹⁶ Justiční databáze: 2 T 157/2019, 5 T 51/2022, 1 T 49/2019 a 3 T 10/2019. In: InfoSoud [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti [cit. 2023-08-20]. Dostupné z: <https://infosoud.justice.cz/InfoSoud/public/search.do?org=OSSEMPR&krajOrg=KSSEMOS&cisloSenatu=2&druhVec=T&bcVec=157&rocnik=2019&typSoudu=os&autoFill=true&type=spzn>, https://infosoud.justice.cz/InfoSoud/public/search.do?type=spzn&typSoudu=os&krajOrg=VSECHNY_KRAJE&org=OSSEMOS&cisloSenatu=5&druhVec=T&bcVec=51&rocnik=2022&spamQuestion=23&agendaNc=CIVIL, https://infosoud.justice.cz/InfoSoud/public/search.do?type=spzn&typSoudu=os&krajOrg=VSECHNY_KRAJE&org=OSSCELB&cisloSenatu=1&druhVec=T&bcVec=49&rocnik=2019&spamQuestion=23&agendaNc=CIVIL a https://infosoud.justice.cz/InfoSoud/public/search.do?type=spzn&typSoudu=os&krajOrg=VSECHNY_KRAJE&org=OSJIMHO&cisloSenatu=3&druhVec=T&bcVec=10&rocnik=2019&spamQuestion=23&agendaNc=CIVIL.

²¹⁷ CHMELÍK, Jan a Michaela BERVIDOVÁ. *Teoretické základy místa činu, znalecké činnosti a aplikační praxe*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2021, s. 128. Eupress. ISBN 978-80-7408-222-1.

spolupracuje a má s ní zkušenosti (jak bylo zmíněno výše). Stejně tak může jít o situaci, kdy se zadavatel snaží najít vhodného znalce, ale kvůli neaktivním znalcům zapsaným v seznamu se musí obracet na další znalecké subjekty až do doby, než najdou osobu splňující potřebnou odbornost, která navíc vysloví souhlas s přibráním. Obrátila jsem se proto na všechny krajské soudy na základě zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, s otázkou, zda evidují data ohledně prodlev v řízení kvůli přibrání vhodných znalců. Dotazovala jsem se konkrétně na prodloužení řízení v posledních pěti letech kvůli:

1. hledání vhodného znalce z důvodu nedostatku osob v daných oborech, odvětvích a příp. specializacích,
2. zahlcenosti znalce z důvodu nedostatku osob v daných oborech, odvětvích a příp. specializacích, a tedy čekání na dobu, než bude disponovat dostatečným časem pro vypracování dalšího posudku.

Ani na jednu otázku ale nedokázaly krajské soudy odpovědět, protože takové informace nevedou a nejsou povinny je vést. Bohužel je ani není možné zjistit. Jediným způsobem by podle soudů bylo data vyhledávat ručně v jednotlivých řízeních. Z důvodu časové náročnosti zadaného úkolu mi bylo poskytnutí požadovaných informací odmítnuto ve všech případech.²¹⁸

Jak bylo zmíněno výše, lhůty pro vypracování znaleckých posudků mohou být někdy dlouhé. Krajských soudů jsem se proto ptala i na speciální situaci předvídanou § 219 odst. 3 TŘ. Jedná se o povinnost provést hlavní líčení znovu z důvodu dlouhého uplynutí doby od posledního odročení řízení proto, že nebyl dán souhlas s přečtením obsahu protokolu o hlavním líčení včetně provedených důkazů. Dá se předpokládat, že hledání vhodného znalce, případně nutnost oslovit znalce ad hoc může trvat podstatně delší čas. Ani tato data nicméně soudy nesbírají. Pouze v případě Krajského soudu v Hradci Králové mi bylo sděleno, že v posledních pěti letech žádný z takových případů nenastal.²¹⁹

Nemožnost oslovit znalce ad hoc obviněným, příp. poškozeným se projevuje mimo jiné na úhradě nákladů za znalecký posudek. Podle § 151a odst. 1 a § 157 odst. 3 TŘ může obviněný s nárokem na bezplatnou obhajobu a poškozený, kterému vznikne nárok na ustanovení zmocněnce (u obou stran to platí i v případě, že musí platit pouze sníženou odměnu), požádat o uhrazení nákladů za znalecký posudek, které mu vzniknou. Opatřit znalecký posudek sice mohou, ale pokud neexistuje v seznamu znalec, kterého by mohli přibrat, není možnost obrátit

²¹⁸ Viz přílohy č. 4–11.

²¹⁹ Viz přílohy č. 4–11.

se na soudního znalce ad hoc, jak již bylo mnohokrát zmíněno. Z mého pohledu tak není naplněn záměr zákonodárce, který se na základě novely TŘ s účinností od roku 2002 snažil zlepšit postavení stran a primárně jim umožnit, aby mohly jednotlivé důkazy také opatřovat.²²⁰

5.3 Vliv na rozhodování soudů – monopoly, omyly

Kvůli nedostatečně zastoupeným oborům a odvětvím v seznamu znalců dochází často ke vzniku monopolů. Základním požadavkem znalecké činnosti je možnost vzájemné kontroly odborníků a jejich vědeckých závěrů.²²¹ Ta může být jen stěží umožněna, pokud neexistují obory, ve kterých by působili alespoň dva znalci. Pokud to srovnáme s nastíněným problémem, že mnozí znalci svou činnost aktivně nevykonávají, pravděpodobnost kritické diskuse nad výsledky práce znalců se ještě snižuje. Souvisí s tím i nemožnost předložit za každé situace znalecký posudek straně obviněného nebo poškozeného, pokud v seznamu zapsaní znalci nejsou, případně už OČTŘ přibral onoho jednoho aktivního znalce, který je veden v seznamu (viz absence možnosti přibrat znalce ad hoc pro všechny strany v soudním řízení).

Nikdy nelze s jistotou říct, že by byl znalec neomylný. Je jeho povinností, aby vypracoval znalecký posudek tak, aby byl přezkoumatelný a srozumitelný. Soud má poté větší šanci zjistit, že k některým závěrům znalec došel např. na základě zastaralých metod nebo nesprávných dat, a tak se snáze může rozhodnout, zda rozhodnutí opře o závěry posudku, nebo zda se od něj odvrátí.

Součástí správného vypracování znaleckého posudku je, že zkoumané objekty musí být úplné a bezvadné. V řízení se může dodatečně dospět k závěru, že některé předložené důkazy, se kterými znalec pracoval, jsou pochybné nebo nesprávné. Znalec proto nemusí být vždy neomylný. Často jsou v odborné literatuře uváděny příklady kontaminace biologického materiálu pro analýzu DNA.²²²

Neomylnost nemusí být založena pouze na vnějších vlivech, které znalec nemůže ovlivnit. Může se jednat i o nedostatečnou odbornost znalce, nevyužití moderních metod nebo nedostatečné technické zařízení, které znalec využívá. Z uvedených důvodů musí soud proto vždy postupovat ve vztahu ke znaleckému posudku kriticky, hodnotit ho s náležitou péčí

²²⁰ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona č. 265/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, zvláštní část, k bodům 124–128.

²²¹ MUSIL, Jan. Sporná místa znaleckého dokazování. In: *Pocťa Pavlu Šámalovi k 65. narozeninám: čtvrtstoletí hledání spravedlnosti na Nejvyšším soudě ČR*. V Praze: C.H. Beck, 2018, s. 155–163. ISBN 978-80-7400-709-5.

²²² LAUPY, Milan. Forenzní genetická analýza DNA a její význam při dokazování. In: *Bulletin advokacie*. 2022 (4), s. 53, ISSN 1210-6348.

a pouze nepřijímat závěry ze znaleckého posudku proto, že ho vypracoval odborník v určité oblasti. Soud může přihlížet např. k vědecké aktivitě znalce nebo délce znalecké praxe. Neznamená to ale, že znalec splňující uvedené vlastnosti je absolutně věrohodný a že za každých okolností vypracuje kvalitní posudek. Na soudu tak je, aby prováděl hodnocení důkazů řádně, a to vzhledem nejen k právní korektnosti, ale také věcné správnosti.²²³ Povede to k menšímu počtu justičních omylů, které se i v českém právním systému bohužel vyskytují, a mnohdy dokonce s velmi nepříznivými následky.²²⁴ Jedním z takových případů může být trestní věc sp. zn. 47 T 4/2009. Na základě znaleckého posudku byl obžalovaný odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody na 12 let za spáchání trestného činu ublížení na zdraví. Kvůli smrtelnému následku oběti soud přistoupil ke kvalifikované skutkové podstatě, a tedy vyšší trestní sazbě. Obhajoba při návrhu na povolení obnovy řízení předložila revizní posudek, který do té doby opatřit nemohla kvůli monopolu původního znalce. Díky zásahu Ústavního soudu ČR byla obnova povolena a obžalovanému byl soudem pravomocně snížen trest na 3,5 roku 13. prosince 2017, tedy po osmi letech od vydání prvního odsuzujícího rozsudku.²²⁵

V případě, že není v seznamu zapsán dostatečný počet znalců, nabízí se otázka, jak má zadavatel postupovat, když je k dispozici pouze jeden znalec, který se často dopouští chyb. Je znovu namístě uvést, že stát zodpovídá za dostupnost znalectví. Konkrétně ministerstvo spravedlnosti by se mělo co nejvíce snažit o doplnění seznamu znalců, a to především v málo zastoupených oborech²²⁶ tak, aby měly strany v soudním řízení co největší možnost výběru, nebo minimálně aby mohly oslovit alespoň někoho, kdo je v seznamu zapsán. Soud musí podle zásady materiální pravdy podle § 2 odst. 5 TŘ vždy zjistit takový skutkový stav věci, o kterém nejsou důvodné pochybnosti. Pokud by o tom nebyl přesvědčen, může vždy přibrat dalšího znalce pro revizní znalecký posudek, jinak musí v případě nedostatečného prokázání skutečností obžalovaného zprostit viny. I to je ovšem pohnutka pro aktivitu státu, aby zajistil

²²³ Srov. náleží Ústavního soudu ze dne 30. 4. 2007, sp. zn. III. ÚS 299/06 nebo CHMELÍK, Jan a Michaela BERVIDOVÁ. *Teoretické základy místa činu, znalecké činnosti a aplikační praxe*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2021, s. 124. Eupress. ISBN 978-80-7408-222-1.

²²⁴ FRYŠTÁK, Marek. Znalecký posudek, jeho význam a hodnocení v trestním řízení. In: *Trestněprávní revue*. Praha: C. H. Beck, 2019, č. 9, s. 189. ISSN 1213-5313.

²²⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 31. 3. 2016, sp. zn. I. ÚS 4068/14, justiční databáze: 47 T 9/2009 a 8 To 110/2017. In: InfoSoud [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti [cit. 2023-08-20]. Dostupné z: <https://infosoud.justice.cz/InfoSoud/public/search.do?type=spzn&typSoudu=os&krajOrg=MSPHAAB&org=&cisloSenatu=47&druhVec=t&bcVec=4&rocnik=2009&spamQuestion=23&agendaNc=CIVIL> a <https://infosoud.justice.cz/InfoSoud/public/search.do?org=VSPHAAB&cisloSenatu=8&druhVec=TO&bcVec=110&rocnik=2017&typSoudu=os&autoFill=true&type=spzn>. Nebo SODOMKOVÁ, Magdaléna a Brit JENSEN, 2. Nic pro cizí uši. In: *Matematika zločinu* [podcast]. 2018 [cit. 2023-08-20]. Dostupné z: <https://matematikazlocinu.cz/#close> nebo zdarma ve zkrácené verzi na <https://temata.rozhlas.cz/matematika-zlocinu-8028933>.

²²⁶ MUSIL, Jan. Sporná místa znaleckého dokazování. In: *Pocita Pavlu Šámalovi k 65. narozeninám: čtvrtstoletí hledání spravedlnosti na Nejvyšším soudě ČR*. V Praze: C.H. Beck, 2018, s. 155–163. ISBN 978-80-7400-709-5.

kvalitní znalecký systém a aby měli zadavatelé na výběr ze seznamu znalců tak, aby mohli oslovit profesionální znalce. Naplnění tohoto požadavku stojí především na zápisovém řízení a posouzení kvalit osoby mající zájem o zápis do seznamu znalců, ale také na pravidelné kontrole a přezkumu splnění náležitostí znalců.

6. Komparace s rakouským zákonem o znalcích

Od přijetí původní právní úpravy z roku 1967 věnující se znalecké činnosti byly přijaty celkem čtyři novely. Současný zákon o znalcích měl podle zákonodárce reflektovat debaty, jak by se dalo znalectví co nejvíce vylepšit.²²⁷ Při přípravách fungujícího zákona se tvůrci nechali inspirovat i v zahraničí, jak je běžnou praxí. I přesto je dnešní zákon mnohdy kritizován jako nedostatečný. Komora soudních znalců opakovaně tvrdí, že by měl zákon plně kopírovat rakouský předpis věnující se znalecké činnosti.²²⁸ Jednu kapitolu jsem se proto rozhodla věnovat porovnání české a rakouské právní úpravy.

Podle odborné literatury je rakouský systém znalectví tomu našemu nejpodobnější.²²⁹ I přesto oba obsahují mnoho odlišností, kterým se budeme nyní primárně věnovat. Na základě zjištěných poznatků se ale domnívám, že je soudní znalectví v Rakousku v mnohém rozdílné.

6.1 Odlišnosti znalectví v Česku a Rakousku

Znalecké činnosti v Rakousku se věnuje především spolkový zákon o všeobecně přísežných a soudně certifikovaných znalcích a tlumočnicích (dále jen zákon o přísežných znalcích a tlumočnicích). Nepostradatelnou součástí jsou ale také ustanovení v procesních předpisech, protože upravují některé zásadní otázky pro znaleckou činnost, které nejsou vůbec obsaženy v základním zákoně (mezi ně patří např. soudní znalci ad hoc).

6.1.1 *Právnícké osoby vykonávající znaleckou činnost*

Největším rozdílem z mého pohledu je, že se rakouský zákon o přísežných znalcích a tlumočnicích vůbec nevěnuje právníckým osobám, které vykonávají znaleckou činnost, naopak mluví pouze o fyzických osobách. Právnícké osoby tak ustanovit vůbec nelze. Podle Hlavního sdružení všeobecně přísežných a soudně ověřených znalců²³⁰ existuje jediná zákonná výjimka a tou je jmenování univerzitního ústavu v oboru soudního lékařství. V praxi

²²⁷ Důvodová zpráva ze dne 17. 1. 2018 k návrhu zákona o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech.

²²⁸ KRATĚNA, Jindřich, 2. místopředseda Komory soudních znalců ČR [ústní sdělení], Praha, 26. 5. 2023.

²²⁹ ŠEVČÍK, Petr a Ladislav ULLRICH. *Znalecké právo*. V Praze: C.H. Beck, 2015, s. 303. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-539-8.

²³⁰ Tento orgán zastřešuje všechny soudní znalce v Rakousku. Sdružení je obdobou Komory soudních znalců ČR.

podle osloveného sdružení dochází k přibrání nejčastěji Ústavu soudního lékařství Vídeňské univerzity.²³¹

Zajímavostí je, že rakouský zákon o přísežných znalcích a tlumočnících se kromě právnických osob vůbec nevěnuje ani subjektům vykonávajícím znaleckou činnost jednorázově, jako je tomu v českém zákoně o znalcích. Ustanovení znalce ad hoc upravují pouze procesní předpisy. Zivilprozessordnung a Strafprozessordnung říkají, že lze přizvat i jiné osoby, které jsou zapsané v seznamu znalců.

Rakouský občanský soudní řád určuje, že osoby veřejně výdělečně činné ve vědě, umění nebo řemeslu musí znalecký posudek vypracovat. Jde o subjekty, jejichž znalost je předpokladem pro požadovaný posudek a které nejsou součástí seznamu znalců. Vztahuje se to i na ty, kteří jsou v uvedených oblastech veřejně zaměstnáni nebo k nim mají oprávnění. Pokud by oslovený vypracovat posudek nechtěl, musí dostatečně odůvodnit toto odepření, jinak mu hrozí sankce.²³² Jako veřejně zaměstnané osoby mohu pro příklad uvést lékaře pracující ve státní nemocnici. Ti, kteří působí jako soukromí praktikující lékaři, nemají povinnost znalecký posudek vypracovat.

Se znalci ad hoc je tomu podobně i u trestního řádu, který zdůrazňuje, že je primárně nutné přibrat znalce zapsaného v seznamu. Až pokud nikdo takový není, lze oslovit i jiné osoby za podmínky, že jsou informovány o svých podstatných právech a povinnostech.²³³ Na rozdíl od zmíněného občanského soudního řádu konkrétní zaměření těchto subjektů trestní řád nezmiňuje.

6.1.2 *Zápis do seznamu znalců*

Další velký rozdíl mezi znaleckými systémy spočívá ve vzniku znaleckého oprávnění. Od 1. ledna 2021 byl nově v České republice uzákoněn právní nárok pro osoby, které splní podmínky stanovené zákonem o znalcích. Jednalo se o jeden z návrhů doporučovaných odborníky, který by mohl zvýšit zájem o výkon znalecké činnosti.²³⁴ V rakouském systému ale

²³¹ GUGGENBICHLER, Johann. Právní poradce Hlavního sdružení všeobecně přísežných a soudně ověřených znalců v Rakousku. *Re: Antrag auf Informationen für die Zwecke der Diplomarbeit* [internet]. E-mail pro příjemce: Kateřina Dostálová. 21. srpna 2023 [cit. 2023-08-21]. [Rozsah: 7 odstavců].

²³² § 353 odst. 1, Gesetz vom 1. August 1895, über das gerichtliche Verfahren in bürgerlichen Rechtsstreitigkeiten (Zivilprozessordnung).

²³³ § 126 odst. 2, Strafprozeßordnung 1975.

²³⁴ FRYŠTÁK, Marek. *Znalecké dokazování v trestním řízení*. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 35. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-385-5.

stále tento institut chybí.²³⁵ Podle zákona o přísežných znalcích a tlumočnících jsou znalci zapisováni předsedy zemských soudů, kteří jsou na úrovni předsedů krajských soudů v ČR.²³⁶

Osoby mající zájem o zápis do seznamu znalců v Rakousku musí splnit tyto podmínky:

1. Znalost procesního práva a ustanovení o soudním znalectví,
2. minimálně desetiletá odborná praxe, případně pětiletá, pokud má v příslušném oboru vystudovanou vysokou školu nebo získal odbornou kvalifikaci na vyšší odborné škole (na rozdíl od ČR je stanovena doba dvojnásobná),
3. plná svéprávnost a osobní způsobilost pro úkoly spojené s výkonem znalecké činnosti,
4. důvěryhodnost,
5. rakouské státní občanství nebo občanství členského státu EU, Evropského hospodářského prostoru nebo Švýcarska (podmínka občanství není v ČR vůbec stanovena, zákon počítá pouze s kontaktní adresou na území ČR),
6. bydliště nebo výkon povolání v obvodu zemského soudu, u kterého žádají o zápis,
7. řádné hospodářské poměry,
8. uzavřené pojištění (v Rakousku činí minimální pojistná částka 400 tisíc eur, tedy více než 9,5 milionu korun²³⁷, v ČR je limit stanoven na jeden milion korun pro fyzické osoby, pro kanceláře a ústavy je to pět milionů korun²³⁸),
9. má k dispozici potřebné technické vybavení v oboru, ve kterém by měl vypracovat znalecký posudek,
10. poslední podmínka nezávisí přímo na osobě znalce, ale posuzuje se, zda je vůbec potřeba v souladu se seznamem znalců zapsat dalšího znalce v požadovaném oboru žadatele.

V Rakousku vedou seznam znalců předsedové zemských soudů, kteří jsou odpovědní za zapsané znalce ve svém obvodu (na rozdíl od našeho systému znalectví, ve kterém je stanoveno ministerstvo spravedlnosti jakožto tzv. orgán dohledu). Stejně jako v ČR musí osoba, která má zájem o zápis do seznamu, podat žádost. Předseda zemského soudu musí zjistit, zda jsou splněny veškeré podmínky, a o žádosti rozhodne oznámením. Kromě rozdílu spočívajícího

²³⁵ ŠEVČÍK, Petr a Ladislav ULLRICH. *Znalecké právo*. V Praze: C.H. Beck, 2015, s. 303. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-539-8.

²³⁶ § 2 odst. 1 zákona o přísežných znalcích a tlumočnících.

²³⁷ § 2a odst. 2 zákona o přísežných znalcích a tlumočnících.

²³⁸ § 38 odst. 1 a 2 vyhlášky o výkonu znalecké činnosti.

v tom, že se u nás podává tato žádost k ministerstvu spravedlnosti, může se předseda obrátit na speciálně vytvořenou komisi, aby mu předložila odůvodněné stanovisko ke splnění předpokladu výše zmíněných bodů 1, 2 a 9. Tuto komisi tvoří jiný soudce z kteréhokoli obvodu a minimálně dva odborníci, kteří jsou znalci v příslušném oboru nebo jsou členy některé z profesních znaleckých komor. V rámci tohoto vyžádaného šetření postupují všichni členové komise nestranně. Své stanovisko následně předloží předsedovi soudu k rozhodnutí o jmenování znalce.²³⁹ Až právě před komisí je znalec přezkoušen. Primárně probíhá ověřování splnění podmínek ústně, v určitých případech se může jednat i o písemnou zkoušku. Na rozdíl od českého systému je tak zápis znalců odpovědnými osobami (v Rakousku předsedy zemských soudů) spíše formálního charakteru, aniž by budoucí znalec musel podstupovat vstupní zkoušku.

Podobnou roli jako komise v Rakousku zastávají v ČR poradní sbory. Ty může podle § 38 zřídit v jednotlivých oborech a odvětvích ministerstvo spravedlnosti. V důvodové zprávě zákonodárce demonstrativně uvedl úkoly poradních sborů. K nim mimo jiné patří vyjadřování se k odborným otázkám nebo účast při vstupní zkoušce,²⁴⁰ v rámci které mohou zasedat i ve zkušební komisi. Jeho význam spočívá i v přezkumu odbornosti vypracovaných znaleckých posudků, neboť po ministerstvu spravedlnosti nelze požadovat, aby měl znalosti v každém oboru a odvětví.²⁴¹

Znalci se dělí do jednotlivých obvodů zemských soudů. Místní příslušnost znalců je zároveň doplněna ještě určitými specifiky, na která je vhodné upozornit. V případech naléhavých potřeb se mohou určití znalci zapsat do seznamu jen do působnosti konkrétního okresního soudu. Zákon o přísězných znalcích a tlumočnících tuto možnost omezuje pouze na obory obchod se starým a použitým zbožím, drobné zemědělské nemovitosti, drobné lesní nemovitosti a drobné obytné budovy. Zajímavostí je, že seznamy okresních soudů, u kterých jsou tito speciálně jmenovaní znalci zapsáni, se veřejně nezpřístupňují a mají omezenou platnost do konce každého roku. Podle Hlavního sdružení všeobecně přísězných a soudně ověřených znalců v Rakousku zmíněná úprava existuje proto, že znalci zapisování u okresních soudů mají velký význam ve venkovských oblastech a v pozůstalostním řízení.²⁴² I přesto, že se znalci

²³⁹ § 4 a 4a zákona o přísězných znalcích a tlumočnících.

²⁴⁰ Důvodová zpráva ze dne 17. 1. 2018 k návrhu zákona o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech, zvláštní část k § 38.

²⁴¹ KRÍSTEK, Lukáš. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech: komentář*. Praha: Leges, 2021, s. 253. Komentátor. ISBN 978-80-7502-511-1.

²⁴² GUGGENBICHLER, Johann. Právní poradce Hlavního sdružení všeobecně přísězných a soudně ověřených znalců v Rakousku. *Re: Antrag auf Informationen für die Zwecke der Diplomarbeit* [internet]. E-mail pro příjemce: Kateřina Dostálová. 21. srpna 2023 [cit. 2023-08-21]. [Rozsah: 7 odstavců].

zapisují podle svého bydliště nebo výkonu činnosti u zemských soudů, má každý oprávnění vykonávat znaleckou činnost v rámci celého území Rakouska (např. z důvodu absence zapsaných znalců v obvodu).²⁴³

Původně neexistovala možnost pro ty, kteří projeví zájem o zápis do seznamu znalců, podat opravný prostředek proti odmítavému rozhodnutí předsedy zemského soudu, kterým rozhodl o nezapsání, případně o tzv. „recertifikaci“. Dříve šlo totiž podat opravný prostředek jen tehdy, když bylo znalci odebráno oprávnění činnost vykonávat (např. z důvodu opakovaného závažného porušení povinností).²⁴⁴ Změnila to až nedávná novela, která dává možnost odvolat se ke Spolkovému správnímu soudu v případě odnětí znaleckého oprávnění, při odmítnutí zápisu do seznamu znalců nebo při zamítnutí žádosti o recertifikaci.²⁴⁵

Domnívám se, že možnost se odvolat v uvedených případech je nutná i kvůli ochraně před libovůlí předsedů zemských soudů. Lze si totiž představit situaci, kdy soudce nedodrží zákonné podmínky, pro které je možné znalci nepřiznat recertifikaci. Mohlo by k tomu dojít např. z osobních důvodů nebo za situace, kdy znalec podá posudek s nevyhovujícím závěrem pro orgány veřejné moci nebo pokud bychom šli ještě dál, tak pro jejich známé. Vzhledem k tomu, že právě rozhodující slovo má vždy soudce, který nemusí vždy žádat stanovisko speciální komise, je žádoucí mít vždy k dispozici pojistku, jak se bránit.

6.1.3 *Dodatečný zápis údajů do seznamu znalců*

V seznamu znalců existuje speciálně vymezená oblast, do které mohou přidávat konkrétně specifikované informace o své činnosti i samotní znalci (základní údaje vyplňují a mění předsedové zemských soudů). Jedná se o sdělení ohledně vzdělání a profesní kariéry, materiálního a technického vybavení k výkonu znalecké činnosti a jejich využívání v soudních řízeních, a především počtu příbrání nebo oblasti, kterým se při vypracovávání posudků věnovali. Mají taktéž umožněno zveřejnit odkaz na své vlastní webové stránky, na kterých uvádějí podrobnější informace o své činnosti.²⁴⁶

Povinností znalců je při dodatečném zápisu dodržovat právní předpisy a dobré mravy a nezveřejňovat tzv. zakázaný obsah (nepravdivá tvrzení, reklama v rozporu s odborným

²⁴³ GUGGENBICHLER, Johann. Právní poradce Hlavního sdružení všeobecně přísežných a soudně ověřených znalců v Rakousku. *Re: Antrag auf Informationen für die Zwecke der Diplomarbeit* [internet]. E-mail pro příjemce: Kateřina Dostálová. 21. srpna 2023 [cit. 2023-08-21]. [Rozsah: 7 odstavců].

²⁴⁴ DÖRFL, Luboš. *Znalec a znalecký posudek v civilním procesu*. V Praze: C.H. Beck, 2020, s. 64–69. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-790-3.

²⁴⁵ § 11 zákona o přísežných znalcích a tlumočnících.

²⁴⁶ § 3a odst. 5 zákona o přísežných znalcích a tlumočnících.

míněním, vyzdvihování znalostí a dovedností, pro které osoba nemá potřebné oprávnění k výkonu znalecké činnosti). Předseda zemského soudu může taková data zablokovat. Jeho povinností nicméně není působit jako „aktivní ochránce seznamu“. To znamená, že nemusí sám kontrolovat, zda dodatečně zapsané informace různými znalci neobsahují zakázaný obsah, ale může na ně být např. upozorněn.

Při reakci na zjištění, že se v seznamu znalců objevuje zakázaný obsah (a to včetně odkazu na vlastní webové stránky), může předseda zemského soudu postupovat dvojím způsobem. Záleží přitom na vzniku hrozícího nebezpečí a požadavku naléhavého veřejného zájmu. Pokud zde takové ohrožení je, může předseda ihned znepřístupnit zakázaná data. O tom musí nicméně informovat znalce. V momentě, kdy jsou data změněna a opět splňují podmínku nezávadnosti, dojde k obnově zveřejnění dodatečného zápisu. V druhém případě, při kterém bezprostřední nebezpečí nehrozí, musí nejprve poskytnout znalci prostor pro vyjádření.²⁴⁷

Součástí kontroly zveřejnění zakázaného obsahu je také nutnost přezkoumat, zda znalec stále naplňuje podmínku důvěryhodnosti. Pokud by tomu tak nebylo nebo by znalec opakovaně zveřejňoval informace, kterými porušuje pravidla dodatečného zápisu, může předseda zemského soudu odebrat znalci oprávnění vykonávat znaleckou činnost.²⁴⁸

6.1.4 Omezení doby výkonu znalecké činnosti

Velkým rozdílem rakouského systému znalectví oproti tomu českému je omezená doba, na kterou jsou znalci jmenováni. Podle § 6 odst. 1 zákona o přísězných znalcích a tlumočnících platí, že jsou osoby v seznamu zapsané pouze po dobu pěti let, pokud neprojdou procesem recertifikace. Pokud chce znalec dál ve své činnosti pokračovat, je jeho povinností, aby podal žádost, informoval o vzdělávacích aktivitách, které absolvoval, a uvedl všechna soudní řízení, ve kterých podával znalecký posudek. Soudci, v jejichž procesních věcech byl znalec přibrán, poskytnou vyjádření, jestli byl znalec pečlivý, postupoval v souladu s hospodárností řízení a podával takové posudky, které splňovaly kritéria přesvědčivosti, srozumitelnosti a zda byla dodržena předepsaná struktura. Opět může být k vydání stanoviska přizvána komise. O recertifikaci může znalec žádat opakovaně. Je ale nutné, aby se vždy přihlásil včas. Žádost může podat minimálně rok a maximálně tři měsíce před uplynutím pětiletého období. Výmaz ze seznamu se s žádostí odkládá až do doby rozhodnutí o recertifikaci.

²⁴⁷ § 12 odst. 1 a 2 zákona o přísězných znalcích a tlumočnících.

²⁴⁸ § 10 odst. 1 bod 1 a 4 zákona o přísězných znalcích a tlumočnících.

6.1.5 Skládání slibu

Zajímavostí rakouského zákona je skládání slibu. Podle § 5 odst. 1 zní znalecký slib následovně: „*Skládám při Bohu, všemohoucím a vševědoucím, čistou přísahu, že pečlivě vyšetřím předměty očního vyšetření, že provedené vjemy uvedu věrně a úplně a že nálezy a svůj znalecký posudek uvedu podle svého nejlepšího vědomí a svědomí a podle pravidel vědy (umění, řemesla); k tomu mi dopomáhej Bůh!*“ Odkaz náboženství ve skládání slibu patrně pramení z poměru věřících v Rakousku. K roku 2021 žilo v zemi necelých devět milionů obyvatel, téměř pět milionů se k uvedenému roku hlásilo ke katolické církvi. Ti tvoří přes 55 % populace Rakouska. Čtyři procenta tvoří evangelíci (téměř 340 tisíc obyvatel), ortodoxních je pět procent (437 tisíc lidí). V zemi žilo k roku 2021 celkem 746 tisíc muslimů, což je přes osm procent všech obyvatel. Další konkrétně nespécifikovaná náboženství zastávalo téměř půl milionu lidí (5,3 % věřících). Ateisté tvoří 22,4 % obyvatel v Rakousku (necelé dva miliony lidí).²⁴⁹

Na rozdíl od ČR je Rakouská republika silně nábožensky založená, a je proto snazší pochopit, že se i znalci mají ze zákona při skládání slibu odvolávat k Bohu (věřící zmíněných náboženství tvoří přes 77 % obyvatel).²⁵⁰ Důležité je nicméně upozornit, že osoba, která se chce nechat zapsat do seznamu, může požádat, aby se toto vyzývání k Bohu při přísaze vynechalo.²⁵¹

Zmíněné složení slibu platí po celou dobu výkonu znalecké činnosti. Nahrazuje přísahu, která je běžně skládána před soudem. Tento případ se bude vztahovat na situace, ve kterých je přibírána osoba, která není zapsaná v seznamu znalců, tedy v případě soudních znalců ad hoc.²⁵²

6.1.6 Postavení znalce

Zákon o přísežných znalcích a tlumočnících upravuje práva a povinnosti znalců jen částečně. Velkou část právní úpravy najdeme v jednotlivých procesních předpisech. V hlavním zákoně, který se věnuje výkonu znalecké činnosti, je stanovena např. základní povinnost vypracovat znalecký posudek a zvláštní situace, při kterých lze jeho podání odmítnout (podrobněji

²⁴⁹ Religionsbekenntnis. *Statistik Austria* [online]. Vídeň: Bundesanstalt Statistik Österreich [cit. 2023-08-15]. Dostupné z: <https://www.statistik.at/statistiken/bevoelkerung-und-soziales/bevoelkerung/weiterfuehrende-bevoelkerungsstatistiken/religionsbekenntnis>.

²⁵⁰ Pro srovnání žilo v ČR 22,2 % věřících k roku 2021 – *Základní výsledky Sčítání lidu, domů a bytů – Česká republika – 2021: Tab. 15 Obyvatelstvo podle náboženské víry, pohlaví a podle velikostních skupin obcí a krajů* [online]. Český statistický úřad, 2023 [cit. 2023-08-15]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?_af=ZV21CR016.

²⁵¹ § 5 odst. 1 zákona o přísežných znalcích a tlumočnících.

²⁵² § 5 odst. 2 zákona o přísežných znalcích a tlumočnících.

viz níže). S vypracováním znaleckého posudku je spojena i povinnost vypracovat ho ve lhůtě, která je znalci uložena, stejně tak dodržení podstatných náležitostí, mezi které se řadí i povinnost své závěry v posudku náležitě odůvodnit.²⁵³

Při výkonu znalecké činnosti musí znalci zachovávat dobré mravy, čímž se mimo jiné rozumí dodržování pravidel odborného chování. Mezi ně se řadí i poskytování pravdivých informací o svých dovednostech v rozsahu, pro které získali znalecké oprávnění.²⁵⁴

Na znalce je kladena informační povinnost, v rámci které musí upozornit předsedu zemského soudu na změny týkající se jeho činnosti nebo osobních údajů.²⁵⁵ Při své činnosti je znalec povinen dodržovat mlčenlivost.²⁵⁶ Osoby zapsané v seznamu znalců musí podle rakouského občanského soudního řádu také při vyhotovení posudku v případě potřeby dovysvětlit své závěry při ústním jednání.²⁵⁷

Procesní předpisy přiznávají znalcům právo na součinnost, a to jak od OČTŘ, tak jednotlivých stran. Pokud mu potřebné informace a úkony nejsou poskytnuty, staví se lhůta, kterou má znalec určenou pro vypracování posudku. Náhradu nákladů, které vznikly v souvislosti se zpožděním v řízení, hradí strany, které potřebnou součinnost neposkytly.²⁵⁸ Znalec může být také připuštěn k výslechům nebo nahlížet do spisů.²⁵⁹

Zvláštností rakouského znalectví je ustanovení § 364 Zivilprozessordnung. Podle něj se může soudce rozhodnout, že nepřibere znalce, protože sám disponuje odbornými znalostmi a strany s tím vysloví souhlas. Tento postup v Česku není možný. V případě, že se jedná o odborné znalosti, ke kterým je třeba speciální vzdělání, nesmí žádný OČTŘ říct, že si vystačí se svým vlastním posouzením, protože potřebné vědomosti má. Vždy má povinnost přibrat znalce.²⁶⁰

²⁵³ DÖRFL, Luboš. *Znalec a znalecký posudek v civilním procesu*. V Praze: C.H. Beck, 2020, s. 64–69. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-790-3.

²⁵⁴ § 3a odst. 7 zákona o přísežných znalcích a tlumočnících.

²⁵⁵ § 3a odst. 4 zákona o přísežných znalcích a tlumočnících.

²⁵⁶ § 127 odst. 1, Strafprozessordnung.

²⁵⁷ § 357 odst. 2 zákona o přísežných znalcích a tlumočnících.

²⁵⁸ § 359, Zivilprozessordnung.

²⁵⁹ § 127 odst. 1, Strafprozessordnung.

²⁶⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 2. 2010, sp. zn. 4 Tz 101/2009 nebo FRYŠTÁK, Marek. *Znalecké dokazování v trestním řízení*. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 49. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-385-5 nebo MUSIL, Jan. Hodnocení znaleckého posudku. In: *Kriminalistika, čtvrtletník pro kriminalistickou teorii a praxi*. 2010(3), s. 188. ISSN 1210-9150.

6.1.7 *Právo na odměnu*

Mezi významná práva, která znalcům náleží, patří právo na znalečné. Odměnám se věnují podrobně předpisy doplňující základní zákony o znalcích, ale také trestní řády obou zemí.²⁶¹ České úpravě znalečného je podrobně věnována podkapitola 3.4, proto se teď zaměřím pouze na Rakousko, kde platí zákon o nároku na odměnu. Ten přiznává náhrady nejen znalcům, ale platí i pro svědky, tlumočníky a přísedící.

Znalcům se přiznávají náhrady za cestu, asistenty, nezbytnosti spojené s jeho činností během soudního řízení, za ztrátu času a odměna za vynaložení úsilí včetně účasti na jednání a studium spisu.²⁶² Osoba vykonávající znaleckou činnost může požádat i o poskytnutí zálohy.

Pro srovnání s českou úpravou se budeme i zde věnovat pouze odměně. Ta náleží rakouským znalcům za sepsání a vypracování znaleckého posudku s úhradou všech nákladů, které vzniknou při této činnosti. Částka se přiznává za každou (i jen započatou) hodinu a činí nejméně 20 eur.²⁶³ Jedná se o minimální výši, protože soud při stanovení odměny musí vzít v úvahu veškerý vynaložený čas, úsilí a příjem znalce, který by obdržel za vykonanou práci mimo soudní řízení. Kromě toho se musí přihlídnout ke kvalifikaci znalce, splnění podstatných náležitostí posudku a k náročnosti zadaného úkolu. Zákon o nároku na odměnu nicméně určuje tři sazebníky, které se použijí pro rozhodování o výši odměny:

1. Znalecké úkony, ke kterým není potřeba odborných znalostí podle níže uvedených bodů, se odměňují v rozsahu 20 až 60 eur za každou započatou hodinu (482 až 1 446 Kč).
2. Znalecké úkony, které vyžadují znalosti získané absolvováním střední odborné školy nebo vzdělání na stejné úrovni, se ohodnotí částkou v rozmezí 50 až 100 eur za každou započatou hodinu (1 205 až 2 408 Kč).
3. Do třetí kategorie patří činnosti, ke kterým je potřeba disponovat vysokou úrovní odborných znalostí, které může osoba získat vysokoškolským studiem nebo rovnocenným vzděláním. Za ně náleží odměna 80 až 150 eur za každou započatou hodinu (1 927 až 3 613 Kč).²⁶⁴

²⁶¹ § 127 odst. 1, Strafprozessordnung, § 110b TŘ.

²⁶² § 24 zákona o nároku na odměnu.

²⁶³ K 23. 8. 2023, kdy kurz za jedno euro činí 24,08 Kč, se po zaokrouhlení jedná o částku 482 Kč.

²⁶⁴ Podle § 34 odst. 4 zákona o nároku na odměnu tvoří výjimku z uvedeného sazebníku činnosti, které se při běžném výkonu povolání řídí tarify podle jiného zákona.

K uvedeným částkám se přičítají ještě další odměny (např. za účast na jednání, účast na vyšetřování, prostudování spisu). Pro znalce v určitých oborech jsou zároveň stanoveny zvláštní tarify za výkon jednotlivých úkonů. Jedná se o lékaře, zubaře, antropology, veterináře, chemiky, odborníky v automobilovém průmyslu a znalce oceňující domy a stavební pozemky. Pro příklad lze uvést obor lékařství, v rámci kterého náleží znalci za jednoduchou prohlídku osoby 30,3 eur, nebo za náročnější lékařské posouzení psychického stavu a nutnosti zjistit, zda je možné osobu léčit i mimo psychiatrickou léčebnu, 116,2 eur. Tarify jsou rozsáhlé a určují se především podle náročnosti úkonů.

Kromě zvýšení odměny ji lze také snížit. Dochází k tomu v případě, že znalec nedokončí zadaný posudek. Tehdy soud odměnu sníží vždy o čtvrtinu. Stejně tak učiní, pokud je znalecký posudek nedostatečný nebo znalec nedodržel stanovenou lhůtu.²⁶⁵

6.1.8 Odpovědnost při výkonu znalecké činnosti

Podíváme-li se do českého zákona o znalcích, nalezneme samostatnou část pátou upravující správní přestupky, kterých se může znalec dopustit. Za některé z nich je možné uložit pokutu až do půl milionu korun.²⁶⁶ Oproti tomu rakouský zákon o přísězných znalcích a tlumočnících přestupky až na výjimky neupravuje. Zásadní přestupky tak nalezneme především v procesních předpisech.

Zákon o přísězných znalcích a tlumočnících zmiňuje důležitý přestupek týkající se užívání označení soudního znalce. Pokud by osoba užívala toto ochranné označení nebo jakkoli předstírala, že je k výkonu oprávněna, může být potrestána pokutou až do 10 tisíců eur.²⁶⁷

Jak již bylo řečeno, znalec musí posudek vypracovat ve stanovené lhůtě. Pokud by se dostal do prodlení, aniž by náležitě odůvodnil své zdržení, soud mu uloží povinnost nahradit náklady spojené se zpožděním a pořádkovou pokutu.²⁶⁸ Rakouským trestním řádem je výslovně stanovena pokuta, kterou může být znalec potrestán v případě průtahu. Soud může rozhodnout o uložení pokuty až do 10 tisíc eur a o odebrání znaleckého oprávnění.²⁶⁹ Kromě průtahů se odpovědnost vztahuje i na situace, ve kterých se nedostaví k provedení znaleckého posudku

²⁶⁵ § 25 odst. 3 zákona o nároku na odměnu.

²⁶⁶ § 39 odst. 1 písm. c) zákona o znalcích.

²⁶⁷ § 14b odst. 2 zákona o přísězných znalcích a tlumočnících.

²⁶⁸ § 354 odst. 1, Zivilprozessordnung.

²⁶⁹ § 127 odst. 5, Strafprozessordnung.

před soudem. V souvislosti s tím je znalec odpovědný za veškerou škodu, kterou způsobí svým jednáním stranám.²⁷⁰

Absence přestupků v zákoně o přísežných znalcích je nicméně vyrovnána rozhodnutím o recertifikaci spolu s náhradou škod způsobených při podávání znaleckých posudků. Pokud znalec opakovaně porušuje své povinnosti závažným způsobem a není mu do té doby odebráno oprávnění vykonávat znaleckou činnost, je každých pět let reflektováno, jakým způsobem pracoval jako znalec v uplynulém období. Tím má být dostatečně zajištěno, aby byli v seznamu znalců vedeny pouze takové osoby, které své povinnosti plní řádně.

Na závěr je vhodné zmínit, že také u znalců v Rakousku platí civilní i trestní odpovědnost. Podle soukromého práva odpovídá za způsobenou škodu odborník považovaný za profesionála z hlediska jeho znalostí a praxe, a to i v případě nedbalosti.²⁷¹ Tím, že se ujme vypracování znaleckého posudku, totiž dává podle rakouského občanského zákoníku najevo, že je důvěryhodný, a vzniká domněnka odbornosti.²⁷²

V rámci trestní odpovědnosti je upraveno několik trestných činů, kterých se může znalec dopustit při výkonu své činnosti. Jedním z nich je protiprávní jednání, kterým znalec poruší mlčenlivost a vyzradí utajované informace, jež se dozvěděl při vypracovávání znaleckého posudku. Pokud tímto jednáním může poškodit oprávněné zájmy určité osoby, hrozí mu odnětí svobody až na jeden rok.²⁷³

Dalším trestným činem je podání nepravdivého znaleckého posudku před soudem, státním zástupcem, policejním orgánem nebo před správním úřadem. V takovém případě může být potrestán odnětím svobody až na tři léta. Kvalifikovanou skutkovou podstatou je křivé složení slibu před soudem, respektive složení slibu při zápisu do seznamu znalců, který nahrazuje přísahu před soudem. Tímto slibem znalec totiž stvrzuje pravdivost podaného posudku. Soud mu za křivou přísahu může uložit trest odnětí svobody v rozpětí šest měsíců až pět let.²⁷⁴

Trestní zákoník upravuje také trestný čin úplatkařství. Znalec může být potrestán až na tři roky, pokud požaduje, přijme nebo si nechá slíbit určitou výhodu pro sebe či třetí osobu v případě, že vypracuje nepravdivý znalecký posudek.²⁷⁵

²⁷⁰ § 354 odst. 3, Zivilprozessordnung.

²⁷¹ § 1299 a 1300, Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch.

²⁷² DÖRFL, Luboš. *Znalec a znalecký posudek v civilním procesu*. V Praze: C.H. Beck, 2020, s. 64–69. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-790-3.

²⁷³ Trestný čin porušení služebního tajemství podle § 121 odst. 3, Strafgesetzbuch.

²⁷⁴ Trestný čin nepravdivé prohlášení o důkazech podle § 288 odst. 1, 2 a 4 a nepravdivé prohlášení o důkazech před správním orgánem podle § 289, Strafgesetzbuch.

²⁷⁵ Trestný čin úplatkařství podle § 304 odst. 1, Strafgesetzbuch.

Pro zajímavost doplním, že rakouský trestní zákoník stejně jako v ČR řadí znalce mezi speciálně chráněné osoby, proti kterým je trestné jednání směřováno spolu s úředními osobami a svědky. Trestněprávní předpis v této souvislosti zmiňuje znalce u těžkého ublížení na zdraví, úmyslného těžkého ublížení na zdraví a úplatkářství.²⁷⁶

6.1.9 Odmítnutí podat znalecký posudek

České i rakouské právní předpisy předpokládají situace, za kterých může být žádoucí odmítnout zpracování znaleckého posudku. ČR institut odmítnutí soustředí do základního zákona o znalcích. Znalec posudek nezpracuje, pokud má pozastavené znalecké oprávnění, rozsah jeho činnosti neodpovídá oboru, odvětví či specializaci, ve kterých by měl úkol zpracovat, dále jestliže není v jeho silách provést další znalecký úkon kvůli zahlcenosti nebo náročnosti posudků, případně pokud znaleckou činnost vykonává jako zaměstnanec, člen nebo společník znalecké kanceláře. Zároveň lze mezi důvody zařadit i vážné zdravotní problémy, těžké rodinné situace nebo mimořádné a neočekávané pracovní povinnosti.²⁷⁷ Nutné je ale přiřadit i další předpoklad, díky kterému lze zpracování posudku odmítnout. Ten stanovuje TŘ. Mezi již uvedené podmínky totiž patří ohrožení utajovaných informací nebo povinnost mlčenlivosti. Dále určuje TŘ i možnost odmítnout posudek v případě, že obviněný v probíhajícím řízení má zvláštní vztah k oslovenému znalci. Jedná se konkrétně o přímé příbuzenství, sourozence, osvojitele, osvojence, manžela, partnera nebo druha. K tomu je nutné přiřadit i vystavení nebezpečí trestního stíhání jak znalce, tak osob uvedených v předchozí větě s tím, že jsou k tomu přidány i osoby v rodinném nebo obdobném poměru, jejichž trestní stíhání by způsobilo újmu samotnému znalci.²⁷⁸

Rakouský zákon o přísedících znalcích a tlumočnících neupravuje institut odmítnutí zpracování znaleckého úkolu vůbec. Zmíněn je jen v případě odebrání způsobilosti vykonávat znaleckou činnost (podrobněji níže).²⁷⁹ Je proto nutné hledat v procesních předpisech. Občanský soudní řád zmiňuje, že znalec může odepřít vypracovat znalecký posudek, ale musí náležitě odůvodnit, proč tak činí (mezi ně může patřit například zahlcenost a nemožnost odevzdat posudek včas).²⁸⁰ Bezdůvodná odepření mohou vést k odebrání znaleckého

²⁷⁶ § 84 odst. 2, § 87 odst. 1a, § 307 odst. 1, Strafgesetzbuch.

²⁷⁷ § 19 zákona o znalcích.

²⁷⁸ Srov. § 105 ve spojení s § 99 a § 100 TŘ.

²⁷⁹ § 10 odst. 1 bod 2 zákona o přísedících znalcích a tlumočnících.

²⁸⁰ PALLER, Felicitas. Tipps für Sachverständige aus der gerichtlichen Praxis. 16. Fachseminars für Sachverständige und Juristen: „Spezielles aus Recht und Praxis im Sachverständigenwesen“ [online]. Bad

oprávnění. Odmítnout znalce ale může i soud, případně mohou podat návrh na odmítnutí jednotlivé strany. V takovém případě je nutné podat návrh ještě před začátkem provedení důkazu nebo před jeho odevzdáním.²⁸¹

6.1.10 Pozastavení výkonu znalecké činnosti

Stejně jako v ČR může v Rakousku dojít k pozastavení znalecké činnosti. Český zákon o znalcích upravuje dva postupy, při kterých ministerstvo spravedlnosti buď pozastaví činnost obligatorně, nebo je mu dán prostor pro uvážení. Ministerstvo musí pozastavit znaleckému subjektu oprávnění vykonávat znaleckou činnost, pokud je znalec ve vazbě nebo ve výkonu trestu odnětí svobody. Druhým důvodem je žádost znalce, který musí uvést, na jak dlouho má být jeho činnost pozastavena. Fakultativně rozhodne ministerstvo tehdy, pokud nastane jeden ze tří předpokladů v zákoně o znalcích: zahájení trestního stíhání, zdravotní a další závažné důvody, pro které znalec nemůže znaleckou činnost vykonávat, a pokud je zahájeno řízení o omezení svéprávnosti. Pozastavení oprávnění znalci může trvat nejdéle tři roky s možností opakování. Maximální doba je nicméně šest let. Znalec nesmí po dobu pozastavení vypracovávat znalecké posudky s tím, že se to netýká již rozpracovaných posudků, případně doplnění a vysvětlení již podaných prací. Osobám s pozastavenou činností umožňuje zákon podat i opravný prostředek bez odkladného účinku.²⁸²

V Rakousku je rozdíl především v době, na kterou lze činnost znalce pozastavit. Předseda zemského soudu o ní rozhodne maximálně na dobu šesti měsíců s možností prodloužení až o dalšího půl roku. Zákon o přísedících znalcích a tlumočnících umožňuje znalci podat žádost o pozastavení činnosti pouze jednou za každé pětileté období. Předsedovi zemského soudu nicméně nevzniká pravomoc rozhodnout o pozastavení bez žádosti konkrétního znalce.²⁸³ Pokud by nastala např. situace trestního stíhání, vzniká rovnou předpoklad pro odebrání znaleckého oprávnění. Vzhledem k tomu, že pozastavení činnosti závisí pouze na žádosti znalce, není umožněno podat opravný prostředek.

Rozdílem oproti české právní úpravě je také dokončení již rozdělaných posudků, v Rakousku totiž musí znalec dokončit všechny zadané úkoly. U nás se to týká pouze

Hofgastein, Österreich, 2019, 2019(4), s. 199-200 [cit. 2023-08-16]. Dostupné z: <https://widab.gerichtsv.at/website2016/wp-content/uploads/2020/07/sach-2019-193-202-paller.pdf>.

²⁸¹ § 355, Zivilprozessordnung.

²⁸² § 13 zákona o znalcích.

²⁸³ § 6a zákona o přísedících znalcích a tlumočnících.

rozpracovaných posudků, ostatní zadanou práci nesmí začít zpracovávat a orgány veřejné moci musí znalecký úkol zadat jinému znalci.

6.1.11 Ukončení způsobilosti soudního znalce a odebrání oprávnění vykonávat znaleckou činnost

V ČR jsou zákonem o znalcích stanoveny celkem čtyři důvody, za kterých může dojít k zániku oprávnění vykonávat znaleckou činnost. Rakouský předpis obsahuje také čtyři podmínky, které ale nejsou zcela shodné:

Česká republika (§ 14 odst. 3 zákona o znalcích)	Rakouská republika (§ 9 odst. 1 zákona o přísězných znalcích a tlumočnících)
a) Smrt znalce	a) Smrt znalce
b) Zánik znalecké kanceláře nebo znaleckého ústavu	b) Zamítnutí žádosti o recertifikaci
c) Oznámení o ukončení znalecké činnosti	c) Oznámení o ukončení činnosti
d) Pravomocné rozhodnutí ministerstva spravedlnosti o zrušení oprávnění	d) Pravomocné rozhodnutí předsedy zemského soudu o odebrání oprávnění

Osoba, jejíž oprávnění zanikne, již nadále nemůže vystupovat jako znalec, jinak by se mohla dopustit přestupku podle právní úpravy obou států (viz výše). Podle rakouského systému se osoby ze seznamu vyškrtávají, čímž oficiálně zaniká oprávnění vykonávat znaleckou činnost. Pokud se podíváme do našeho seznamu znalců, je možné si zobrazit i takové znalecké subjekty, jejichž oprávnění zaniklo, ale pouze od roku 2021 dál.

Jak je uvedeno v tabulce, o zániku oprávnění může rozhodnout i příslušný orgán, který vykonává dohled nad jednotlivými znaleckými subjekty. V ČR je stanoveno celkem pět podmínek, v Rakousku čtyři:

Česká republika (§ 14 odst. 1 zákona o znalcích)	Rakouská republika (§ 10 odst. 1 zákona o přísězných znalcích a tlumočnících)
a) Znalec nesplňuje zákonné podmínky	a) Znalec nesplňuje zákonné podmínky
b) Znalec nemá uzavřené pojištění	b) Znalec odmítá vypracování posudků
c) Nemožnost vykonávat znaleckou činnost ze zdravotních nebo jiných závažných důvodů	c) Znalec zdržuje podání posudku
d) Nečinnost	d) Znalec zveřejňuje zakázaný obsah v seznamu znalců
e) Závažné nebo opakované porušení zákonných povinností	/

V českém právním řádu je stanovena speciálně i podmínka neuzavření pojištění pro to, aby mohlo ministerstvo rozhodnout o odebrání oprávnění. V Rakousku tento důvod spadá pod nesplnění zákonných podmínek, jelikož patří mezi základní požadavky pro výkon znalecké činnosti přímo v základním ustanovení zákona o přísězných znalcích a tlumočnících.²⁸⁴

6.2 Seznam znalců v Rakousku

Seznam soudních znalců a tlumočníků je veden v online podobě, stejně jako je tomu v ČR. Do něj může každý nahlížet bezplatně. K 14. srpnu 2023 je v seznamu zapsáno celkem 8 401 znalců. V poměru k počtu obyvatel je tedy situace o něco příznivější než u nás. Znalce je možné vyhledávat podle jednotlivých oborů a přehledně stanovených specializací, které u nás odpovídají kategorii odvětví. Zároveň je umožněna filtrace podle spolkových zemí a jednotlivých soudů. U konkrétního znalce jsou uvedeny podobné informace jako v českém seznamu, tedy jméno, rok narození, povolání, kontakty a adresa pro doručování. K dispozici je také přehled veškerých oborů a specializací, pro které je znalec zapsán. V seznamu se uvádí zemské soudy, v jejichž obvodu znalec působí, a doba, do které jejich oprávnění platí pro jednotlivé obory a specializace.

²⁸⁴ § 2 odst. 2 bod 1 písm. i) zákona o přísězných znalcích a tlumočnících.

V Rakousku je možné nechat se zapsat celkem do 52 oborů.²⁸⁵ Stejný počet je stanoven novou českou právní úpravou. Vzhledem k tomu, že je ale náš seznam znalců propojen i s obory podle vyhlášky č. 123/2015 Sb., která provádí předešlý zákon o znalcích a tlumočnících, je oborů celkem 75. Navíc jsou stanoveny i obory, které byly podle původní úpravy určeny pouze pro znalecké ústavy. Těch je 92 s tím, že se většina prolíná s klasickými obory stanovenými pro všechny subjekty vykonávající znaleckou činnost.

Jak již bylo řečeno, rakouský seznam znalců je členěn podle oborů a specializací, které kopírují naše odvětví. Podrobnější rozsah znalecké činnosti je rozdělen do 716 specializací. V Česku je to o 200 méně, ale zase se jednotlivá odvětví doplňují přibližně sedmi tisíci specializací. Systém znalectví v Rakousku je v tomto ohledu přehlednější.

Pro srovnání je zajímavé zmínit i počty znalců zapsaných v jednotlivých oborech. Nejvyšší počet čítá obor stavby, ve kterém je k polovině srpna roku 2023 zapsáno 1 676 znalců. Za ním následují nemovitosti (1 343 znalců) a lékařství (1 262 znalců). Také v případě Rakouska ale dochází k absenci znalců v některých oborech. Jednotky zapsaných osob nalezneme u oborů archeologie, zeměpis, boty a hudba. Jediným oborem, ve kterém není zapsán žádný znalec, je astronomie.²⁸⁶

Podíváme-li se do rakouského seznamu znalců, zjistíme, že je mnoho oborů, ve kterých je zapsaných maximálně několik desítek subjektů (z celkového počtu 52 oborů je takových 25).²⁸⁷ Ve srovnání s českými poměry je na tom Rakousko lépe, co se počtu znalců týče. I přesto, že Komora soudních znalců ČR vyzdvihuje opakovaně rakouský znalecký zákon, nelze s ohledem na počet znalců v jednotlivých oborech v Rakousku říct, že je stoprocentně zajištěn dostatečný počet osob pro každý obor.

6.3 Shrnutí

Znalecká činnost je součástí justičních systémů po celém světě. Česká právní úprava se inspirovala předpisy jiných států, a v mnohém se shoduje právě s Rakouskem. Na základě zjištěných skutečností se domnívám, že převzít kompletně rakouský systém znalectví, jak doporučuje Komora znalců ČR, není ideálním řešením. V některých případech by ale mohla být vhodná kombinace určitých institutů, které se níže pokusím shrnout. Dále jsem se pokusila

²⁸⁵ Allgemein beeidete und gerichtlich zertifizierte Sachverständige. *JustizOnline: die digitalen Informations- und Serviceangebote der österreichischen Justiz* [online]. Wien: Bundesministerium für Justiz [cit. 2023-08-22]. Dostupné z: <https://justizonline.gv.at/jop/web/exl-suche/sv>.

²⁸⁶ Tamtéž.

²⁸⁷ Viz příloha č. 2.

vyzdvihnout českou právní úpravu v případech, ve kterých ji vnímám jako lepší, a tedy ve kterých by nebylo z mého pohledu vhodné následovat rakouské právní předpisy. V jednom případě je zmíněna vhodnost se inspirovat Rakouskem, a to konkrétně co se týče odměňování.

6.3.1 *Právní nárok a přezkum znalostí*

Domnívám se, že největší výhodou české úpravy znalectví oproti Rakousku je zakotvení právního nároku na zápis do seznamu znalců při splnění všech zákonných podmínek. Zvýšení právní jistoty pro osoby mající zájem o výkon znalecké činnosti může z dlouhodobého hlediska vést k rozvoji znalectví. Podle odborné literatury je navíc zavedení nároku jedním ze závazků vyplývajících z mezinárodního práva vzhledem k EULP.²⁸⁸

Jak již bylo zmíněno výše, v Rakousku stále platí, že je na uvážení soudu, zda znalce jmenuje či ne. Jedním z důvodů, proč by soud mohl osobu nezapsat do seznamu, je dostatečný počet znalců pro daný obor. Z mého pohledu je v tomto naše úprava přijatelnější vzhledem k legitimnímu očekávání subjektů a zvláště s ohledem na nízký počet oborů s dostatkem znalců a přechodné období, v rámci kterého stále není jisté, kolik znalců se přelicensuje. Nemůžeme totiž s jistotou říct, zda se aktuální stav ještě nesníží.

I právní nárok na zápis do seznamu znalců ale může být problematický. Svůj odlišný názor k zavedení tohoto institutu vyslovila veřejná ochránkyně práv Anna Šabatová v připomínkách k návrhu zákona o znalcích. Uvedla, že vznikem znaleckého oprávnění na základě splnění zákonných podmínek může být narušena záruka „výběru *co nejkvalitnějšího a potřebného sboru znalců*“ a že se jedná o příliš liberální systém s prvky podnikatelského prostředí.²⁸⁹ Systém zápisu soudních znalců do seznamu na základě právního nároku je, nutno říct, transparentnější a nedochází k pochybám, za jakých okolností byli jednotliví znalci jmenováni.²⁹⁰

Při vzniku znaleckého oprávnění vnímám jako vhodnější skládání vstupní zkoušky, jak je tomu v ČR. V Rakousku se zkouška skládá až před sestavenou komisí, kterou vytvoří předseda zemského soudu, a probíhá primárně ústně, písemně jen pokud tak rozhodne komise. V Česku

²⁸⁸ FRYŠTÁK, Marek. *Znalecké dokazování v trestním řízení*. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 35. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-385-5.

²⁸⁹ ŠABATOVÁ, Anna. Přípomínky veřejné ochránkyně práv k návrhu zákona o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech, č. j. KVOP/1308/2016/S. *ODok Portál* [online]. Úřad vlády ČR, 2016, bod 4 [cit. 2023-08-20]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/portal/veklep/material/pripominky/KORNA9MBCFOR/>.

²⁹⁰ MUSIL, Jan. Hodnocení znaleckého posudku. In: *Kriminalistika, čtvrtletník pro kriminalistickou teorii a praxi*. 2010(3), s. 191. ISSN 1210-9150.

je jasně stanoveno, že zkouška probíhá vždy, žadatel zná dopředu její podobu a ví, co je po něm vyžadováno, což je vůči jistotě ohledně průběhu zápisového řízení z mého pohledu přijatelnější.

6.3.2 Pravidelná kontrola splňování podmínek znalci

Nejvíce k zamyšlení pro mě bylo omezení doby výkonu znalecké činnosti a následná recertifikace. Její výhodou bezesporu je opakované prověřování činnosti znalce v tom smyslu, že v seznamu znalců nejsou vedeny osoby, které svou činnost aktivně nevykonávají. Stejně tak je zaštitěno, že pokud znalec závažně porušuje své povinnosti, nemá již dostatečnou odbornost nebo např. nemá k dispozici potřebné technické vybavení, odpovědný předseda zemského soudu může rozhodnout o jeho výmazu ze seznamu. Tento systém by mohl přinést řešení aktuálního problému v ČR vzhledem k tomu, že si ministerstvo spravedlnosti určilo jako jeden z cílů vymazat neaktivní subjekty ze seznamu znalců. V roce 2021 bylo za tímto účelem stanoveno povinné pojištění (viz kapitola 4), díky kterému podle ministerstva skončilo s výkonem znalecké činnosti mnoho znalců, kteří zůstávali v seznamu, aniž by vypracovávali znalecké posudky.²⁹¹ Stojí tak za zvážení, jestli by podobná recertifikace nebyla možným východiskem i u nás. Problémem je výše zmíněný právní nárok na zápis do seznamu znalců, se kterým by se mohlo přezkoumávání splnění podmínek dostat do kolize. Vhodná by mohla být kombinace obou těchto institutů. Řekněme, že by zůstal nadále zachován institut právního nároku při splnění všech podmínek při první podané žádosti o zápis do seznamu znalců, ale každých pět let by muselo být kontrolováno, zda je znalec aktivní a zda dosahuje úrovně potřebné odbornosti. Pokud by byly tyto podmínky splněny, zůstal by právní nárok na pokračování ve znalecké činnosti. Pokud ne, znalecké oprávnění by se odebralo (k praxi přezkumu u nás viz níže). Přidanou hodnotu by to mohlo vytvořit v oblasti zvýšení důvěryhodnosti ve znalcích jako takové, o které se ministerstvo snažilo podle důvodových zpráv k zákonu o znalcích a prováděcím vyhláškám. Zároveň by mělo ministerstvo i větší přehled o činnosti znalců. Při úvahách ohledně kombinace právního nároku s pravidelnou kontrolou stanovenou na konkrétní uplynutí období výkonu znalecké činnosti jsem ale došla ke dvěma zásadním problémům, které by mohly nastat:

- 1) Který orgán by kontrolu prováděl?
- 2) Měly by osoby zájem o výkon znalecké činnosti?

²⁹¹ BENÝŠEK, Jan, ředitel odboru insolvenčního a soudních znalců ministerstva spravedlnosti [ústní sdělení], Praha, 14. 6. 2023.

Ad 1) V Rakousku provádí recertifikaci předsedové zemských soudů, kteří kontrolují mimo jiné i aktivitu znalců (viz podkapitola 6.1.4). Pokud znalec opakovaně a bezdůvodně odmítá být znalcem, zakládá tím důvod pro odebrání znaleckého oprávnění. Otázkou je, zda je tento koncept přezkoumávání dodržován. Pokud nejsou splněny podmínky (a právě v tomto případě, kdy znalec opakovaně odmítá vypracovávat znalecké posudky), může na tuto skutečnost upozornit předsedu zemského soudu státní zastupitelství nebo soud.²⁹² I kdyby se ale toto informování nedělo, orgán dohledu při každé žádosti o recertifikaci zjistí, kolik posudků znalec podal. Pokud by byl počet nedostatečný, vzniká důvod pro odebrání znaleckého oprávnění, který může být přezkontrolován minimálně jednou za pět let, pokud znalec požádá o obnovu znaleckého oprávnění.

Zjišťování aktivity znalců má v ČR na starosti ministerstvo spravedlnosti. Zákon o znalcích stanovuje pravidlo, že má znalec za dobu pěti let vypracovat minimálně tři posudky, jinak ministerstvo spravedlnosti jeho oprávnění zruší (s výjimkou osob, které jsou zapsané v seznamu méně než pět let).²⁹³ Problematické je, že data nejsou vždy aktuální,²⁹⁴ a navíc není jasné, jakým způsobem ministerstvo počet posudků kontroluje. Podle komentáře má k přezkumu náhodně vybírat určitý vzorek znalců, případně se držet různých kritérií, jako je například obor, odvětví nebo spáchání přestupku.²⁹⁵ Vezmeme-li v úvahu vyjádření ministerstva, že se můžeme setkat s velkým množstvím neaktivních znalců, kteří si drží své znalecké razítko jen pro prestiž,²⁹⁶ mohli bychom předpokládat, že český orgán dohledu ruší znalecká oprávnění ve větším rozsahu. Podle veřejně dostupných dat ale došlo od roku 2021 pouze k sedmi případům, ve kterých bylo zrušeno znalecké oprávnění z důvodu rozhodnutí ministerstva.²⁹⁷ Je nejisté, v jaké míře přezkum probíhá. Pokud by tomu tak bylo z důvodu, že ministerstvo spravedlnosti nestíhá onu kontrolu provádět, bylo by na uvážení, zda by nebylo vhodné zřídit speciální oddělení v rámci odboru insolvenčního a soudních znalců ministerstva spravedlnosti, které by mělo vyčleněnou svou působnost právě na přezkoumávání splnění podmínek. Případně by se recertifikace mohla zařadit pod již existující oddělení licenční agendy znalců a tlumočnicků.

²⁹² § 10 odst. 2 zákona přísežných znalcích a tlumočnicích.

²⁹³ § 35 odst. 4 zákona o znalcích.

²⁹⁴ BENÝŠEK, Jan, ředitel odboru insolvenčního a soudních znalců ministerstva spravedlnosti [ústní sdělení], Praha, 14. 6. 2023.

²⁹⁵ DÖRFL, Luboš, Alexandr KRYSL, Markéta LEHKÁ a Radek VISINGER. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2021, s. 305–326. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-823-8.

²⁹⁶ BENÝŠEK, Jan, ředitel odboru insolvenčního a soudních znalců ministerstva spravedlnosti [ústní sdělení], Praha, 14. 6. 2023.

²⁹⁷ Otevřená data znalců, tlumočnicků a překladatelů. *Seznamy znalců, tlumočnicků a překladatelů* [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 2021 [cit. 2023-06-01]. Dostupné z: <https://seznat.justice.cz/opendata>.

Ad 2) Jedním z velkých problémů, se kterými se znalectví v Česku aktuálně potýká, je minimální přelicencování znalců podle nové právní úpravy (podrobně rozebráno v podkapitole 4.2). Ministerstvo uvedlo čtyři důvody, kvůli kterým se znalci podle nového zákona nezapisují. Mezi ně patří aspekt, že znalci nechtějí podstoupit přezkoušení, protože už ve znalectví působí dlouhou dobu. Otázkou je, zda by to nebylo dalším odrazujícím pravidlem, pro které by se znalci nechtěli nechat zapsat do seznamu znalců. Z dlouhodobého hlediska by bylo nicméně minimálně k diskusi, zda by pravidelné přezkoušení nepomohlo profesionalitě znalectví.

6.3.3 Odměny za znaleckou činnost

Srovnáme-li rakouskou a českou úpravu týkající se odměňování znalců, můžeme vidět, že jsou částky velmi rozdílné. Komora soudních znalců opakovaně tvrdí, že by měly být odměny přiznávány znalcům značně vyšší.²⁹⁸ Podle nich by se tím mohla vyřešit situace kolem neustálého odlivu soudních znalců.²⁹⁹ Rakouský systém odměňování uvádí často jako jeden z příkladů, kde jsou znalci placeni lépe.

Vyšší finanční ohodnocení by mohlo učinit znalectví lukrativnější a dalo by se očekávat, že by se znalci věnovali posudkům častěji. Znaleckou činnost by mohli vnímat spíše jako podstatný základ své profese tím, že by byla zajištěna dostatečná rentabilita. Ostatně i v důvodové zprávě k vyhlášce o znalečném je tento požadavek zmíněn.³⁰⁰

Jak již bylo řečeno výše, zvýšení odměn za výkon si zákonodárce stanovil jako nutnost vzhledem k navýšení počtu povinností, které jsou na znalce kladeny. Roční výdaje jsou po účinnosti novely vyhlášky o znalečném, kdy došlo k navýšení odměny na 800 až 1 000 Kč za hodinu, odhadovány na více než miliardu korun.³⁰¹ I přesto, že se jedná o vysokou částku, je otázkou, zda by fungující znalectví jakožto nepostradatelná součást justice nebylo složkou, do které by měl stát značně investovat. Cílem navýšení odměn bylo podle zákonodárce zmírnit rozdíly mezi smluvním a zákonným odměňováním.³⁰² Ve srovnání s rakouskou úpravou je ale

²⁹⁸ Vladimír Vácha, předseda Komory soudních znalců ČR, pro Radiožurnál: *Znalci chybí téměř ve všech oborech. Situace je tristní, říká předseda Komory soudních znalců*, 3. 6. 2019, dostupné na <https://www.mujozhlas.cz/ranni-interview/znalci-chybi-temer-ve-vsech-oborech-situace-je-tristni-rika-predseda-komory>.

²⁹⁹ KRATĚNA, Jindřich, 2. místopředseda Komory soudních znalců ČR [ústní sdělení], Praha, 26. 5. 2023.

³⁰⁰ Důvodová zpráva ze dne 19. 8. 2022 k návrhu vyhlášky, kterou se mění vyhláška č. 504/2020 Sb., o znalečném, bod 1 a zvláštní část k čl. I.

³⁰¹ Důvodová zpráva ze dne 19. 8. 2022 k návrhu vyhlášky, kterou se mění vyhláška č. 504/2020 Sb., o znalečném, bod 4.

³⁰² Důvodová zpráva ze dne 19. 8. 2022 k návrhu vyhlášky, kterou se mění vyhláška č. 504/2020 Sb., o znalečném, zvláštní část k čl. I.

částka podle znalecké komory stále nedostatečná a měla by být vyšší s ohledem na funkční znalectví v Rakousku.³⁰³ Účelem této práce nicméně není ekonomický rozbor. Je na společenské diskusi, aby se projednalo, jaká částka je adekvátní.

6.3.4 *Subjekty vykonávající znaleckou činnost*

Na závěr si dovoluji ještě krátký čas věnovat subjektům, které vykonávají znaleckou činnost. V Rakousku může být znalcem pouze fyzická osoba s výjimkou univerzit v oboru soudního lékařství (podrobněji v podkapitole 6.1.1). V ČR je naopak možnost nechat se zapsat do seznamu znalců i pro právnické osoby, a to navíc pro všechny obory a odvětví, které jsou stanoveny zákonem o znalcích a vyhláškou o seznamu znaleckých odvětví.

Českou úpravu v otázce znaleckých subjektů považuji za lepší z následujících tří důvodů:

- 1) Řešení zvláště obtížných otázek profesionální institucí,
- 2) vyšší počet zapsaných subjektů pro jednotlivé obory, odvětví a specializace,
- 3) podpora svobody sdružování se v obchodních korporacích.

Ad 1) Při soudních řízeních může nastat situace, v níž bude potřeba přibrat experta kvůli náročným odborným otázkám. K podání posudku může být oslovena instituce tvořená profesionály v oboru, tedy právě znalecký ústav nebo znalecká kancelář.³⁰⁴ Zvláště u znaleckého ústavu je významný především vědecký přesah instituce. Je nutné připomenout, že i přes vysokou odbornost právnických osob vykonávajících znaleckou činnost se jimi vypracovaný posudek hodnotí stejně jako jakýkoli jiný důkaz, tedy i jako znalecký posudek předložený fyzickou osobou.³⁰⁵

Ad 2) Problematice absence soudních znalců v seznamu je podrobně věnována kapitola 4 této diplomové práce. Málo zastoupené obory a odvětví mohou doplnit právě i právnické osoby, které splní podmínky pro výkon znalecké činnosti a podají žádost o zápis do seznamu. Vzniká tak vyšší pravděpodobnost, že bude moct být přibrán pro vypracování znaleckého posudku subjekt zapsaný v seznamu znalců, než aby se musel využívat institut soudního znalce ad hoc.

³⁰³ KRATĚNA, Jindřich, 2. místopředseda Komory soudních znalců ČR [ústní sdělení], Praha, 26. 5. 2023.

³⁰⁴ § 25 odst. 2 zákona o znalcích, § 110 odst. 1 TŘ.

³⁰⁵ FRYŠTÁK, Marek. Znalecký posudek, jeho význam a hodnocení v trestním řízení. In: *Trestněprávní revue*. Praha: C. H. Beck, 2019, č. 9, s. 187. ISSN 1213-5313.

Ad 3) Právo sdružovat se ve společnostech je základním lidským právem podle čl. 20 odst. 1 LZPS. Zákon o znalcích dává možnost vzniku soukromých obchodních korporací v podobě znaleckých kanceláří, v rámci které mohou jednotlivé osoby společně podnikat. Tím dle mého názoru stát podporuje svobodu sdružování, a to právě i v rámci znalectví.

Na závěr této podkapitoly zmíním ještě výhodu týkající se subjektů vykonávajících znaleckou činnost. České znalectví obsahuje na rozdíl od Rakouska také zákonné ustanovení soudních znalců ad hoc přímo v základním zákoně a věnuje se mu podrobně. Jako osobu vykonávající jednorázovou znaleckou činnost je možné přibrat jak fyzickou, tak právnickou osobu. Navíc zákon jasně a přehledně uceluje podmínky, za kterých je možné znalce ad hoc oslovit, a určuje jejich práva a povinnosti. V rakouském zákoně o přísedících znalcích a tlumočnících úpravu nenajdeme a je nutné hledat v procesních předpisech, ve kterých takto podrobný popis zmíněných pravidel nenajdeme.

Závěr

Aktuální seznam znalců dokládá, že existuje mnoho oborů a odvětví, ve kterých není zapsán žádný znalecký subjekt. Zároveň kombinuje seznam podle staré i nové právní úpravy znalecké činnosti. Problémem je nepřehlednost veřejně přístupných dat kvůli obrovskému množství specializací, které nejsou žádným způsobem jasně stanovené a není k dispozici ani jejich kompletní přehled. Musíme tak vycházet pouze z možností vyhledávání v seznamu znalců, kde se mnohé specializace překrývají. Nedostatek znalců můžeme určit pouze na základě dat ohledně počtu subjektů v jednotlivých oborech a odvětvích. S pomocí jejich podrobné analýzy jsem došla k závěru, že situace současného stavu znalectví může být v mnoha případech problematická. Z uvedené statistiky navíc můžeme zjistit, že se úbytek neobjevuje pouze v posledních letech, ale je dlouhodobým fenoménem.

Nemožnost přibrat řádně zapsaného znalce dopadá nejen na strany soudního řízení, ale i na jeho samotný průběh. Strana obviněného a poškozeného nemá v mnoha oborech a odvětvích možnost přibrat soudního znalce, protože v nich reálně nikdo zapsaný není. Zákon o znalcích ani procesní předpisy neumožňují stranám využít osoby pro vypracování jednorázového znaleckého posudku. Tento institut mají k dispozici pouze orgány veřejné moci. Zásadním způsobem proto dopadá na právo na spravedlivý proces, konkrétně na jeho podsložku, tedy na tzv. rovnost zbraní. S nedostatkem znalců se také pojí narušení výjimečnosti znalce ad hoc, protože pro mnoho oborů a odvětví není zajištěn žádný znalecký subjekt. Kromě toho dopadá i na profesionalizaci znalectví jako takového, jelikož znalci ad hoc nemusí podstoupit vstupní zkoušku a nejsou na ně kladeny stejné nároky, jako je tomu v případě soudních znalců zapsaných v seznamu.

Nedostatek soudních znalců se projevuje i v absenci diskuze mezi odborníky. Dochází-li ke vzniku monopolů v jednotlivých oborech a odvětvích, budou se soudy muset opírat pouze o závěry jednoho konkrétního znalce, aniž by mu mohl jiný expert v každé situaci oponovat. Zostřená pozornost se tak musí věnovat hodnocení důkazů soudem, aby nepřeceňoval význam znaleckého posudku a kriticky hodnotil nejen právní náležitosti, ale i věcnou správnost závěrů.

Ministerstvo spravedlnosti by mělo podle zákona provádět kontrolu aktivity znalců. Ta se zjišťuje především podle počtu vypracovaných posudků. Problémem je, že není známá její jasná podoba a pravidelnost. Dochází tak k tomu, že jsou v seznamu znalců zapsány i neaktivní subjekty. Reálný počet zapsaných znalců, které je možné přibrat pro znalecký posudek, se proto ještě snižuje. Pokud se bude jednat o osoby, které svou činnost aktivně nevykonávají, bude

pravděpodobněji docházet k justičním omylům právě proto, že znalec nebude udržovat svou odbornost. Zároveň by nemusel ani splňovat podmínku tzv. znaleckého minima, která předpokládá znalosti právní úpravy týkající se znalectví a praktické dovednosti při vytváření znaleckého posudku.

Kromě narušení práva na spravedlivý proces se nedostatek znalců projevuje i ve fungování soudního řízení. V první řadě se jedná o situace, pro které bude nutné vyloučit znalce z podání posudku. Pokud je v seznamu znalců zapsaná toliko jediná osoba, která by mohla posudek vypracovat, může OČTŘ v případě vyloučení znalce přibrat znalce ad hoc. Straně obviněného nebo poškozeného se tak opět vytrácí možnost opatřit důkaz, jelikož touto možností nedisponují.

Dále se domnívám, že může docházet k prodlužování soudních řízení. Jednak jde o situaci hledání vhodného znalce, protože není možné se spolehnout na všechny zapsané subjekty v seznamu znalců. Ze zjištěných informací vyplývá, že ne každý znalec je ochotný posudky vypracovávat, protože si neudrhuje potřebnou praxi a odbornost. Strany se proto mnohdy musí obracet na více znalců, aby našly takového, který s přibráním souhlasí. Zároveň pokud si znalec odbornost ani praxi neudrhuje, bude docházet i k nutnosti doplňovat posudek nebo vysvětlit konkrétní závěry, ke kterým znalec došel, protože posudek nebude splňovat všechny předpokládané podstatné náležitosti. Taková situace může nastat nejen u neaktivních znalců, ale také u osob vykonávajících jednorázovou znaleckou činnost.

Východiskem problémů znalectví by na základě zjištěných poznatků nebylo ani převzetí rakouské právní úpravy, jak opakovaně doporučuje Komora soudních znalců ČR. Vzhledem k aktuálním datům není situace zdaleka tak příznivá, aby mohla zaručit řešení všech komplikací objevujících se v českém znalectví. Vzhledem ke stanovení právního nároku na zápis do seznamu znalců, a tím i větší právní jistotě, může tento institut vést z dlouhodobého hlediska k většímu zájmu o výkon znalecké činnosti. Pro zajištění kvality znaleckých subjektů by bylo vhodné zvážit stanovení jasného a přesného přezkumu splnění podmínek i po určité době vykonávání znalectví.

Dalším zásadním problémem je blížící se uplynutí přechodného období zákona o znalcích. Pokud by se situace nezměnila, mohlo by dojít ke kritickému odlivu dalších soudních znalců, protože valná většina není stále přeregistrovaná podle nového zákona o znalcích. V případě, že by se znalci přepsat nestihli, dojde k zániku jejich oprávnění vykonávat znaleckou činnost. Problémem ale je, že se mnozí znalci ani přeregistrovat nechtějí, případně netuší, do jakého oboru, odvětví nebo specializace jejich činnost nově spadá. Návrhem řešení de lege ferenda by mohlo být jednak prodloužení přechodného období, jednak novelizace znaleckých oborů,

odvětví a specializací, která by automaticky překlopila znalecké subjekty zapsané podle původního zákona o znalcích a tlumočnících na subjekty zapsané podle aktuálně účinného zákona o znalcích.

Je ve veřejném zájmu aktivně upozorňovat na kritický stav, který představuje seznam znalců. Nezbývá ale než čekat, jakým způsobem se zákonodárce vypořádá s drtivou většinou znalců, kteří svou činnost dodnes nepřepsali podle nového zákona o znalcích. S ohledem na fungování justice je třeba doufat, že se mu podaří přijít s vhodným řešením a že nenastane situace, ve které bychom od začátku roku 2026 měli k dispozici pouze stovku znaleckých subjektů.

Seznam použitých zdrojů

Seznam použité literatury

- DÖRFL, Luboš, Alexandr KRYSL, Markéta LEHKÁ a Radek VISINGER. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2021. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-823-8.
- DÖRFL, Luboš. *Znalec a znalecký posudek v civilním procesu*. V Praze: C.H. Beck, 2020. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-790-3.
- DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní řád: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-600-7.
- FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GRIVNA. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0.
- FRYŠTÁK, Marek. *Znalecké dokazování v trestním řízení*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-385-5.
- FRYŠTÁK, Marek. *Znalecký posudek, jeho význam a hodnocení v trestním řízení*. In: *Trestněprávní revue*. Praha: C. H. Beck, 2019, č. 9, s. 186–189. ISSN 1213-5313.
- CHMELÍK, Jan a Michaela BERVIDOVÁ. *Teoretické základy místa činu, znalecké činnosti a aplikační praxe*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2021. Eupress. ISBN 978-80-7408-222-1.
- JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní: podle stavu k 1. 1. 2022*. Praha: Leges, 2021. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-550-0.
- KŘÍSTEK, Lukáš. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech: komentář*. Praha: Leges, 2021. Komentátor. ISBN 978-80-7502-511-1.
- KŘÍSTEK, Lukáš. *Znalectví*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. Právní rukověť (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-042-4.
- KOSAŘ, David. a kol. *Ústavní právo: casebook*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-664-8.
- LAUPY, Milan. *Forenzní genetická analýza DNA a její význam při dokazování*. In: *Bulletin advokacie*. 2002 (4), s. 48–54, ISSN 1210-6348.
- MUSIL, Jan. *Hodnocení znaleckého posudku*. In: *Kriminalistika, čtvrtletník pro kriminalistickou teorii a praxi*. 2010(3), s. 180–195. ISSN 1210-9150.
- MUSIL, Jan. *Role orgánu činného v trestním řízení při přípravě dokazování znalcem*. In: GRIVNA, Tomáš a Hana ŠIMÁNOVÁ (eds.) a kol. *Trestní právo s lidskou tváří*:

- V upomínku na Marii Vanduchovou.* Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 219–228. ISBN 978-80-7598-879-9.
- MUSIL, Jan. Sporná místa znaleckého dokazování. In: *Pocta Pavlu Šámalovi k 65. narozeninám: čtvrtstoletí hledání spravedlnosti na Nejvyšším soudě ČR.* V Praze: C.H. Beck, 2018, s. 155–163. ISBN 978-80-7400-709-5.
 - MUSIL, Jan, Vladimír KRATOCHVÍL a Pavel ŠÁMAL. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní.* 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007, c1999. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7179-572-8.
 - ONDŘEJEK, Pavel. *Princip proporcionality a jeho role při interpretaci základních práv a svobod.* Praha: Leges, 2012. Teoretik. ISBN 978-80-87576-31-1.
 - ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář.* 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.
 - ŠEVČÍK, Petr a Ladislav ULLRICH. *Znalecké právo.* V Praze: C.H. Beck, 2015. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-539-8.

Seznam použitých internetových zdrojů

- Allgemein beeidete und gerichtlich zertifizierte Sachverständige. *JustizOnline: die digitalen Informations- und Serviceangebote der österreichischen Justiz* [online]. Wien: Bundesministerium für Justiz [cit. 2023-08-22]. Dostupné z: <https://justizonline.gv.at/jop/web/exl-suche/sv>.
- BRADÁČ, Albert, Albert BRADÁČ a Aleš VÉMOLA. Tristní stav znalecké činnosti v ČR v roce 2016. *Soudní inženýrství* [online]. 2016, (27), str. 62–78 [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: <https://dspace.vutbr.cz/xmlui/bitstream/handle/11012/179160/si-2016-02-bradac.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
- *InfoSoud* [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti [cit. 2023-08-20]. Dostupné z: <https://infosoud.justice.cz/InfoSoud/public/search.jsp>.
- Kvůli nedostatku soudních znalců se řízení protahují až o roky, shodli se Bradáčová a Dörfl. *ČT 24* [online]. 18. 9. 2022 [cit. 2023-06-08]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3530312-kvuli-nedostatku-soudnich-znalcu-se-rizeni-protahuji-az-o-roky-shodli-se-bradacova-a>).
- MELZER, Filip. Škoda způsobená informací nebo radou. *Bulletin-advokacie.cz* [online]. Česká advokátní komora, 2017 [cit. 2023-05-23]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/skoda-zpusobena-informaci-nebo-radou>.

- Návrh zákona o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech. *ODok Portál* [online]. Praha: Úřad vlády ČR, 2016 [cit. 2023-08-03]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/portal/veklep/material/pripominky/KORNA9MBCFOR/>.
- Otevřená data znalců, tlumočnicků a překladatelů. *Seznamy znalců, tlumočnicků a překladatelů* [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 2021 [cit. 2023-06-01]. Dostupné z: <https://seznat.justice.cz/opendata>.
- PALLER, Felicitas. Tipps für Sachverständige aus der gerichtlichen Praxis. *16. Fachseminars für Sachverständige und Juristen: „Spezielles aus Recht und Praxis im Sachverständigenwesen“* [online]. Bad Hofgastein, Österreich, 2019, 2019(4), s. 193–202 [cit. 2023-08-16]. Dostupné z: <https://widab.gerichtsv.at/website2016/wp-content/uploads/2020/07/sach-2019-193-202-paller.pdf>.
- Představení znalecké organizace: Asociace znalců a odhadců (AZO). *Bulletin znaleckého práva a znalectví* [online]. 2023(1), s. 15–16 [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: <https://znalci.law.muni.cz/dokumenty/58614>.
- Religionsbekenntnis. *Statistik Austria* [online]. Vídeň: Bundesanstalt Statistik Österreich [cit. 2023-08-15]. Dostupné z: <https://www.statistik.at/statistiken/bevoelkerung-und-soziales/bevoelkerung/weiterfuehrende-bevoelkerungsstatistiken/religionsbekenntnis>.
- Ředitel odboru znalců Jan Benýšek: Kolaps justice z důvodu nedostatku znalců nenastane. *Česká justice* [online]. MediaNetwork, 2021 [cit. 2023-07-16]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2021/08/reditel-odboru-znalcu-jan-benysek-kolaps-justice-z-duvodu-nedostatku-znalcu-nenastane/>.
- *Seznam znalců, tlumočnicků a překladatelů* [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2021 [cit. 2023-06-01]. Dostupné z: <https://seznat.justice.cz>.
- SODOMKOVÁ, Magdaléna a Brit JENSEN, 2. Nic pro cizí uši. In: *Matematika zločinu* [podcast]. 2018 [cit. 2023-08-20]. Dostupné z: <https://matematikazlocinu.cz/#close> nebo zdarma ve zkrácené verzi na <https://temata.rozhlas.cz/matematika-zlocinu-8028933>.
- Stát sužuje nedostatek soudních znalců. Plánuje obor ztraktivnit. *IDNES.cz: ZPRAVODAJSTVÍ* [online]. MAFRA, 17. 4. 2022 [cit. 2023-06-08]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/ministerstvo-spravedlnosti-soudni-znalci-tlumocnici-prekladatele-nedostatek-reseni-legislativa-zmena.A220411_152414_domaci_lre.

- ŠABATOVÁ, Anna. Připomínky veřejné ochránkyně práv k návrhu zákona o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech, č. j. KVOP/1308/2016/S. *ODok Portál* [online]. Úřad vlády ČR, 2016, bod 4 [cit. 2023-08-20]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/portal/veklep/material/pripominky/KORNA9MBCFOR/>.
- Vladimír Vácha, předseda Komory soudních znalců ČR, pro Radiožurnál: *Znalci chybí téměř ve všech oborech. Situace je tristní, říká předseda Komory soudních znalců*, 3. 6. 2019, dostupné na <https://www.mujirozhlas.cz/ranni-interview/znalci-chybi-temer-ve-vsech-oborech-situace-je-tristni-rika-predseda-komory>.
- VLČKOVÁ, Tereza. Je nás šest. Znásilněné dítě čeká na posudek i rok, říká soudní znalkyně. *IDNES.cz* [online]. MAFRA, 2023 [cit. 2023-07-16]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/soudni-znalci-nedostatek-deti-alena-gayova-psihiatricka.A230609_174622_domaci_vlc.
- *Základní výsledky Sčítání lidu, domů a bytů – Česká republika - 2021: Tab. 15 Obyvatelstvo podle náboženské víry, pohlaví a podle velikostních skupin obcí a krajů* [online]. Český statistický úřad, 2023 [cit. 2023-08-15]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jspx?_afPfm=VYSTUP-objekt&z=T&f=TABULKA&pvo=ZV21CR016.
- Znalci se bouří, stát si jich nevšímá. Jde o počty, peníze i vraždy. *E15* [online]. CZECH NEWS CENTER, 2013 [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: <https://www.e15.cz/domaci/znalci-se-bouri-stat-si-jich-nevsima-jde-o-pocty-penize-i-vrazdy-1040315>.
- Znalec Lukáš Křístek: Nový zákon je samý bič a žádný cukr. *Česká justice* [online]. MediaNetwork, 2019 [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2019/09/znalec-lukas-kristek-novy-zakon-samy-bic-zadny-cukr/>.

Seznam použitých právních předpisů

České právní předpisy

- Ústavní zákon České národní rady ze 16. prosince 1992 publikován v české Sbírce zákonů pod č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky ze dne 16. 12. 1992.
- Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ze dne 4. 11. 1950.

- Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád.
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.
- Zákon č. 36/1967 Sb., zákon o znalcích a tlumočnících.
- Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže.
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.
- Zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních.
- Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů.
- Zákon č. 254/2019, o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech.
- Vyhláška č. 37/1967 Sb., k provedení zákona o znalcích a tlumočnících.
- Vyhláška č. 123/2015 Sb., kterou se stanoví seznam znaleckých oborů a odvětví pro výkon znalecké činnosti.
- Vyhláška č. 503/2020 Sb., o výkonu znalecké činnosti.
- Vyhláška č. 504/2020 Sb., o znalečném.
- Vyhláška č. 505/2020 Sb., kterou se stanoví seznam znaleckých odvětví jednotlivých znaleckých oborů, jiná osvědčení o odborné způsobilosti, osvědčení vydaná profesními komorami a specializační studia pro obory a odvětví.
- Vyhláška č. 508/2020 Sb., o odměně a náhradě hotových výdajů konzultanta přibráného pro účely trestního řízení.
- Vyhláška č. 370/2022 Sb., kterou se mění vyhláška č. 504/2020 Sb., o znalečném.

Rakouské právní předpisy

- Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesamten deutschen Erbländer der Österreichischen Monarchie. StF: JGS Nr. 946/1811.
- Gesetz vom 1. 8. 1895, über das gerichtliche Verfahren in bürgerlichen Rechtsstreitigkeiten (Zivilprozessordnung – ZPO). StF: RGBl. Nr. 113/1895.
- Bundesgesetz vom 23. Jänner 1974 über die mit gerichtlicher Strafe bedrohten Handlungen (Strafgesetzbuch – StGB). StF: BGBl. Nr. 60/1974.
- Bundesgesetz vom 19.2.1975 über die Gebühren der Zeugen und Zeuginnen, Sachverständigen, Dolmetscher und Dolmetscherinnen, Geschworenen, Schöffen und Schöffinnen (Gebührenanspruchsgesetz – GebAG). StF: BGBl. Nr. 136/1975.

- Bundesgesetz über die allgemein beeideten und gerichtlich zertifizierten Sachverständigen und Dolmetscher (Sachverständigen- und Dolmetschergesetz – SDG), StF: BGBl. Nr. 137/1975.
- Gesamte Rechtsvorschrift für Strafprozeßordnung 1975. StF: BGBl. Nr. 631/1975.

Seznam použité judikatury

- Delcourt proti Belgii, rozsudek ESLP ze dne 17. 1. 1970, stížnost č. 2689/65, Série A č. 11
- Nález Ústavního soudu ze dne 10. 11. 1998, sp. zn. I. ÚS 229/98
- Nález ÚS ze dne 10. 7. 2001, sp. zn. III. ÚS 77/01
- Nález Ústavního soudu ze dne 17. 6. 2004, sp. zn. IV.ÚS 37/03
- Nález Ústavního soudu ze dne 17. 6. 2004, sp. zn. III. ÚS 239/04
- Nález Ústavního soudu ze dne 30. 4. 2007, sp. zn. III. ÚS 299/06
- Nález Ústavního soudu ze dne 16. 9. 2010, sp. zn. III ÚS 3221/09
- Nález Ústavního soudu ze dne 31. 3. 2016, sp. zn. I. ÚS 4068/14
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR z 5. 2. 1986, sp. zn. 4 To 81/85
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 19. 3. 1986, sp. zn. 4 To 9/86
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 30. 11. 1972, sp. zn. 2 Cz 18/72
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 1997, sp. zn. 2 Tzn 19/97
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2007, sp. zn. 33 Odo 324/2005
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 2. 2010, sp. zn. 4 Tz 101/2009
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2010, sp. zn. 28 Cdo 329/2010
- Usnesení Nejvyššího soudu Slovenské socialistické republiky ze dne 16. 10. 1979, sp. zn. 3 To 55/79
- Usnesení Nejvyššího soudu ČSR ze dne 13. 6. 1988, sp. zn. 3 To 12/88
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2010, sp. zn. 11 Tdo 1202/2010
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2012, sen. zn. 29 NSČR 18/2010
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 5. 1993, sp. zn. 5 To 21/93
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 10. 2005, sp. zn. II. ÚS 153/04

Seznam ostatních zdrojů

- BENÝŠEK, Jan, ředitel odboru insolvenčního a soudních znalců ministerstva spravedlnosti, Praha, 14. 6. 2023 [ústní sdělení].
- Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona č. 265/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.
- Důvodová zpráva ze dne 17. 1. 2018 k návrhu zákona o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech.
- Důvodová zpráva ze dne 24. 8. 2020 k návrhu vyhlášky o znalečném.
- Důvodová zpráva ze dne 19. 8. 2022 k návrhu vyhlášky, kterou se mění vyhláška č. 504/2020 Sb., o znalečném.
- GUGGENBICHLER, Johann. Právní poradce Hlavního sdružení všeobecně přísahných a soudně ověřených znalců v Rakousku. *Re: Antrag auf Informationen für die Zwecke der Diplomarbeit* [internet]. E-mail pro příjemce: Kateřina Dostálová. 21. srpna 2023 [cit. 2023-08-21]. [Rozsah: 7 odstavců].
- KRATĚNA, Jindřich, 2. místopředseda Komory soudních znalců ČR, Praha, 26. 5. 2023 [ústní sdělení].
- MUSIL, Jan. Znalecké posudky v praxi. Praha: Jednota českých právníků, 27. 4. 2023 [přednáška].
- ŠIMKOVÁ, Alžběta. Znalců ubývá. Soudní procesy se prodlužují. *Mladá fronta DNES*. 20.06.2023, str. 2.

Seznam použitých zkratek

- **EULP** – Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ze dne 4. 11. 1950.
- **LZPS/Listina základních práv a svobod** – Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky ze dne 16. 12. 1992.
- **ministerstvo** – Ministerstvo spravedlnosti České republiky.
- **občanský zákoník** – Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.
- **OČTŘ** – Orgán činný v trestním řízení.
- **OSŘ/občanský soudní řád** – Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.
- **rakouský občanský zákoník** – Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesammten deutschen Erbländer der Österreichischen Monarchie. StF: JGS Nr. 946/1811.
- **Strafprozessordnung/rakouský trestní řád** – Gesamte Rechtsvorschrift für Strafprozeßordnung 1975. StF: BGBl. Nr. 631/1975.
- **trestní zákoník (v souvislosti s rakouskou úpravou)** – Bundesgesetz vom 23. Jänner 1974 über die mit gerichtlicher Strafe bedrohten Handlungen (Strafgesetzbuch – StGB). StF: BGBl. Nr. 60/1974.
- **trestní zákoník** – Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.
- **TŘ** – Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád.
- **vyhláška č. 123/2015 Sb.** – Vyhláška č. 123/2015 Sb., kterou se stanoví seznam znaleckých oborů a odvětví pro výkon znalecké činnosti.
- **vyhláška o výkonu znalecké činnosti** – Vyhláška č. 503/2020 Sb., o výkonu znalecké činnosti.
- **vyhláška o znalečném** – Vyhláška č. 504/2020 Sb., o znalečném.
- **vyhláška o seznamu znaleckých odvětví** – Vyhláška č. 505/2020 Sb., kterou se stanoví seznam znaleckých odvětví jednotlivých znaleckých oborů, jiná osvědčení o odborné způsobilosti, osvědčení vydaná profesními komorami a specializační studia pro obory a odvětví.
- **zákon o nároku na odměnu** – Bundesgesetz vom 19.2.1975 über die Gebühren der Zeugen und Zeuginnen, Sachverständigen, Dolmetscher und Dolmetscherinnen, Geschworenen, Schöffen und Schöffinnen (Gebührenanspruchsgesetz – GebAG). StF: BGBl. Nr. 136/1975.

- **zákon o přísežných znalcích a tlumočnících** – Bundesgesetz über die allgemein beeideten und gerichtlich zertifizierten Sachverständigen und Dolmetscher (Sachverständigen- und Dolmetschergesetz – SDG), StF: BGBl. Nr. 137/1975.
- **zákon o znalcích** – Zákon č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech.
- **zákon o znalcích a tlumočnících** – Zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících.
- **Zivilprozessordnung/rakouský občanský soudní řád** – Gesetz vom 1. 8. 1895, über das gerichtliche Verfahren in bürgerlichen Rechtsstreitigkeiten (Zivilprozessordnung – ZPO). StF: RGBL. Nr. 113/1895.

Seznam příloh

- Příloha č. 1 – Seznam znalců, znaleckých kanceláří a znaleckých ústavů ke dni 1. 6. 2023.
- Příloha č. 2 – Seznam všeobecně přísězných a soudně certifikovaných znalců Rakouské republiky ke dni 17. 8. 2023.
- Příloha č. 3 – Odpověď Ministerstva spravedlnosti ČR na žádost o poskytnutí informací podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.
- Příloha č. 4 – Odpověď Městského soudu v Praze na žádost o poskytnutí informací podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.
- Příloha č. 5 – Odpověď Krajského soudu v Praze na žádost o poskytnutí informací podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.
- Příloha č. 6 – Odpověď Krajského soudu v Českých Budějovicích na žádost o poskytnutí informací podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.
- Příloha č. 7 – Odpověď Krajského soudu v Plzni na žádost o poskytnutí informací podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.
- Příloha č. 8 – Odpověď Krajského soudu v Ústí nad Labem na žádost o poskytnutí informací podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.
- Příloha č. 9 – Odpověď Krajského soudu v Hradci Králové na žádost o poskytnutí informací podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.
- Příloha č. 10 – Odpověď Krajského soudu v Brně na žádost o poskytnutí informací podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.
- Příloha č. 11 – Odpověď Krajského soudu v Ostravě na žádost o poskytnutí informací podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.

Příloha č. 1

Seznam znalců v ČR k 1. 6. 2023				
<i>Vysvětlivky:</i>				
<i>x = Obor/odvětví není vůbec v seznamu znalců</i>				
<i>/ = Stejnomený obor (případně odvětví) je veden pouze pro znalecké ústavy podle zák. č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících</i>				
<i>V prvním řádku jsou uvedeny počty za celý obor jako takový (barevně zvýrazněno), v následujících pak počty k jednotlivým odvětvím.</i>				
Obor	Odvětví	Počet znalců podle zák. 254/2019 Sb.	Počet znalců podle zák. 36/1967 Sb.	Poznámky
Archivnictví		0	x	
	Archiválie, archivní fondy a archivní sbírky	0	x	
Bezpečnost práce a ergonomie		6	82	
	Bezpečnost práce	6	79	
	Ergonomie	4	x	
	/	x	3	Samostatný obor pouze pro ZÚ podle zák. 36/1967 Sb.
Biologie (z. 36/1967 Sb.)	/	x	0	Samostatný obor pouze pro ZÚ podle zák. 36/1967 Sb.
Bionika a biotechnika		0	x	
	Bionika	0	x	
	Biotechnika	0	x	
Čistota ovzduší (z. 36/1967 Sb.)		x	20	
	Čistota ovzduší	x	14	
	/	x	6	Samostatný obor pouze pro ZÚ podle zák. 36/1967 Sb.
Doprava		3	228	
	Doprava drážní	0	9	
	Doprava letecká	0	7	
	Doprava silniční	3	199	
	Doprava vodní	0	7	

	/	x	8	Samostatný obor pouze pro ZÚ podle zák. 36/1967 Sb.
	Doprava městská (zák. 36/1967 Sb.)	x	170	
	Skladiště a přepraviště	x	1	
Drahé kovy a kameny		0	30	
	Drahé kameny	0	x	
	Drahé kovy	0	x	
	Klenoty a jiné výrobky z drahých kovů a kamenů	0	x	
Drahé kovy (zkoušení pravosti a ryzosti) (z. 36/1967 Sb.)		x	1	Pouze pro ZÚ
Dřevo // Dřevo – zpracování (z. 36/1967 Sb.)		0	30	
	Dřevo	0	x	
	Výroby ze dřeva (mimo dřevostavby a jejich části)	0	x	
	/	x	3	Samostatný obor pouze pro ZÚ podle zák. 36/1967 Sb.
Dřevařské inženýrství (z. 36/1967 Sb.)	/	x	1	Pouze pro ZÚ
Elektronické komunikace a poštovní služby		0	x	
	Poštovní služby a služby dodávání balíků	0	x	
	Služby elektronických komunikací	0	x	
Elektronika a elektrotechnika // Elektronika (z. 36/1967 Sb.) // Elektrotechnika (z. 36/1967 Sb.)		1	Elektronika: 73; Elektrotechnika: 98	Z toho jen pro ZÚ 2 v oboru elektronika a 7 v oboru elektrotechnika
	Automatizační a řídicí systémy	0	x	
	Elektrická zařízení bez omezení napětí	0	x	
	Elektrická zařízení do 1000 V	1	x	
	Elektrická zařízení v prostředí s nebezpečím výbuchu	0	x	

	Elektroenergetika	1	x	
	Elektronika	1	x	
	Hromosvody	0	x	
Ekonomika		31	3857	
	Finance a finanční řízení	1	x	
	Oceňování bojové techniky a vojenské výzbroje	0	x	
	Oceňování cenných papírů	2	x	
	Oceňování drahých kovů, kamenů a klenotů	0	x	
	Oceňování ICT	1	x	
	Oceňování lesa, rostlinstva a nerostů	2	x	
	Oceňování movitých věcí hmotných	3	x	
	Oceňování movitých věcí nehmotných	3	x	
	Oceňování nemovitých věcí	19	x	
	Oceňování obchodních závodů	10	x	
	Oceňování předmětů kulturní hodnoty	0	x	
	Oceňování služeb	0	x	
	Oceňování zvířat a zvěře	1	x	
	Odměny	0	x	
	Účetnictví	4	x	
	Ceny a odhady (zák. 36/1967 Sb.)	x	3590	
	Dodavatelskoodběratelské vztahy (zák. 36/1967 Sb.)	x	16	
	Ekonomická odvětví různá (zák. 36/1967 Sb.)	x	140	
	Investice (zák. 36/1967 Sb.)	x	12	
	Mzdy	x	17	
	Peněžnictví a pojišťovnictví	x	21	

	Racionalizace	x	4	
	Řízení, plánování a organizace ekonomiky	x	39	
	Správa národního majetku	x	2	
	Účetní evidence	x	150	
	/	x	91	Samostatný obor pouze pro ZÚ podle zák. 36/1967 Sb.
Energetika		1	52	
	Fotovoltaické elektrárny	1	x	
	Jaderná zařízení	0	x	
	Plynárenství	1	x	
	Větrné elektrárny	1	x	
	Vodní elektrárny	1	x	
	Výrobní energií s využitím biomasy	1	x	
	/	x	4	Samostatný obor pouze pro ZÚ podle zák. 36/1967 Sb.
Expertíza písma // Písmoznalectví (zák. 36/1967 Sb.)		2	25	
	Forenzní analýza dokumentů	0	x	
	Forenzní analýza rukopisu	2	x	
Fyzika (zák. 36/1967 Sb.)	/	x	2	Pouze pro ZÚ
Geologie, těžba, hutnictví // Těžba (zák. 36/1967 Sb.)		1	85	Samostatný obor Těžba podle zák. 36/1967 Sb.
	Geofyzika	0		
	Geochemie	0	1	Samostatný obor pouze pro ZÚ podle zák. 36/1967 Sb.
	Geologie	0	45	
	Geologie	x	2	Samostatný obor pouze pro ZÚ podle zák. 36/1967 Sb.
	Hutnictví	0	8	Samostatný obor pouze pro ZÚ podle zák. 36/1967 Sb.
	Hydrogeologie	0		

	Mineralogie	0		
	Paleontologie	0		
	Slévárství	0		
	Těžba nerostných surovin s výjimkou uhlí, ropy a zemního plynu	1	19	
	Těžba ropy a zemního plynu	0	Zemní plyn: 6; Nafta: 3	
	Těžba uhlí	1	31	
	Minerální prameny (zák. 36/1967 Sb.)	x	0	
	/	x	3	Samostatný obor Těžba pouze pro ZÚ podle zák. 36/1967 Sb.
Historie (zák. 36/1967 Sb.)		x	1	Pouze pro ZÚ
Hydrologie (zák. 36/1967 Sb.)		x	0	Pouze pro ZÚ
Chemie		1	68	
	Anorganická chemie	0	x	
	Barvy a laky	0	x	
	Biochemie	0	x	
	Denaturace lihu	0	x	
	Gumárenství	0	x	
	Hmoty umělé	0	4	
	Hnojivá strojená	0	0	
	Hodnocení a analýza potravin	0	x	
	Chemická technologie papíru a celulózy	0	x	
	Klinická biologie a chemie	0	x	
	Kosmetická chemie	0	x	
	Kvantová chemie a fotochemie	0	x	
	Léčiva	0	2	

	Makromolekulární chemie	0	x	
	Organická chemie	1	x	
	Petrochemie	0	x	
	Vlákna a textilní chemie	0	1 (odvětví umělá vlákna)	
	Chemická odvětví různá	x	48	
	/	x	1	Samostatný obor Chemická odvětví různá pouze pro ZÚ podle zák. 36/1967 Sb.
	/	x	12	Samostatný obor Chemie pouze pro ZÚ podle zák. 36/1967 Sb.
Informační a komunikační technologie		1	x	
	Automatizační a řídicí technika	0	x	
	Data a databáze	1	x	
	Lékařská kybernetika a biokybernetika	0	x	
	Platební systémy a systémy elektronických peněz	1	x	
	Počítačová grafika a multimédia	1	x	
	Počítačové sítě a sítě elektronických komunikací	1	x	
	Počítačové systémy (technické vybavení, operační systémy)	1	x	
	Softwarové inženýrství a aplikační programy	1	x	
	Technologie a služby elektronických komunikací a služby informační společnosti	1	x	
	Tvorba a provoz informačních systémů	1	x	
	Zařízení pro mobilní komunikace	1	x	
	Zařízení pro provoz hazardních her	0	x	
	/	x	2	Samostatný obor Informatika pouze pro ZÚ podle zák. 36/1967 Sb.

	/	x	1	Samostatný obor Informační technologie pouze pro ZÚ podle zák. 36/1967 Sb.
	/	x	1	Samostatný obor Telekomunikace podle zák. 36/1967 Sb.
Jaderná fyzika a jaderná chemie		0	x	
Jaderná bezpečnost		0	x	
Jaderná fyzika		0	2	Samostatný obor pouze pro ZÚ podle zák. 36/1967 Sb.
Jaderná chemie		0	x	
Keramika, porcelán, sklo // Keramika (zák. 36/1967 Sb.)		0	1	
Bižuterie		0	x	
Keramika		0	x	
Porcelán		0	1	
Pórovina		0	x	
Sklo		0	4	Samostatný obor podle zák. 36/1967 Sb.
/		x	1	Samostatný obor Keramika pouze pro ZÚ podle zák. 36/1967 Sb.
Klimatologie (zák. 36/1967 Sb.)	/	x	0	Pouze pro ZÚ
Koroze a ochrana proti korozi (zák. 36/1967 Sb.)	/	x	1	Pouze pro ZÚ
Kriminalistika		0	117	Podle zák. č. 36/1967 Sb. není obor Kriminalistika dělen do jednotlivých odvětví, ale je specifikován ve specializacích. Pro příklad uvedu daktyloskopii, kterou má ve specializacích zapsáno 6 znalců. Orientovat se ve specializacích je nicméně natolik náročné, že jsem je podrobně nezpracovávala.
Daktyloskopie		0	x	
Jazyková expertíza		0	x	
Kriminalistická antropologie		0	x	
Kriminalistická balistika		0	x	
Kriminalistická biomechanika		0	x	

	Kriminalistická defektoskopie, metalografie a technická diagnostika	0	x	
	Kriminalistická elektrotechnika	0	x	
	Kriminalistická entomologie	0	x	
	Kriminalistická fonoskopie	0	x	
	Kriminalistická genetika	0	x	
	Kriminalistická chemie a fyzikální chemie	0	x	
	Kriminalistická kybernetika	0	x	
	Kriminalistická mechanoskopie	0	x	
	Kriminalistická odorologie	0	x	
	Kriminalistická pyrotechnika, munice a výbušniny	0	x	
	Kriminalistická speciální biologie	0	x	
	Kriminalistická trasologie	0	x	
	Kriminalistické zkoumání fotografií a fotografické techniky	0	x	
	Kriminalistické zkoumání videozáznamů	0	x	
Kultura		2	?	
Podle zák. č. 36/1967 Sb. součástí oboru Školství a kultura	Archeologie	0	x	
Chybějící odvětví v seznamu podle zák. č. 36/1967 Sb. jsou spíše ve specializacích.	Filatelie	0		Podle zák. č. 36/1967 Sb. uváděno ve specializacích v oboru Spoje
	Hudební nástroje	0	x	
	Jazykověda	0	2	
	Knihovnictví a informační věda	0	x	
	Numismatika	0	x	
	Předměty kulturní hodnoty	2	x	
	Rozhlas a televize	0	0	
	Tisk	0	2	

	Umělecko-řemeslné výrobky ze dřeva (košíkářské a pletařské výrobky řezbářské práce a výrobky)	0	x	Podle zák. č. 36/1967 Sb. uváděno ve specializacích v oboru Umělecká řemesla
	Umění architektonické	1	x	
	Umění dramatické	0	0	
	Umění filmové	0	0	
	Umění hudební	0	1	
	Umění literární	0	7	
	Umění výtvarné	1	63	
	/	x	8	Samostatný obor Kultura pouze pro ZÚ podle zák. 36/1967 Sb.
Kůže a kožešiny		0	14	
	Čalounické výrobky z kůže a kožešin	0	x	
	Další výrobky z kůže a kožešin (vyjma obuvi a kožené galanterie)	0	x	
	Kůže a kožešiny	0	x	
	Obuv z kůže a kožená galanterie	0	x	
	Zpracování	x	11	
	/	x	2	Samostatný obor Kůže a kožešiny – zpracování pouze pro ZÚ podle zák. 36/1967 Sb.
Kybernetická bezpečnost // Kybernetika (zák. 36/1967 Sb.)		1	139	
	Bezpečnost informačních systémů a informačních technologií	1	x	
	Bezpečnost průmyslových řídicích systémů	0	x	
	Bezpečnost sítí a služeb elektronických komunikací	1	x	
	Kryptologie	0	x	
	Kybernetická odvětví různá	x	14	
	Výpočetní technika	x	120	

	/	x	7	Samostatný obor pouze pro ZÚ podle zák. 36/1967 Sb.
Lesnictví // Lesní hospodářství (zák. 36/1967 Sb.)		0	148	
	Ekologie lesa	0	x	
	Hospodářská úprava a pěstování lesů	0	x	
	Lesní semenářství a školkařství	0	x	
	Ochrana lesa	0	x	
	Šlechtění a genetika lesních dřevin	0	x	
	Těžba dřeva a doprava dříví	0	106	
	/	x	1	Samostatný obor Lesní inženýrství pouze pro ZÚ podle zák. 36/1967 Sb.
	/	x	5	Samostatný obor Lesní hospodářství pouze pro ZÚ podle zák. 36/1967 Sb.
Meteorologie		0	3	
	Meteorologie	0	x	
Metrologie (zák. 36/1967 Sb.)		x	3	Pouze pro ZÚ
Myslivost, rybářství a rybníkářství		0	x	
	Myslivost	0	79	Součástí oboru Lesní hospodářství podle zák. 36/1967 Sb.
	Rybářství	0	6	Součástí oboru Vodní hospodářství podle zák. 36/1967 Sb.
	Rybníkářství	0		
Odpadové hospodářství, obaly		0	x	
	Obaly	0	3	Samostatný obor podle zák. 36/1967 Sb.
	Odpady	0	x	
	Organické odpadní materiály	0	x	
	Výrobky s ukončenou životností	0	x	

	Využití demontovaných částí staveb	0	x	
Ochrana, obrana a bezpečnost // Zařízení národní obrany a bezpečnosti (zák. 36/1967 Sb.)		0	3	
	Obrana a vojenství	0	x	
	Ochrana majetku, osob a informací	0	x	
	Zpravodajská činnost	0	x	
Paliva		0	4	
	Biopaliva	0	x	
	Kapalná paliva	0	x	
	Ostatní paliva	0	x	
	Pevná paliva	0	x	
Papír		0	2	
	Papír a výrobky z papíru	0	x	
	Výroba	x	1	
	Zpracování	x	1	
	/	x	1	Samostatný obor pouze pro ZÚ podle zák. 36/1967 Sb.
Polygrafie		0	x	
	Grafická výroba	0	x	
	Polygrafické stroje	0	x	
	Tiskařství	0	3	Samostatný obor podle zák. 36/1967 Sb.
Potravinářství		0	17	
	Biopotraviny	0	x	
	Čokoláda a cukrovinky	0	0	
	Doplňky stravy	0	x	
	Káva, čaj a kávoviny	0	x	
	Konzervování a uchovávání potravin	0	1	

	Lihovnictví a lihovarnické výrobky	0	2	
	Maso a masné výrobky	0	1	
	Med	0	x	
	Mléko a mléčné výrobky	0	x	
	Nápoje nealkoholické	0	0	
	Pekařství a cukrářství	0	0	
	Pivovnictví a pivovarnické výrobky	0	1	
	Potravinářské inženýrství	0	x	
	Přírodní sladidla, cukr, slady a sirupy	0	x	
	Vejce a vaječné výrobky	0	x	
	Vinařství a vinařské výrobky	0	x	
	Odvětví různá	x	7	
	Tuky jedlé	x	0	
	Zkoumání potravin	x	2	
	/	x	6	Samostatný obor pouze pro ZÚ podle zák. 36/1967 Sb.
Požární ochrana		1	43	Podle zák. č. 36/1967 Sb. není obor Požární ochrana dělen do jednotlivých odvětví, ale je specifikován ve specializacích.
	Hořlavost materiálů a výrobků	0	x	
	Požárně bezpečnostní zařízení	0	x	
	Požární bezpečnost provozovaných činností	0	x	
	Požární bezpečnost staveb	0	x	
	Příčiny vzniku požárů	1	x	
	Technické prostředky požární ochrany	0	x	
	Toxicita plyných zplodin hoření	0	x	
	Záchranné a likvidační práce	0	x	
Právní vztahy k cizině		2	6	Podle staré a nové právní úpravy jsou obsaženy země Itálie, Německo, Rusko, arabské země a právo EU.
	Zahraniční právo autorské	0	x	

	Zahraniční právo dědické	1	x	
	Zahraniční právo finanční	0	x	
	Zahraniční právo občanské	2	x	
	Zahraniční právo obchodní	1	x	
	Zahraniční právo pracovní	1	x	
	Zahraniční právo rodinné	1	x	
Projektování		3	77	
	Dopravní stavby	0	x	
	Energetické auditorství	0	x	
	Geotechnika	2	x	
	Krajinářská architektura	0	x	
	Městské inženýrství	0	x	
	Modelování staveb (BIM)	0	x	
	Mosty a inženýrské konstrukce	0	x	
	Pozemní stavby	0	x	
	Rozpočtování staveb	0	x	
	Statika a dynamika staveb	1	x	
	Stavby krajinného inženýrství	0	2	Samostatný obor Krajinné inženýrství pouze pro ZÚ podle zák. 36/1967 Sb.
	Stavby pro plnění funkce lesa	0	x	
	Technika prostředí staveb	0	x	
	Technologická zařízení staveb	0	x	
	Územní plánování	0	x	
	Zkoušení a diagnostika staveb	0	x	
Průmyslové vlastnictví		0	x	
	Ochranné známky	0	x	

	Označení původu a zeměpisná označení	0	x	
	Patenty a vynálezy	0	35	Samostatný obor podle zák. 36/1967 Sb.
	Průmyslové vzory	0	x	
	Topografie polovodičových výrobků	0	x	
	Užitné vzory	0	x	
Psychologie		6	68	
Podle zák. č. 36/1967 Sb. součástí oboru Školství a kultura	Dětská klinická psychologie	0	x	
	Klinická psychologie	3	x	
	Neklinická psychologie	3	x	
	/	x	1	Samostatný obor pouze pro ZÚ podle zák. 36/1967 Sb.
Pyrotechnika, munice a výbušniny		1	0	
	Civilní výbušniny a střelivo	0	x	
	Provádění trhacích prací	0	x	
	Pyrotechnika	1	x	
	Vojenské výbušniny a munice, speciální náboje a střely	0	x	
Restaurování		0	x	
Podle zák. č. 36/1967 Sb. jako specializace v oboru Umělecká řemesla	Konzervátorství	0	x	
	Restaurování fotografií	0	x	
	Restaurování malířských uměleckých děl	0	x	
	Restaurování mozaiky	0	x	
	Restaurování sgrafit	0	x	
	Restaurování sochařských uměleckých děl	0	x	
	Restaurování uměleckořemeslných děl z kovů	0	x	
	Restaurování uměleckořemeslných děl z papíru	0	x	

	Restaurování uměleckořemeslných děl z keramiky a porcelánu	0	x	
	Restaurování uměleckořemeslných děl z textilu	0	x	
	Restaurování uměleckořemeslných děl ze dřeva – nábytku	0	x	
	Restaurování uměleckořemeslných děl ze skla	0	x	
	Restaurování vitrají	0	x	
Ropa – zpracování (zák. 36/1967 Sb.)	x	1		
Služby		0	19	
Chybějící odvětví v seznamu podle zák. č. 36/1967 Sb. jsou spíše ve specializacích.	Bezpečnostní a pátrací služby	0	x	
	Informační a komunikační služby	0	x	
	Kadeřnické a kosmetické služby	0	x	
	Kulturní, zábavní a rekreační služby	0	x	
	Ostatní služby	0	x	
	Pohřebnictví	0	x	
	Služby ubytovací a stravovací	0	x	
	Sociální služby	0	x	
	Úklidové a čistící služby	0	x	
Sociální (společenské vědy)	1	6		
	Politologie	1	4	
	Religionistika a ekklesiologie	0	x	
	Sociologie	0	x	
	/	x	2	Samostatný obor pouze pro ZÚ podle zák. 36/1967 Sb.
Speciální technické obory		0	126	
Chybějící odvětví v seznamu podle	Akustika (mimo akustiky staveb)	0	x	
	Dekorační materiály a výrobky (mimo dřevěných)	0	x	

zák. č. 36/1967 Sb. jsou spíše ve specializacích.	Hodinářské výrobky	0	x	
	Chladicí a klimatizační zařízení (mimo zařízení, která jsou součástí staveb)	0	x	
	Individuální topidla	0	x	
	Měřicí technika	0	x	
	Pomníkářské a kamenosochařské objekty a kamenictví	0	x	
	Stavební technika	0	x	
	Vyhrazená zařízení elektrická (mimo zařízení, která jsou součástí staveb)	0	x	
	Vyhrazená zařízení plynová (mimo zařízení, která jsou součástí staveb)	0	x	
	Vyhrazená zařízení tlaková (mimo zařízení, která jsou součástí staveb)	0	x	
	Vyhrazená zařízení zdvihací	0	x	
	Zemědělská a lesnická technika a technologie	0	x	
Spoje (zák. 36/1967 Sb.)	x	21		
Sport		0	47	
	Sportovní výcvik	0	x	
	Sportovní zařízení	0	x	
	Výkon sportu	0	x	
	/	x	4	Samostatný obor pouze pro ZÚ podle zák. 36/1967 Sb.
Stavebnictví		7	972	
	Dopravní stavby – stavby kolejové dopravy	0		
	Dopravní stavby – stavby letecké	0		
	Dopravní stavby – stavby nekolejové dopravy	1		
	Dopravní stavby – stavby speciální (podzemní, pozemní a nadzemní)	1		
	Komíny	0		
	Kvalita ovzduší v interiéru staveb	0		

Nosné konstrukce staveb	1		
Obnova kulturních památek	0		
Pozemní stavby – stavby občanského vybavení	1		
Pozemní stavby – stavby obytné	5	664	
Pozemní stavby – stavby průmyslové	3	517	
Pozemní stavby – stavby speciální	0		
Pozemní stavby – stavby zdravotní péče	0		
Pozemní stavby – stavby zemědělské	1	176	
Provádění staveb	0		
Stavby geotechnické – zakládání staveb, podzemní stavby, zemní a horninové konstrukce a stavby pro ukládání odpadů	1		
Stavby inženýrských konstrukcí	1		
Stavby krajinného inženýrství	0	2	Samostatný obor Krajinné inženýrství pouze pro ZÚ podle zák. 36/1967 Sb.
Stavby městského inženýrství	0		
Stavby mostů	0		
Stavby pro plnění funkcí lesa	0		
Technologická zařízení staveb – další specializace	0		
Technologická zařízení staveb – elektrotechnická zařízení staveb	0		
Technologická zařízení staveb – vytápění	0		
Technologická zařízení staveb – vzduchotechnika	0		
Údržba staveb	0		
Výrobky pro stavby	1	x	
Inženýrské stavby (zák. 36/1967 Sb.)	x	58	
Stavby dopravní (zák. 36/1967 Sb.)	x	53	

	Stavby důlní a těžební (zák. 36/1967 Sb.)	x	6	
	Stavby energetických zařízení (zák. 36/1967 Sb.)	x	7	
	Stavby vodní (zák. 36/1967 Sb.)	x	41	
	Stavební odvětví různá (zák. 36/1967 Sb.)	x	248	
	Stavební materiál (zák. 36/1967 Sb.)	x	45	
	/	x	17	Samostatný obor pouze pro ZÚ podle zák. 36/1967 Sb.
Strojírenství		3	564	
	Strojírenství těžké	0	30	
	Strojírenství všeobecné	3	539	
	/	x	12	Samostatný obor pouze pro ZÚ podle zák. 36/1967 Sb.
Školství Podle zák. č. 36/1967 Sb. součástí oboru Školství a kultura		0	168	
	Pedagogika	0	18	
	/	x	1	Samostatný obor Pedagogické školství pouze pro ZÚ podle zák. 36/1967 Sb.
		x	9	Samostatný obor pouze pro ZÚ podle zák. 36/1967 Sb.
Tabák		0	1	
	Bylinné výrobky určené ke kouření (mimo tabák a tabákové výrobky)	0	x	
	Elektronické cigarety a jiná elektronická zařízení určená ke kouření	0	x	
	Tabák a tabákové výrobky	0	x	
Tarifní dopravní (zák. č. 36/1967 Sb.)		x	0	
Technické obory (zák. č. 36/1967 Sb.)		x	9	
Teologie (zák. č. 36/1967 Sb.)		x	2	Pouze pro ZÚ

Textilie, textil a obuv		0	14	
	Čalounické výrobky z textilu	0	x	
	Jiné výrobky z textilu (vyjma obuvi)	0	x	
	Obuv z textilu	0	x	
	Textilie a textil	0	x	
Tlumočnictví (zák. č. 36/1967 Sb.)		x	1	Pouze pro ZÚ
Umělecká řemesla (zák. č. 36/1967 Sb.)		x	23	Specializace odpovídají oborům Restaurování a Kultura, odvětví Umělecko-řemeslné práce
Umělecké školství (zák. č. 36/1967 Sb.)		x	4	Pouze pro ZÚ
Veterinární medicína		0	25	Součástí oboru Zemědělství podle zák. 36/1967 Sb.
	Koně	0		
	Lovná zvěř	0		
	Malá zvířata (včetně koček, psů a exotického ptactva)	0		
	Prasata	0		
	Ryby	0		
	Skot a malí přežvýkavci	0		
	Zoozvířata	0		
	/	x	3	Samostatný obor pouze pro ZÚ podle zák. 36/1967 Sb.
Vodní stavby a vodní hospodářství		0	67	Dříve bylo součástí i odvětví Rybářství a rybníkářství, dnes pod oborem Myslivost
	Kvalita a čistota vod	0	50	
	Meliorace	0	8	
	Stavby vodní hospodářství – stavby hydrotechnické	0	x	

	Stavby vodní hospodářství – stavby meliorační a sanační	0	x	
	Stavby vodní hospodářství – stavby zdravotně technické	0	x	
	Vodárenství	0	x	
	/	x	6	
Výtvarné umění (zák. č. 36/1967 Sb.)	x	2	Pouze pro ZÚ	
Zbraně a střelivo		0	0	
	Civilní zbraně	0	x	
	Chladné zbraně a mechanické střelné zbraně	0	x	
	Střelivo	0	x	
	Vojenské zbraně a zbraňové systémy	0	x	
Zdravotnictví		24	757	
	Adiktologická péče v lékárně	0	x	
	Adiktologie	0	x	
	Alergologie a klinická imunologie	0	x	
	Algeziologie	0	x	
	Anesteziologie a intenzivní medicína	0	x	
	Angiologie	0	x	
	Biomedicínské a klinické inženýrství	0	x	
	Cévní chirurgie	1	x	
	Dermatovenerologie	0	x	
	Dětská a dorostová psychiatrie	0	x	
	Dětská dermatovenerologie	0	x	
	Dětská endokrinologie a diabetologie	0	x	

	Dětská gastroenterologie a hepatologie	0	x	
	Dětská chirurgie	0	x	
	Dětská kardiologie	0	x	
	Dětská nefrologie	0	x	
	Dětská neurologie	0	x	
	Dětská onkologie a hematologie	0	x	
	Dětská otorinolaryngologie	0	x	
	Dětská pneumologie	0	x	
	Dětská radiologie	0	x	
	Dětská revmatologie	0	x	
	Dětská urologie	0	x	
	Dětské ošetřovatelství	0	x	
	Endokrinologie a diabetologie	0	x	
	Ergoterapie	0	x	
	Farmaceutická kontrola	0	5	Dříve odvětví Farmakologie
	Farmaceutická péče o geriatrické pacienty	0		
	Farmaceutická technologie	1		
	Farmakoeconomika	0		
	Foniatrye	0	x	
	Fyzioterapie	0	x	
	Gastroenterologie	1	x	
	Geriatrye	0	x	
	Gerontopsychiatrye	0	x	
	Gynekologie a porodnictví	3	38	Dříve jen odvětví Porodnictví
	Gynekologie dětí a dospívajících	1	x	
	Hematologie a transfúzní lékařství	0	5	

	Hodnocení míry bolesti a funkčních schopností při újmách na zdraví	1	84	Dříve odvětví Stanovení nemateriální újmy na zdraví
	Hrudní chirurgie	0	x	
	Hygiena a epidemiologie	0	Hygiena: 4; Epidemiologie: 11	
	Hygiena dětí a dorostu	0	x	
	Hygiena obecná a komunální	0	x	
	Hygiena výživy a předmětů běžného užívání	0	x	
	Hyperbarická a letecká medicína	0	x	
	Chirurgie	2	90	
	Infekční lékařství	0	x	
	Intenzivní medicína	0	x	
	Intervenční kardiologie	0	x	
	Intervenční radiologie	0	x	
	Kardiochirurgie	1	x	
	Kardiologie	2	x	
	Klinická biochemie	0	x	
	Klinická farmacie	0	x	
	Klinická farmakologie	0	x	
	Klinická logopedie	0	x	
	Klinická onkologie	0	x	
	Klinická osteologie	0	x	
	Klinická stomatologie	0	x	
	Klinická výživa a intenzivní metabolická péče	0	x	
	Koloproktologie	0	x	
	Korektivní dermatologie	0	x	
	Laboratorní a vyšetřovací metody ve zdravotnictví	1	x	

Lékařská genetika	1	29	
Lékařská mikrobiologie	0	x	
Maxilofaciální chirurgie	0	x	
Medicína dlouhodobé péče	0	x	
Molekulární biologie	1	x	
Návykové nemoci	1	x	
Nefrologie	0	x	
Nelékařská povolání – ostatní	0	x	
Nemocniční lékárenství	1	x	
Neonatologie	0	x	
Neurochirurgie	0	x	
Neurologie	1	x	
Neuroradiologie	0	x	
Nukleární medicína	0	x	
Nutriční podpora	0	x	
Oftalmologie	0	x	
Onkogynekologie	1	x	
Onkochirurgie	1	x	
Onkologická farmacie	0	x	
Onkourologie	0	x	
Orální a maxilofaciální chirurgie	0	x	
Ortodoncie	0	x	
Ortopedická protetika	0	25	Dříve odvětví Ortopedie
Ortopedie a traumatologie pohybového ústrojí	1		
Ošetřovatelství	0	x	
Otorinolaryngologie a chirurgie hlavy a krku	1	x	

Paliativní medicína	0	x	
Patologie	1	x	
Pediatric	1	9	
Perinatologie a fetomaternální medicína	2	x	
Plastická chirurgie	1	x	
Pneumologie a ftizeologie	0	x	
Popáleninová medicína	0	x	
Porodní asistence	0	x	
Posudkové lékařství	0	x	
Pracovní lékařství	0	9	Dříve odvětví Pracovní úrazy a nemoci z povolání
Praktické lékařství pro děti a dorost	0	x	
Psychiatrie	4	209	
Psychosomatika	0	x	
Radiační onkologie	0	x	
Radiofarmaka	0	x	
Radiologická fyzika	0	x	
Radiologie a zobrazovací metody	0	x	
Rehabilitační a fyzikální medicína	0	x	
Reprodukční medicína	1	x	
Revmatologie	0	x	
Sexuologie	1	20	
Soudní lékařství	5	78	
Soudní toxikologie	7	33	
Spondylo chirurgie	0	x	
Tělovýchovné lékařství	0	x	
Traumatologie	0	x	

	Urgentní medicína	0	x	
	Urogynekologie	1	x	
	Urologie	0	x	
	Vaskulární intervenční radiologie	0	x	
	Veřejné lékárenství	0	x	
	Veřejné zdravotnictví	1	x	
	Vnitřní lékařství	0	25	Dříve odvětví Interna
	Všeobecné praktické lékařství	0	x	
	Zdravotní protézy	0	x	
	Zubní lékařství	0	x	
	Zdravotnická odvětví různá (zák. 36/1967 Sb.)	x	183	
	/	x	20	Samostatný obor pouze pro ZÚ podle zák. 36/1967 Sb.
	/	x	1	Samostatný obor Zdravotnictví - ochrana veřejného zdraví pouze pro ZÚ podle zák. 36/1967 Sb.
Zemědělství		0	151	
	Ekologické zemědělství	0	x	
	Hnojiva	0	x	
	Chmelařství	0	0	
	Chov užitkových zvířat	0	x	
	Květinářství a floristika	0	x	
	Léčivé, aromatické a kořeninové rostliny	0	x	
	Odrůdy, osiva a sadba pěstovaných rostlin	0	x	
	Ovocnářství	0	26	Dříve v jednom odvětví spolu se Zahradnictvím
	Pedologie	0	x	

	Rostlinolékařství	0	x	
	Skleníková výroba	0	x	
	Včelařství	0	8	
	Vinohradnictví	0	2	
	Výroba rostlinná	0	21	
	Výroba živočišná	0	24	
	Zahradnictví	0	26	Dříve v jednom odvětví spolu s Ovocnářstvím
	Zelinářství	0	x	
	Živočišní škůdci	0	x	
	Zemědělská odvětví různá (zák. 36/1967 Sb.)	x	47	
	/	x	18	Samostatný obor pouze pro ZÚ podle zák. 36/1967 Sb.
Zeměměřičství		0	x	
	Důlní měřičství	0	x	
	Geodézie a kartografie	0	35	Samostatný obor podle zák. 36/1967 Sb.
Životní prostředí včetně přírody a krajiny		2	x	
	Botanika	1	0	Dříve součástí oboru Zemědělství
	Dendrologie a arboristika	1	x	
	Ekologie suchozemských ekosystémů	1	x	
	Ekologie vodních a na vodu vázaných ekosystémů	1	x	
	Emise a vliv na životní prostředí	0	x	
	Hydrobiologie	1	x	
	Krajinná ekologie	1	x	

	Kvalita ovzduší (mimo kvalitu ovzduší v interiéru staveb)	0	20	Samostatný obor Čistota ovzduší: 20 + Čistota ovzduší pouze pro ZÚ: 6 + Ochrana ovzduší pouze pro ZÚ: 0 podle zák. 36/1967 Sb.
	Ochrana přírody a krajiny	1	150	Samostatný obor podle zák. 36/1967 Sb.
	Zoologie	2	x	
	/	x	3	Samostatný obor Ekologie pouze pro ZÚ podle zák. 36/1967 Sb.

Příloha č. 2

Seznam značek v Rakousku (stav k 17. 8. 2023)		Seznam značek v Rakousku (stav k 17. 8. 2023)	
Obor	Počet	Obor	Počet
01 Archeologie	4	49 Suroviny a energie	44
02 Lékařství	1262	51 Chemie	144
03 Biologie	51	54 Drahokamy a šperky	35
04 Psychologie	170	57 Kovy, zpracování a úprava kovů	186
05 Sport	201	60 Stroje	530
06 Ochrana životního prostředí	228	65 Elektrická zařízení, elektrotechnika	210
07 Památková péče, vzhled měst	78	66 Komunikační technika, přenosové technologie	100
08 Kriminologie, písmo, šifrování	90	68 Informační technologie	239
09 Bezpečnost	408	72 Stavby	1676
10 Zdraví	172	73 Stavebnictví a vnitřní architektura	775
11 Veterinární medicína	44	74 Sklo a úprava skla	52
12 Psychoterapie	37	78 Umění a starožitnosti	135
13 Pedagogika	49	79 Ochrana autorských práv a média	32
14 Územní plánování	75	80 Hudba	1
16 Zbraně, střílivo, výbušniny	54	81 Služby	205
17 Doprava, dopravní strojírenství	510	84 Obchod	150
18 Meteorologie	14	86 Přeprava a balení zboží	43
19 Hry a hračky	10	87 Úvěr, banky, cenné papíry	109
20 Fyzika	94	88 Pojišťovnictví	157
21 Matematika a statistika	10	90 Ochrana průmyslového vlastnictví	15
22 Astronomie	0	91 Práce, podnikání, úřady	264
23 Zeměpis	1	92 Daně, účetnictví, hospodářská soutěž	467
30 Rostliny	158	94 Nemovitosti	1343
33 Zvířata	193		
36 Potraviny, pochutiny, výživa	39		
39 Dřevo a zpracování dřeva	340		
42 Textil a oblečení	49		
44 Boty	3		
48 Neživá příroda	187		

Příloha č. 3

MINISTERSTVO SPRÁVEDLNOSTI ČR

Vyšehradská 16, 128 10 Praha 2

Oddělení styku s veřejností

VÁŠ DOPIS č. j.:

ZE DNE:

NAŠE č. j.: MSP-425/2023-OSV-OSV/5

VYŘIZUJE: Mgr. Helena Havlíková

TEL.: +420 221997270

FAX: +420 224 919 927

E-MAIL: info@msp.justice.cz

Vážená paní

Kateřina Dostálová

e-mail: dostalovakac@gmail.com

Praha 27.06.2023

Počet listů: 1

Přílohy: 0

Žádost o informace

Vážená paní Dostálová,

Ministerstvo spravedlnosti dne 19. 6. 2023 obdrželo Vaši žádost o poskytnutí informací podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů, kterou žádáte o poskytnutí statistik týkajících se znalců, znaleckých ústavů a znaleckých kanceláří ve Vámi specifikovaném členění.

K Vaší žádosti Vám sdělujeme, že Ministerstvo spravedlnosti statistické údaje o znalcích, znaleckých ústavech a znaleckých kanceláří tohoto typu, tedy věkový průměr a počty za jednotlivá období neneviduje a ani k tomu nemá příslušné technické možnosti. Nadto zdejší úřad ani nemá zákonnou oporu pro sběr údajů o datech narození těchto osob, které jsou nezbytným předpokladem pro vytvoření této statistiky.

S pozdravem

Mgr. et Mgr. Jacek Morávek
vedoucí oddělení styku s veřejností
Ministerstva spravedlnosti ČR

Mgr. Jacek Morávek

Ministerstvo spravedlnosti ČR

Elektronicky podepsáno: 27.06.2023 10:02:09

T=Vedoucí oddělení, SERIALNUMBER=P872299, G=Jacek,

SN=Morávek, CH=Mgr. Jacek Morávek, OU=02559, OU=Oddělení

styku s veřejností, O=Česká republika - Ministerstvo spravedlnosti,

OID.3.5.4.97-NTRCZ-00025429, C=CZ

Příloha č. 4

č. j. Si 2011/2023- 4

MĚSTSKÝ SOUD V PRAZE

Slezská 9, 120 00 Praha 2

tel.: 224 172 111, fax: 222 512 441, e-mail: podatelna@msoud.pha.justice.cz, IDDS: snkabm

NAŠE ZNAČKA: Si 2011/2023

VAŠE ZNAČKA:

VYŘIZUJE: Irena Macoszková

DNE: 29.06.2023

Kateřina Dostálová

Štítného 625/11

130 00 Praha 3

Vážená paní Dostálová,

dne 22. 6. 2023 jste podala u Městského soudu v Praze žádost podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, v platném znění (dále jen „InfZ“), ve které požadujete poskytnutí následujících informací:

- a) *Data obhledně prodlev soudních řízení z důvodu vypracování znaleckých posudků za posledních pět let (s rozdělením čísel do jednotlivých roků):*
 - *Prodlevy z důvodu nedostatku soudních znaleců v daném oboru, odvětví či specializaci – delší doba trvání, než se našel vhodný znalec*
 - *Prodlevy z důvodu nedostatku soudních znaleců v daném oboru, odvětví či specializaci – delší doba trvání, než se znalci uvolní práce a bude mít čas na vypracování zadaného posudku*

Pozn. Pokud jednotlivé důvody netřídíte, je možné tato čísla spojit do obecného důvodu nedostatek soudních znaleců v daném oboru, odvětví či specializaci.
- b) *Data obhledně počtu řízení, které kvůli delší době vypracování znaleckého posudku způsobí situaci předvídanou § 219 odst. 3 trestního řádu, tedy že kvůli uplynutí delší doby od odročení hlavního líčení nastane situace, kdy bude třeba provést hlavní líčení znovu.*
- c) *Data obhledně počtu případů za posledních pět let, kdy Váš soud musel využít pro zpracování znaleckého posudku soudního znalce ad hoc.*

K Vaší žádosti sdělujeme, že Městský soud v Praze požadované informace (data týkajících se prodlev v soudních řízeních z důvodů vypracování znaleckých posudků) neeviduje a ani nemá povinnost je vést. Požadovanou informaci nelze poskytnout, z hlediska InfZ se jedná tzv. neexistující informaci.

Městský soud v Praze vede údaje (včetně soudních spisů a dokumentů v nich obsažených), v informačním systému pro krajské a vrchní soudy (IS VKS). Do tohoto informačního systému jsou zaznamenávány všechny povinné údaje stanovené zákonem č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě, dále vyhláškou Ministerstva vnitra č. 259/2012, o podrobnostech výkonu spisové

služby a rovněž Instrukcí Ministerstva spravedlnosti č. j. 505/2001-Org, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy, v platném znění. Rozsah povinných údajů je dán i povinností zaznamenávat údaje pro výkaznictví a statistiku, které jsou nejen pro potřeby soudu, ale také pro informování veřejnosti. Informační systém zdejšího soudu (ISVKS) není tedy primárně určen k vyhledávání informací, kterých se v žádosti domáháte, tj. statistiku prodlev soudních řízení z důvodu nedostatku soudních znalců, ustanovení znalcem ad hoc aj.

S pozdravem

**Irena
Macoszková**

Digitálně podepsal
Irena Macoszková
Datum: 2023.06.30
10:25:43 +02'00'

Irena Macoszková
referentka správy soudu

ROZHODNUTÍ

Krajský soud v Praze, sídlem nám. Kinských 5, 150 75 Praha 5, jako povinný subjekt podle § 2 odst. 1 zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o svobodném přístupu k informacím“) rozhodl ve věci žádosti o poskytnutí informace, kterou dne 21. 6. 2023 podala Kateřina Dostálová, nar. 27. 10. 1997, bytem Štítického 625/11, 130 00 Praha 3,

takto:

Žádost o poskytnutí informací ze dne 21. 6. 2023 Kateřina Dostálová, nar. 27. 10. 1997, bytem Štítického 625/11, 130 00 Praha 3, se **odmítá** podle § 2 odst. 4, § 3 odst. 3, § 15 odst. 1, § 11b a § 20 odst. 4 zákona o svobodném přístupu k informacím.

Odůvodnění:

Žadatelka se žádostí podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o svobodném přístupu k informacím“) doručené dne 21. 6. 2023, datované dne 22. 6. 2023, domáhala těchto informací:

a) Data obledné prodlev soudních řízení z důvodu vypracovávání znaleckých posudků za posledních pět let (s rozdělením čísel do jednotlivých roků):

• *Prodlevy z důvodu nedostatku soudních znalců v daném oboru, odvětví či specializaci – delší doba trvání, než se našel vhodný znalec*

• *Prodlevy z důvodu nedostatku soudních znalců v daném oboru, odvětví či specializaci – delší doba trvání, než se znalci volní práce a bude mít čas na vypracování zadaného posudku*

Pozn. Pokud jednotlivé důvody netřídíte, je možné tato čísla spojit do obecného důvodu nedostatek soudních znalců v daném oboru, odvětví či specializaci.

b) Data obledné počtu řízení, které kvůli delší době vypracování znaleckého posudku způsobí situaci předvídanou § 219 odst. 3 trestního řádu, tedy že kvůli uplynutí delší doby od odročení hlavního líčení nastane situace, kdy bude třeba provést hlavní líčení znovu.

c) Data obledné počtu případů za posledních pět let, kdy Váň soud musel využít pro zpracování znaleckého posudku soudního znalce ad hoc.

Podle § 3 odst. 3 zákona o svobodném přístupu k informacím se pro účely tohoto zákona informací rozumí jakýkoliv obsah nebo jeho část v jakémkoliv podobě, zaznamenaný na jakémkoliv nosiči, zejména obsah písemného záznamu na listině, záznamu uloženého v elektronické podobě nebo záznamu zvukového, obrazového nebo audiovizuálního.

Podle § 15 odst. 1 zákona o svobodném přístupu k informacím pokud povinný subjekt žádosti, byť i jen zčásti, nevyhoví, vydá ve lhůtě pro vyřízení žádosti rozhodnutí o odmítnutí žádosti, popřípadě o odmítnutí části žádosti, s výjimkou případů, kdy se žádost odloží.

Podle § 11b zákona o svobodném přístupu k informacím povinný subjekt může odmítnout žádost o poskytnutí informace, jestliže požadovanou informaci nemá a jestliže mu povinnost ji mít nevyplývá ze zákona; to neplatí, pokud povinný subjekt může požadovanou informaci získat na základě jednoduchých úkonů z jiných informací, které povinný subjekt má, případně poskytnout postupem podle § 4a odst. 1 věty třetí.

Podle § 4a odst. 1 věty třetí pokud je požadovaná informace součástí většího celku a její vynětí by bylo pro povinný subjekt nepřiměřenou zátěží, poskytne povinný subjekt takový celek v souladu s tímto zákonem.

Podle důvodové zprávy k zákonu č. 241/2022 Sb., kterým byl do zákona vloženo ustanovení § 11b zákona o svobodném přístupu k informacím, návrh výslovně zakotvuje možnost odmítnout požadovanou informaci, jestliže ji povinný subjekt nemá a nemá ani povinnost ji mít. Až dosud takové výslovné ustanovení v zákoně chybělo, judikatura nicméně dovodila, že pro neexistenci informace lze žádost odmítnout z tohoto tzv. faktického (nepsaného) důvodu. Podmínky pro odmítnutí žádosti zákon stanovuje v souladu s judikaturou, zejména v souladu s rozsudkem Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 2. 2012, č. j. 1 As 141/2011-67.

Ustanovením § 11b zákona tedy zákonodárce posvětil dosavadní judikatorní vývoj k zákonu o svobodném přístupu k informacím.

Podle právního názoru Nejvyššího správního soudu vyjádřeného v rozsudku ze dne 20. 10. 2011, č. j. 6 As 33/2011-83: „*unijní právo definuje pro účely práva na informace informaci jako obsah nebo část obsahu na jakémkoli nosiči (čl. 2 odst. 3 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/98/ES, o opakovaném použití informací veřejného sektoru). Z toho vyplývá, že informační povinnost nastává pouze v případě informací reálně existujících. Oproti obecnému vnímání pojmu informace je tedy zákonné pojetí užší, neboť se vztahuje pouze na takovou informaci, která skutečně existuje, je zaznamenána a je v dispozici povinného subjektu, nikoli jakýkoli myslitelný údaj, který např. bude zaznamenán či doručen povinnému subjektu v budoucnu.*

Podle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 2. 4. 2008, č. j. 2 As 71/2007-56: „*poskytnutí informace lze totiž odmítnout nejen z důvodů právních, jež jsou taxativně vyjmenovány v § 7- § 11 zákona o svobodném přístupu k informacím, nýbrž i z důvodů faktických, které v zákoně z pochopitelných důvodů vyjmenovány nejsou. Typickým faktickým důvodem neposkytnutí informace přitom bude právě situace, kdy povinný subjekt požadovanou informaci nemá“.*

Povinný subjekt konstatuje, že nevede žádný seznam, který by obsahoval řízení splňující žadatelkou stanovená kritéria. Nejsou vedena ani alespoň obdobná data, která by souvisela s problematikou prodlev soudních řízení z důvodu vypracování znaleckých posudků, aplikace ustanovení § 219 odst. 3 trestního řádu, případně přibírání tzv. znalců ad hoc. Žádané údaje nejsou součástí obsahu v žádné podobě, na žádném nosiči, proto tento údaj nelze podřadit pod pojem informace tak, jak jej vymezuje ustanovení § 3 odst. 3 zákona o svobodném přístupu k informacím. Zjištění tohoto údaje by tudíž spočívalo ve vytváření nové informace, na kterou se však podle § 2 odst. 4 zákona o svobodném přístupu k informacím nevztahuje povinnost povinného subjektu poskytovat informace.

Účelem § 2 odst. 4 je bránit povinné subjekty před tím, aby byly na základě žádosti podle zákona o svobodném přístupu k informacím povinny mimo jiné vytvářet či obstarávat nové informace (právní či věcné expertizy, analýzy dat shromážděných při své rozhodovací činnosti apod.), jimiž nedisponují a nejsou povinny disponovat. Jde tedy o velmi významné ustanovení, které brání nepřiměřené zátěži povinných subjektů. Samozřejmě dobrovolné vytvoření požadované informace, například pokud by nebylo časově náročné a zatěžující, se povinnému subjektu nezakazuje. Povinný subjekt tedy, ač k tomu není povinen, může informaci dobrovolně vytvořit.

Programové vybavení povinného subjektu však bohužel nedokáže žádným jednoduchým či automatizovaným způsobem zjistit žadatelkou požadované údaje. Za účelem vytvoření této informace by bylo nutné manuálně procházet jednotlivé věci v agendě příslušných senátů, analyzovat jednotlivé části spisového materiálu. Prvotním kritériem pro jednotlivé dotazy je posouzení existence prodlev v soudních řízeních, posouzení, zda došlo k postupu podle § 219 odst. 3 trestního řádu, a data o přibírání tzv. znalců ad hoc. Toto posouzení podle povinného subjektu nepředstavuje jednoduchou a mechanickou operaci, kterou předpokládá ustanovení § 11b zákona o svobodném přístupu k informacím, případně dosavadní judikatura k tomuto zákonu. Hodnocení, zda konkrétní soudní spis odpovídá některému z bodů žádosti o informace, nelze zjišťovat mechanickým úkonem, např. opakujícím se pohledem do výroku rozhodnutí apod. Naopak, za účelem vypracování odpovědi na žádost by bylo třeba studium všech relevantních soudních spisů

za období celých pěti let. Dohledávání jednotlivých informací navíc, jak již bylo uvedeno, by nebylo zcela jednoduchým úkonem, naopak by bylo třeba vynaložit značné intelektuální úsilí k dohledávání požadovaných informací, které by vyžadovalo i určitou právní erudici (např. pojem znalce „ad hoc“ používá odborná právnícká literatura, v soudních dokumentech se ale tyto pojmy např. pro snazší srozumitelnost běžným občanům často nemusí nutně objevovat). Podobně pro posouzení prodlev v soudních řízeních je třeba určitá znalost soudní praxe, kdy takovéto informace z důvodu odborné a intelektuální náročnosti by nemohl vyhledávat zaměstnanec povinného subjektu nedisponující určitými právními znalostmi a zkušenostmi. Bez určitých znalostí trestního práva a praktických poznatků o podobě trestních spisů by bylo rovněž problematické dohledávat údaje o tom, zda došlo k opětovnému provedení hlavního líčení podle ustanovení § 219 odst. 3 trestního řádu.

Poskytnutí celku, z něhož by měla žadatelka možnost vytvořit si sama příslušnou statistiku, není možné, když zcela drtivá materiálu v soudních spisech neexistuje v anonymizované podobě, když anonymizace všech v úvahu přicházejících rozhodnutí by byla pro povinný subjekt zcela paralyzující zátěží zcela se vymykající jeho personálním možnostem. Některé části spisového materiálu by navíc nemuselo být možné poskytnout vůbec, tedy ani v anonymizované podobě.

Povinný subjekt, přestože by s odkazem na ustanovení § 2 odst. 4 a § 11b zákona o svobodném přístupu k informacím nemusel žádosti žadatelů vyhovět, zásadně zvažuje, zda v rámci maximální možné vstřícnosti přesto dobrovolně a nad rámec zákonných povinností žádostem v konkrétním případě nevyhoví a informaci zcela dobrovolně nevytvoří.

Vytváření této informace by však v konkrétním případě pro povinný subjekt znamenalo nepřiměřenou a zcela paralyzující administrativní zátěž. Bylo by třeba provádět intelektuálně i časově nesmírně náročnou analýzu rozhodovací praxe a vytvářet rozsáhlou statistiku, přičemž by se mělo jednat o veškerou rozhodovací praxi za období 5 let. Při veškeré dobré vůli se tak možnost povinného subjektu vytvářet požadované informace zcela vymyká jeho reálným personálním možnostem.

Z tohoto důvodu nemůže povinný subjekt dobrovolně požadovanou informaci vytvořit.

Povinný subjekt na základě uvedených skutečností podle § 15 odst. 1 ve spojení s § 2 odst. 4, § 3 odst. 3 a § 11b zákona o svobodném přístupu k informacím odmítl žádost žadatelky, neboť požadovanou informaci nedisponuje a není k tomu současně ani povinen.

Poučení:

Proti tomuto rozhodnutí lze podle § 16 odst. 1 zákona o svobodném přístupu k informacím ve spojení s § 83 odst. 1 správního řádu podat odvolání. Odvolání se podává Ministerstvu spravedlnosti prostřednictvím Krajského soudu v Praze do 15 dnů ode dne doručení písemného vyhotovení rozhodnutí.

V Praze dne 26. června 2023

Mgr. Kateřina Stará, v. r.
místopředsedkyně Krajského soudu v Praze

Za správnost vyhotovení :
Semanská Iva

Příloha č. 6

KRAJSKÝ SOUD V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Zátkovo nábřeží 2, 370 84 České Budějovice

tel.: 389 018 111, fax: 389 018 500, e-mail: podatelna@ksoud.cbu.justice.cz, IDDS: 832abay

Rozhodnutí

Krajský soud v Českých Budějovicích jako povinný subjekt podle § 2 odst. 1 zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, rozhodl předsedkyní soudu Mgr. Martinou Flanderovou, PhD., o žádosti Kateřiny Dostálové, nar. 27. 10. 1997, bytem Štítného 625/11, 130 00 Praha 3, ze dne 21. 6. 2023 (dále jen „žádost“) na základě § 15 odst. 1 zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění účinném ke dni podání žádosti (dále jen „InfZ“) takto:

- I. Žádost ze dne 21. 6. 2023, v níž žadatelka požadovala pod bodem a) poskytnutí informací „Data ohledně prodlév soudních řízení z důvodu vypracovávání znaleckých posudků za posledních pět let (s rozdělením čísel do jednotlivých roků):

- Prodlév z důvodu nedostatku soudních znaleců v daném oboru, odvětví či specializaci – delší doba trvání, než se našel vhodný znalec
 - Prodlév z důvodu nedostatku soudních znaleců v daném oboru, odvětví či specializaci – delší doba trvání, než se znaleci uvolní práce a bude mít čas na vypracování zadaného posudku
- Pozn. Pokud jednotlivé důvody netřídíte, je možné tato čísla spojit do obecného důvodu nedostatek soudních znaleců v daném oboru, odvětví či specializaci,“*

se podle § 15 odst. 1 InfZ v této části odmítá na základě § 2 odst. 4 InfZ ve spojení s § 3 odst. 3 InfZ, neboť pod zmíněným bodem a) bylo požadováno poskytnutí informací, které se týkaly poskytnutí informací, které povinný subjekt nemá k dispozici z důvodu jejich neexistence a nemá ani povinnost jimi disponovat.

- II. Žádost ze dne 21. 6. 2023, v níž žadatelka požadovala pod bodem b) poskytnutí informací „Data ohledně počtu řízení, které kvůli delší době vypracování znaleckého posudku způsobí situaci předvídanou § 219 odst. 3 trestního řádu, tedy že kvůli uplynutí delší doby od odročení hlavního líčení nastane situace, kdy bude třeba provést hlavní líčení znovu,“

se podle § 15 odst. 1 InfZ v této části žádosti odmítá na základě § 2 odst. 4 InfZ ve spojení s § 3 odst. 3 InfZ, neboť pod zmíněným bodem b) žádosti bylo požadováno poskytnutí informací, které se týkaly poskytnutí informací, které povinný subjekt nemá k dispozici z důvodu jejich neexistence a nemá ani povinnost jimi disponovat.

- III. Žádost ze dne 21. 6. 2023, v níž žadatelka požádala pod bodem c) poskytnutí informace „*Data ohledně počtu případů za posledních pět let, kdy Váš soud musel využít pro zpracování znaleckého posudku soudního znalce ad hoc,*“
se podle § 15 odst. 1 InfZ v této části odmítá na základě § 2 odst. 4 InfZ ve spojení s § 3 odst. 3 InfZ, neboť ve zmíněném bodu c) žádosti bylo požadováno poskytnutí informací, které se týkaly poskytnutí informací, které povinný subjekt nemá k dispozici z důvodu jejich neexistence a nemá ani povinnost jimi disponovat.

Odůvodnění

- Dne 21. 6. 2023 byla Krajskému soudu v Českých Budějovicích (dále jen „povinný subjekt“) doručena prostřednictvím mailové zprávy žádost žadatelky Kateřiny Dostálové, nar. 27. 10. 1997, bytem Štítného 625/11, 130 00 Praha 3 (dále jen „žadatelka“) o poskytnutí informací dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, sestávající se z celkem 3 bodů a) – c) ve znění:
 - Data ohledně prodlev soudních řízení z důvodu vypracování znaleckých posudků za posledních pět let (s rozdělením čísel do jednotlivých roků):*
 - Prodlevy z důvodu nedostatku soudních znalců v daném oboru, odvětví či specializaci – delší doba trvání, než se našel vhodný znalec*
 - Prodlevy z důvodu nedostatku soudních znalců v daném oboru, odvětví či specializaci – delší doba trvání, než se znalci uvolní práce a bude mít čas na vypracování zadaného posudku*
Pozn. Pokud jednotlivé důvody netřídíte, je možné tato čísla spojit do obecného důvodu nedostatek soudních znalců v daném oboru, odvětví či specializaci.
 - Data ohledně počtu řízení, které kvůli delší době vypracování znaleckého posudku způsobí situaci předvídanou § 219 odst. 3 trestního řádu, tedy že kvůli uplynutí delší doby od odročení hlavního líčení nastane situace, kdy bude třeba provést hlavní líčení znovu.*
 - Data ohledně počtu případů za posledních pět let, kdy Váš soud musel využít pro zpracování znaleckého posudku soudního znalce ad hoc.*
- Předně povinný subjekt poukazuje na aplikovaná zákonná ustanovení. Podle § 2 odst. 4 InfZ se povinnost poskytovat informace netýká dotazů na názory, budoucí rozhodnutí a vytváření nových informací.
- Podle § 3 odst. 3 InfZ se informací pro účely tohoto zákona rozumí jakýkoliv obsah nebo jeho část v jakémkoliv podobě, zaznamenaný na jakémkoliv nosiči, zejména obsah písemného záznamu na listině, záznamu uloženého v elektronické podobě nebo záznamu zvukového, obrazového nebo audiovizuálního.
- Podle § 15 odst. 1 InfZ pokud povinný subjekt žádosti, byť i jen zčásti, nevyhoví, vydá ve lhůtě pro vyřízení žádosti rozhodnutí o odmítnutí žádosti, popřípadě o odmítnutí části žádosti (dále jen „rozhodnutí o odmítnutí žádosti“), s výjimkou případů, kdy se žádost odloží.
- Nutno podotknout, že výklad pojmu „*vytváření nových informací*“ ve smyslu § 2 odst. 4 InfZ lze chápat ve dvou významech, které vysvětluje komentářová literatura. V prvním z nich žadatelem požadovaná informace už neexistuje a je zapotřebí ji vytvořit, čehož si žadatel je vědom.

„Naopak, jestliže by žadatel požadoval poskytnutí informací, které dle jeho názoru povinný subjekt v době podání žádosti má, eventuálně mít musí (žádost se vlastně vztahuje k tomu, co dle mínění žadatele nastalo či mělo nastat „v minulosti“), pak by takovou žádost nebylo možno v případě, že tyto požadované informace neexistují nebo je povinný subjekt nemá, podřadit pod režim § 2 odst. 4 a žádost by musela být vyřízena jako žádost směřující k poskytnutí neexistující informace (srov. komentář k § 3 odst. 3 a § 14 a 15). Druhý přístup, který v praxi převažuje, vůli žadatele pomíjí a pro podřazení žádosti režimu § 2 odst. 4 považuje za dostatečné, že žádost směřuje k poskytnutí neexistující informace, lbostejno, zda informace neexistuje, protože vůbec nebyla v minulosti vytvořena, nebo protože by ji povinný subjekt teprve měl dle mínění žadatele vytvořit. Vychází se přitom z názoru, dle něhož by pro vyhovění žádosti směřující k neexistující informaci musela být taková informace vždy vytvořena, a proto i požadavek na informaci, která ve skutečnosti neexistuje, je vždy implicitně požadavkem na vytvoření nové informace.“ (pozn. podtrženo soudem) [FUREK, Adam. *Zákon o svobodném přístupu k informacím: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2016. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-273-1.]

6. V souvislosti s aplikovaným zákonným ustanovením § 2 odst. 4 InfZ je vhodné též poukázat na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 2. 2012, č. j. 1 As 141/2011-67, konkrétně na právní větu k tomuto rozsudku. „Odmítnout žádost o informace s tím, že by bylo nutné vytvořit nové informace (§ 2 odst. 4 zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím) lze pouze v případě, že povinný subjekt nemá povinnost předmětnými informacemi disponovat.“
7. Nejprve se povinný subjekt zabýval otázkou žadatelky vymezenou pod bodem a) žádosti, který se týkal poskytnutí informací o „Data ohledně prodlev soudních řízení z důvodu vypracovávání znaleckých posudků za posledních pět let (s rozdělením čísel do jednotlivých roků):
 - Prodlevy z důvodu nedostatku soudních znalců v daném oboru, odvětví či specializaci – delší doba trvání, než se našel vhodný znalec
 - Prodlevy z důvodu nedostatku soudních znalců v daném oboru, odvětví či specializaci – delší doba trvání, než se znalci uvolní práce a bude mít čas na vypracování zadaného posudkuPozn. Pokud jednotlivé důvody netřídíte, je možné tato čísla spojit do obecného důvodu nedostatek soudních znalců v daném oboru, odvětví či specializaci“

K tomu povinný subjekt sděluje, že je v této části žádosti vyžadováno sdělení informací, které nemá k dispozici, požadované informace neexistují, a současně není povinný subjekt povinen takovými informacemi disponovat.

Povinný subjekt proto podle § 15 odst. 1 InfZ ve spojení s § 2 odst. 4 InfZ odmítá poskytnout informace specifikované v bodu a) žádosti.

8. Následně se povinný subjekt zabýval otázkou žadatelky vymezenou pod bodem b) žádosti, který se týkal poskytnutí informací o „Data ohledně počtu řízení, které kvůli delší době vypracovávání znaleckého posudku způsobí situaci předvídanou § 219 odst. 3 trestního řádu, tedy že kvůli uplynutí delší doby od odročení hlavního líčení nastane situace, kdy bude třeba provést hlavní líčení znovu.“
- K tomu povinný subjekt sděluje, že tato část dotazu směřuje ke zjištění informací, které nemá k dispozici, požadované informace neexistují, a současně není povinný subjekt povinen

takovými informacemi disponovat. Povinný subjekt nemá povinnost takovou informaci utvořit, tato data nejsou statisticky vykazována a sledována.

Povinný subjekt proto podle § 15 odst. 1 InfZ ve spojení s § 2 odst. 4 InfZ přistupuje k odmítnutí této části žádosti.

9. Povinný subjekt reaguje dále na bod c) žádosti, jímž žadatelka požadovala informace „*Data ohledně počtu případů za posledních pět let, kdy Váš soud musel využít pro zpracování znaleckého posudku soudního znalce ad hoc*“

K tomu povinný subjekt sděluje, že tato část dotazu směřuje ke zjištění informací, které nemá k dispozici, požadované informace neexistují, a současně není povinný subjekt povinen takovými informacemi disponovat. Povinný subjekt nemá povinnost takovou informaci utvořit, tato data nejsou statisticky vykazována a sledována.

Povinný subjekt proto podle § 15 odst. 1 InfZ ve spojení s § 2 odst. 4 InfZ přistupuje rovněž k odmítnutí této části žádosti.

Poučení:

Proti tomuto rozhodnutí lze podat odvolání do 15 dnů ode dne doručení Ministerstvu spravedlnosti ČR prostřednictvím Krajského soudu v Českých Budějovicích.

V Českých Budějovicích dne 28. června 2023

Mgr. Martina Flanderová, Ph.D. v. r.
předsedkyně krajského soudu

Příloha č. 7

KRAJSKÝ SOUD V PLZNI

Veleslavínova 40, 306 17 Plzeň

tel.: 377 868 888, fax: 377 868 000, e-mail: podatelna@ksoud.plz.justice.cz, IDDS: yaraba4

Krajský soud v Plzni (dále také „povinný subjekt“) na základě žádosti paní Kateřiny Dostálové, nar. 27. 10. 1997, bytem Štítného 625/11, 130 00 Praha 3 (dále jen „žadatelka“), o poskytnutí informace uplatněné dne 21. 6. 2023

v y d á v á

podle § 15 odst. 1 a § 20 odst. 4 zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím (dále jen „InfZ“), toto

r o z h o d n u t í:

Žádost o informace se podle ust. § 15 odst. 1 ve spojení s ust. § 2 odst. 4 InfZ **odmítá**.

O d ů v o d n ě n í

Dne 21. 6. 2023 byla Krajskému soudu v Plzni doručena žádost žadatelky o poskytnutí informace následujícího znění:

„Vážení,

ve smyslu zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím Vás tímto dopisem žádám o zaslání níže uvedených informací.

- a) *Data obledně počtu prodlev soudních řízení z důvodu vypracovávání znaleckých posudků za posledních pět let (s rozdělením čísel do jednotlivých roků):*
- *Prodlevy z důvodu nedostatku soudních znalců v daném oboru, odvětví či specializaci – delší doba trvání, než se našel vhodný znalec*
 - *Prodlevy z důvodu nedostatku soudních znalců v daném oboru, odvětví či specializaci – delší doba trvání, než se znalci uvolní práce a bude mít čas na vypracování zadaného posudku*
- Pozn. Pokud jednotlivé důvody netřídíte, je možné tato čísla spojit do obecného důvodu nedostatek soudních znalců v daném oboru, odvětví či specializaci.*
- b) *Data obledně počtu řízení, které kvůli delší době vypracovávání znaleckého posudku způsobí situaci předvídanou § 219 odst. 3 trestního řádu, tedy že kvůli uplynutí delší doby od odročení hlavního líčení nastane situace, kdy bude třeba provést hlavní líčení znovu.*
- c) *Data obledně počtu případů za posledních pět let, kdy Váš soud musel využít pro zpracování znaleckého posudku soudního znalce ad hoc.“*

Podle § 2 odst. 1 a 2 InfZ jsou povinnými subjekty, které mají podle tohoto zákona povinnost poskytovat informace vztahující se ke jejich působnosti, státní orgány, územní samosprávné celky a jejich orgány a veřejné instituce a dále subjekty, kterým zákon svěřil rozhodování o právech, právem chráněných zájmech nebo povinnostech fyzických nebo právnických osob v oblasti veřejné správy, a to pouze v rozsahu této jejich rozhodovací činnosti.

Podle § 2 odst. 4 InfZ se povinnost poskytovat informace netýká dotazů na názory, budoucí rozhodnutí a vytváření nových informací.

Podle § 3 odst. 3 InfZ se informací pro účely tohoto zákona rozumí jakýkoliv obsah nebo jeho část v jakékoliv podobě, zaznamenaný na jakémkoliv nosiči, zejména obsah písemného zápisu na listině, zápisu uloženého v elektronické podobě nebo zápisu zvukového, obrazového nebo audiovizuálního.

Podle § 15 odst. 1 InfZ povinný subjekt pokud žádosti, byť i jen zčásti, nevyhoví, vydá ve lhůtě pro vyřízení žádosti rozhodnutí o odmítnutí žádosti, popřípadě o odmítnutí části žádosti s výjimkou případů, kdy se žádost odloží.

S ohledem na shora uvedená ust. InfZ se povinný subjekt při posuzování žádosti zabýval otázkou, zda žadatelkou požadované informace jsou ve smyslu § 2 odst. 4 a § 3 odst. 3 InfZ informacemi již zaznamenanými, tedy existentními.

Povinný subjekt nevede žádnou statistiku ve smyslu požadovaných informací a ani rejstříky jednotlivých soudních agend nejsou vedeny tak, aby v nich bylo možné požadované informace vyhledávat podle jednotlivých pojmů, paragrafů zákona, či procesněprávních úkonů. Pro zjištění požadovaných informací by povinný subjekt musel mechanicky vyhledat veškerá řízení, ve kterých byly zpracovávány znalecké posudky, a to ve všech soudních agendách vedených u Krajského soudu v Plzni.

Kromě mechanického vyhledání všech spisových značek by musel povinný subjekt všechna tato řízení prostudovat, aby žadatelce požadované informace poskytl v požadovaném rozsahu. Po nalezení souvisejících soudních řízení by musel povinný subjekt roztrdit jednotlivá řízení dle požadovaných bodů a), b) a c) způsobem, aby bylo možné určit požadovaná data *ohledně počtu prodlev soudních řízení z důvodu vypracování znaleckých posudků za posledních pět let, a to s rozdělením čísel do jednotlivých roků, data ohledně počtu řízení, které kvůli delší době vypracování znaleckého posudku způsobí situaci předvídanou § 219 odst. 3 trestního řádu, tedy že kvůli uplynutí delší doby od odročení hlavního líčení nastane situace, kdy bude třeba provést hlavní líčení znovu a konečně data ohledně počtu případů za posledních pět let, kdy Váš soud musel využít pro zpracování znaleckého posudku soudního znalce ad hoc.*

Vzhledem k tomu, že povinný subjekt nemá k dispozici žádný vyhledávací systém, který by dokázal vyhledat požadované statistiky, byl by nucen prostudovat veškerá nalezená řízení a pro zodpovězení dotazu pod bodem a) vypočítat časové prodlevy zpracování znaleckých posudků v soudních řízeních, přičemž zde vyplývá rovněž problematická otázka samotného časového úseku, který zapříčiňuje prodlevy v řízení. Tato otázka by musela být zodpovězena za součinnosti předsedy senátu či samosoudce, který v daném řízení rozhodoval. Dále by byl povinný subjekt nucen prostudovat protokoly o hlavním líčení ve všech nalezených trestních řízeních, aby získal informaci o nutnosti opakovaného provádění hlavního líčení z důvodu situace předvídané § 219 odst. 3 trestního řádu požadované pod bodem b). V neposlední řadě by bylo nutné k zodpovězení dotazu pod bodem c) také prostudovat všechna rozhodnutí, kterými jsou ustanovováni znalci.

Povinný subjekt nemá bohužel jiné možnosti, jak požadované informace získat jednoduše ze své databáze například zadáním příslušného hesla. Takovéto vyhledávání přesahuje již rámec jednoduchých mechanických operací a zároveň by ze strany povinného subjektu tak došlo vytváření statistik, na které se vztahuje výlučka z InfZ.

Zadání parametrů pro jakékoli další sledování, z kterého by mělo být v informačním systému Krajského soudu v Plzni ISVKS možné generovat nové statistiky, je technicky (respektive programátorsky) velice náročným procesem. Nejde v takovém případě o pouhé mechanické vyhledávání a shromažďování údajů. Naopak se jedná o vysoce specializovanou činnost, představující i jakousi „přidanou hodnotu“ v podobě činnosti pracovníků externí dodavatelské firmy, která by musela nové funkcionality systému ISVKS naprogramovat, což lze na straně povinného subjektu hodnotit jako nepřiměřené úsilí.

Nepřiměřené úsilí spojené s vytvářením nové informace ve smyslu § 2 odst. 4 informačního zákona by musel povinný subjekt vynaložit také v případě, že by měl žadatelkou požadované informace vyhledávat, následně třídit a analyzovat tzv. ručně některý z pracovníků soudu. Na

vytvoření takovéto nové informace by musel pracovat specialista v oboru. V daném případě by se tedy nejednalo o prosté vyhledávání informací, avšak přímo analytickou práci s judikaturou, resp. vytváření odborné rešerše a statistiky.

Povinný subjekt je toho názoru, že nejenže by se jednalo o mimořádně rozsáhlé vyhledávání informací, ale navíc by ze strany povinného subjektu tímto způsobem docházelo k vytváření nových informací, přičemž povinný subjekt je povinen poskytovat pouze ty informace, které se vztahují k jeho působnosti, a které má nebo by měl mít k dispozici. Vyhledávání požadovaných informací zcela jistě překračuje informační povinnost povinného subjektu.

Podle komentářové literatury (srov. *Furek, A., Rothanzl, L., Jirovec, T.: Zákon o svobodném přístupu k informacím. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 73*) „*O vytváření nové informace (proto) půjde tehdy, jestliže k vytvoření odpovědi na žádost nestačí pouhé mechanické vyhledání a sbornáždění údajů, které má povinný subjekt k dispozici a které jsou žadatelem poptávány, ale jestliže je nezbytné s těmito údaji provádět další zpracovávání nad rámec prostého vtělení do odpovědi na žádost.*“

Ačkoliv povinný subjekt je schopen mechanickým prohledáváním ze svého informačního systému zjistit spisové značky řízení vztahující k požadovaným informacím, již samotné vyhledávání (bez vyhledávání informací podle dalších žadatelkou zadaných kritérií) relevantních informací a rozhodnutí představuje mimořádně rozsáhlé vyhledávání informací ve smyslu § 17 InfZ, za které je povinný subjekt oprávněn požadovat úhradu stanovenou Sazebníkem úhrad, vydaným Opatřením předsedy Krajského soudu v Plzni ze dne 28. 2. 2011.

Vzhledem ke skutečnosti, že režim InfZ nestanovuje povinnost nové informace vytvářet či vyjadřovat názory povinného subjektu k určité problematice, povinný subjekt žádost žadatelky ve smyslu ust. § 15 odst. 1 InfZ odmítl.

Poučení:

Proti tomuto rozhodnutí lze podat odvolání do 15 dnů ode dne doručení jeho písemného vyhotovení, a to prostřednictvím Krajského soudu v Plzni k Ministerstvu spravedlnosti ČR.

Plzeň, 30. 6. 2023

JUDr. Věra Oravcová, Ph.D., v. r.
předsedkyně Krajského soudu v Plzni

otisk úředního razítka

Příloha č. 8

sp. zn. Si 212/2023

Na všech podáních v této věci uvádějte jednací číslo soudu

KRAJSKÝ SOUD V ÚSTÍ NAD LABEM

Národního odboje 1274, 400 92 Ústí nad Labem 50

tel.: 477 047 540-542, fax: 477 047 118, e-mail: podatelna@ksoud.unl.justice.cz, IDDS: phgaba8

NAŠE ZNAČKA: Si 212/2023
VAŠE ZNAČKA:
VYŘIZUJE: JUDr. Veronika Suchoňová
DNE: 23. 6. 2023

Vážená paní,
Kateřina Dostálová,
Štítného 625/11,
130 00 Praha 3,

e-mail: dostalovakac@gmail.com

Žádost o informace dle zákona č. 106/1999 Sb.,

Vážená paní Dostálová

ve věci Vaší žádosti o poskytnutí informace ve smyslu zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů ze dne 21. 6. 2023, Vám sděluji následující.

Krajský soud v Ústí nad Labem nevede žádné statistiky, kde by byly zaznamenány prodlevy stran vypracování znaleckých posudků za posledních pět let, které měly dopad na délku soudního řízení. Navíc ani informační systém Krajského soudu v Ústí nad Labem není primárně určen k vyhledávání informací případně textů v rozhodnutích, a proto jsou i jeho možnosti stran vyhledávání omezené. Krajský soud v Ústí nad Labem bohužel nedisponuje vyhledávacími prostředky, jež by mu umožnily vyhledat Vámi požadované informace se 100 % přesností. Požadovanou informaci by bylo možné vyhledat, kdyby bylo přistoupeno k ručnímu vyhledávání. Vzhledem ke značnému rozsahu databáze vedené naším soudem by se v případě ručního vyhledávání jednalo o mimořádně rozsáhlé vyhledávání informací, ke kterému Krajský soud v Ústí nad Labem s ohledem na množství nápadu spisů a plnění ostatních pracovních povinností není schopen přistoupit.

S pozdravem

JUDr. Veronika Suchoňová v. r.
vedoucí útvaru organizačně právního

Jindra
Vejmanová
Digitálně podepsal
Jindra Vejmanová
Datum: 2023.06.23
10:58:18 +02'00'

Za správnost vyhotovení: Jindra Vejmanová

Příloha č. 9

Vážená paní Dostálová,

Krajskému soudu v Hradci Králové byla doručena Vaše žádost o informace dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve které žádáte o poskytnutí informací:

a) Data ohledně počtu prodlev soudních řízení z důvodu vypracovávání znaleckých posudků za posledních pět let (s rozdělením čísel do jednotlivých roků):

· Prodlevy z důvodu nedostatku soudních znalců v daném oboru, odvětví či specializaci
– delší doba trvání, než se našel vhodný znalec

· Prodlevy z důvodu nedostatku soudních znalců v daném oboru, odvětví či specializaci
– delší doba trvání, než se znalci uvolní práce a bude mít čas na vypracování zadaného posudku

Pozn. Pokud jednotlivé důvody netřídíte, je možné tato čísla spojit do obecného důvodu nedostatek soudních znalců v daném oboru, odvětví či specializaci.

b) Data ohledně počtu řízení, které kvůli delší době vypracovávání znaleckého posudku způsobí situaci předvídanou § 219 odst. 3 trestního řádu, tedy že kvůli uplynutí delší doby od odročení hlavního líčení nastane situace, kdy bude třeba provést hlavní líčení znovu.

c) Data ohledně počtu případů za posledních pět let, kdy Váš soud musel využít pro zpracování znaleckého posudku soudního znalce ad hoc.

Ad a)

Bohužel nevidujeme (nevedeme statistiku) prodlev soudních řízení z důvodu vypracování znaleckých posudků. Takovou evidenci nemáme povinnost vést ani ze zákona. Požadovanou informaci nelze zjistit ani z pravomocných statistik soudu (CSLAV), ani z elektronické databázi soudních řízení vedené krajským soudem (ISVKS).

Ad b)

Dotazem na vedoucí kanceláře a trestní soudce bylo zjištěno, že žádný případ, kdy by bylo třeba provést hlavní líčení v souladu s § 219 odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů v posledních 5 letech nenastal.

Ad c)

Bohužel nevidujeme a z informačního systému nelze zjistit, v kolika případech zdejší soud přikročil k využití ad hoc soudního znalce pro zpracování znaleckého posudku, jelikož v elektronické databázi soudních řízení vedené krajským soudem (ISVKS), ani v insolvenčním rejstříku (ISIR) ani ve veřejných rejstřících (ISVR), neexistuje speciální příznak pro ad hoc soudní znalce.

V případě dalších dotazů v této věci se na mě můžete obrátit i telefonicky na tel. 498 016 222, 737 247 170.

S pozdravem

Mgr. Kateřina Podeszwová
asistentka předsedy soudu a tisková mluvčí
Krajský soud v Hradci Králové
tel. 498 016 222, 737 247 170

ROZHODNUTÍ

Krajský soud v Brně jako povinný subjekt podle § 2 odst. 1 zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „InfZ“) rozhodl podle § 2 odst. 4, § 15 odst. 1, § 20 odst. 4 písm. a) InfZ ve spojení s § 67 a § 68 odst. 2 zák. č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů, o žádosti žadatele: **Kateřina Dostálová**, nar. 27. 10. 1997, bytem Štítěného 625/11, 130 00 Praha 3, ze dne 21. 6. 2023 o poskytnutí informací dle InfZ.

takto:

Žádost žadatele o poskytnutí informací, a to:

- a) *„Data ohledně počtu prodeje soudních řízení z důvodu vypracování znaleckých posudků za posledních pět let (s rozdělením řící do jednotlivých roků):*
- *Prodeje z důvodu nedostatku soudních znalců v daném oboru, odvětví či specializaci – delší doba trvání, než se našel vhodný znalec*
 - *Prodeje z důvodu nedostatku soudních znalců v daném oboru, odvětví či specializaci – delší doba trvání, než se znalci svolní práce a bude mít čas na vypracování zadaného posudku*
- Pozn. Pokud jednotlivé důvody nestíháte, je možné tato řísla spojit do obecního důvodu nedostatku soudních znalců v daném oboru, odvětví či specializaci.*
- b) *Data ohledně počtu řízení, která kvůli delší době vypracování znaleckého posudku způsobí situaci předvídanou § 219 odst. 3 trestního řádu, tedy že kvůli splynutí delší doby od odročení hlavního líčení nastane situace, kdy bude třeba provést hlavní líčení znovu.*
- c) *Data ohledně počtu případů za posledních pět let, kdy Val soud musel využít pro zpracování znaleckého posudku soudního znalce ad hoc“*

se podle § 2 odst. 4 ve spojení s § 15 odst. 1 InfZ odmítá.

Odůvodnění:

1. Krajskému soudu v Brně byla dne 21. 6. 2023 doručena ve výroku rozhodnutí uvedená žádost podaná dle InfZ.
2. Podle § 2 odst. 1 InfZ je Krajský soud v Brně povinným subjektem, který má povinnost poskytovat informace vztahující se k jeho působnosti.
3. Podle § 2 odst. 4 InfZ povinnost poskytovat informace se netýká dotazů na názory, budoucí rozhodnutí a vytváření nových informací.
4. Podle § 15 odst. 1 InfZ pokud povinný subjekt žádosti, byť i jen zčásti, nevyhoví, vydá ve lhůtě pro vyřízení žádosti rozhodnutí o odmítnutí žádosti, s výjimkou případů, kdy se žádost odloží.
5. Povinný subjekt dospěl k závěru, že jsou zde důvody pro odmítnutí podané žádosti, neboť se jedná o požadavek na vytvoření nové, dosud neexistující informace.
6. Podle čl. 17 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) jsou svoboda projevu a právo na informace zaručeny. Podle čl. 17 odst. 5 Listiny jsou státní orgány a orgány územní samosprávy povinny přiměřeným způsobem poskytovat informace o své činnosti. Podmínky a provedení stanoví zákon. Zákonem, který provádí uvedené ustanovení čl. 17 odst. 5 Listiny, je

práve informační zákon. Podle § 1 InfZ tento zákon zpracovává příslušné předpisy Evropské unie a upravuje pravidla pro poskytování informací a dále upravuje podmínky práva svobodného přístupu k těmto informacím.

7. Povinný subjekt konstatuje, že účelem této výluky je určitá míra ochrany povinných subjektů před nutností vytvářet nové informace jen pro účely zpracování odpovědí na žádost (srov. např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 20. 4. 2012, č. j. 4 As 37/2011-93, či rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 11. 2013, č. j. 8 As 9/2013-30). Pokud tedy povinný subjekt obdrží žádost o vytvoření nových informací (zde vyhledávání dat ohledně znaleckých posudků, který má být řázen dle požadavků žadatele a výsledky navíc rozříděny do kategorií) s odkazem na informační zákon, je třeba žádost s odkazem na § 2 odst. 4 téhož zákona odmítnout (tedy vydat rozhodnutí o odmítnutí žádosti).
8. Informační systémy soudů totiž nejsou primárně určeny k vyhledávání informací, kterých se žadatel domáhá. Informační systémy byly zavedeny proto, aby usnadňovaly činnost soudu uvnitř, a podle toho byly nastaveny jejich funkce, zejména evidence agend, rejstříků a následně spisových značek.
9. Krajský soud v Brně nevede ani speciální statistiky či seznamy, respektive údaje o soudních znalcích a informace o době potřebné k vypracování znaleckého posudku, případně informací o prodávě a jeho zpracování, vymezené žadatelem v této specifikované oblasti. Nemá ani možnost, jak požadované informace získat jednoduše ze své databáze například zadáním příslušného hesla. Informační systém ISVKS sleduje a přesně vyhodnocuje jen konkrétně zadané statistické údaje podle parametrů, které jsou do něj předem naprogramovány. Jde především o údaje, jejichž sledování si vyžaduje běžná denní činnost soudu. Zadání parametrů pro jakékoli další sledování, z kterého by měl ISVKS generovat nové statistiky, přehledy či seznamy, je technicky (respektive programátorsky) velice náročným procesem. Nejde v takovém případě o pouhé mechanické vyhledávání a shromažďování údajů. Naopak se jedná o vysoce specializovanou činnost, představující i jakousi „přidanou hodnotu“ v podobě tvůrčí činnosti pracovníků externí dodavatelské firmy, která by musela nové funkcionality systému ISVKS naprogramovat, což lze na straně povinného subjektu hodnotit jako nepřiměřené úsilí.
10. Nepřiměřené úsilí spojené s vytvářením nové informace ve smyslu § 2 odst. 4 InfZ by musel povinný subjekt vynaložit také v případě, že by měl takové informace vyhledávat, následně třídít a analyzovat tzv. ručně některý z pracovníků soudu. Na vytvoření požadované nové informace by musel pracovat specialista, nejlépe se specializací pro vymezenou oblast práva. Opět by se nejednalo o pouhé a prosté shromažďování dat, ale o analytickou práci.
11. Jelikož z žádného právního předpisu nevyplývá pro povinný subjekt povinnost vést informace v podobě, kterou žadatel vyspecifikoval ve své žádosti, povinný subjekt v návaznosti na argumentaci uvedenou výše žádost vyhodnotil jako požadavek na vytvoření nové informace ve smyslu § 2 odst. 4 InfZ, kterou nedisponuje, a takový druh žádosti je třeba dle § 15 odst. 1 InfZ odmítnout.

Poučení:

Proti tomuto rozhodnutí povinného subjektu lze podat odvolání ve lhůtě 15 dnů ode dne doručení tohoto rozhodnutí k nadřízenému orgánu, kterým je Ministerstvo spravedlnosti České republiky, a to prostřednictvím Krajského soudu v Brně.

Brno 4. 7. 2023

Mgr. Klara Belková
asistentka předsedy Krajského soudu v Brně

Příloha č. 11

Česká republika - Krajský soud v Ostravě
Havlíčkovo nábřeží 34
728 81 Ostrava

sp. zn.: Si 562/2023

ROZHODNUTÍ

Krajský soud v Ostravě rozhodl o žádosti **Kateřiny Dostálové**, nar. 27. 10. 1997, bytem Štítného 625/11, 130 00 Praha 3, o poskytnutí informace podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „InfZ“), ze dne 21. 6. 2023,

takto:

Žádost o poskytnutí informace se podle § 15 odst. 1 InfZ ve spojení s § 2 odst. 4 InfZ **odmítá**.

Odůvodnění:

Žádostí doručenou povinnému subjektu dne 21. 6. 2023 se žadatelka domáhala poskytnutí informací:

- a) Data ohledně počtu prodlev soudních řízení z důvodu vypracovávání znaleckých posudků za posledních pět let (s rozdělením čísel do jednotlivých roků):
 - Prodlevy z důvodu nedostatku soudních znalců v daném oboru, odvětví či specializaci – delší doba trvání, než se našel vhodný znalec
 - Prodlevy z důvodu nedostatku soudních znalců v daném oboru, odvětví či specializaci – delší doba trvání, než se znalci uvolní práce a bude mít čas na vypracování zadaného posudku
- b) Data ohledně počtu řízení, které kvůli delší době vypracovávání znaleckého posudku způsobí situaci předvídanou § 219 odst. 3 trestního řádu, tedy že kvůli uplynutí delší doby od odročení hlavního líčení nastane situace, kdy bude třeba provést hlavní líčení znovu.
- c) Data ohledně počtu případů za posledních pět let, kdy Váš soud musel využít pro zpracování znaleckého posudku soudního znalce ad hoc.

Podle § 2 odst. 4 InfZ platí, že *povinnost poskytovat informace se netýká dotazů na názory, budoucí rozhodnutí a vytváření nových informací*.

Shodu s prvopisem potvrzuje Lenka Slaninová.

Problémy znaleckého dokazování v trestním řízení

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá soudním znalectvím a zaměřuje se na aktuální stav subjektů vykonávajících znaleckou činnost v České republice. Jejím cílem je především empiricky dokázat, že je počet znalců nedostatečný. V práci je pozornost věnována také možným problémům, které mohou v souvislosti s absencí znalců, znaleckých kanceláří a znaleckých ústavů vzniknout nejen v praxi, ale i v samotném soudním řízení. Pro komplexní zjištění stavu znaleckých subjektů jsou v práci využity analytické, normativní a empirické přístupy vědeckého výzkumu za použití především statické metody a kvalitativních rozhovorů.

Odliv soudních znalců je dlouhodobým fenoménem. Aktuální počty znalců jsou nejnižší za posledních 20 let. V seznamu znalců se zároveň vyskytují obory a odvětví, ve kterých není zapsán žádný znalecký subjekt. Jejich absence se projevuje např. v nutnosti častějšího využívání soudních znalců ad hoc, která ale může být problematická. Negativně dopadá na právo na spravedlivý proces, konkrétně na tzv. „rovnost zbraní“, jelikož osoby vykonávající jednorázovou znaleckou činnost mohou přibrat pouze orgány veřejné moci. Problémem je i narušení profesionalizace znalectví, jelikož znalci ad hoc nemusí splňovat všechny podmínky, které jsou kladeny na osoby zapsané v seznamu znalců (např. složení vstupní zkoušky).

Nedostatek soudních znalců se projevuje také v samotném trestním řízení. Kvůli vzniku monopolů nedochází ke kritické diskusi mezi odborníky. Můžou se proto častěji objevovat justiční omyly, jelikož se soudce opře o chybné znalecké posudky. Absence znalců dopadá i na rychlost řízení s ohledem na hledání vhodných znalců a na potřeby vysvětlení nebo doplnění posudků v případě, že jej nevypracuje osoba trvale udržující svou odbornost a znalosti právních předpisů.

Zásadním zjištěním diplomové práce je problematika dvojkolejnosti seznamu znalců. Až do konce roku 2025 budou v seznamu vedeny osoby zapsané podle starého i nového zákona. Pokud se znalci s uplynutím tohoto přechodného období nepřepíší, jejich znalecká oprávnění zaniknou. Těch, kteří jsou zapsaní podle staré právní úpravy, je drtivá většina. Na základě informací získaných pro účely této diplomové práce hrozí, že další úbytek znaleckých subjektů bude kritický a může představovat velké riziko pro fungování znalectví v České republice.

Klíčová slova:

Znalectví, spravedlivý proces, seznam znalců.

The problems of judicial expertise in criminal proceedings

Abstract

The diploma thesis focuses on forensic expertise and the current state of the subjects performing expert activities in the Czech Republic. Its aim is to prove empirically that the number of experts is insufficient. The thesis also focuses on possible problems that may arise in connection with the absence of experts, expert offices and expert institutes not only in practice but also in the court proceedings themselves. In order to comprehensively identify the state of expert subjects, the thesis uses analytical, normative and empirical approaches of scientific research using mainly static methods and qualitative interviews.

The outflow of forensic experts is a long-term phenomenon. The current number of experts is the lowest in the last 20 years. At the same time, the list of experts includes fields and sectors in which no expert is registered. Their absence is reflected, for example, in the need for more frequent use of ad hoc experts, which can be problematic. It has a negative impact on the right to a fair trial, in particular on the so-called 'equality of arms', as only public authorities can bring in persons performing one-off expert activities. There is also a problem of undermining the professionalisation of expertise, as ad hoc experts do not have to meet all the conditions that are imposed on persons registered in the list of experts (e.g. passing an entrance examination).

The absence of forensic experts is also reflected in the criminal proceedings themselves. Due to the formation of monopolies, there is no critical discussion among experts. Therefore, miscarriages of justice may occur more frequently as the judge relies on flawed expert reports. The absence of experts also impacts on the speed of proceedings with regard to finding suitable experts and the need for clarification or completion of expert reports in the absence of a person who consistently maintains his or her expertise and knowledge of the law.

A fundamental finding of the thesis is the issue of the double-trackedness of the list of experts. Until the end of 2025, the list will contain persons registered under both the old and the new legislation. If the experts do not re-register at the end of this transitional period, their expert qualifications will expire. Those registered under the old legislation are the vast majority. Based on the information gathered for the purposes of this thesis, the further decline of expert entities threatens to be critical and may pose a major risk to the functioning of the expert profession in the Czech Republic.

Keywords:

Expertise, fair trial, list of experts.